

Старостина Е.В. Польский язык: Учебное пособие для студентов, обучающихся по направлениям подготовки «Филология», «Фундаментальная и прикладная лингвистика»

Учебное пособие составлено в соответствии с программами курсов бакалавриата «Иностранный язык (практический курс): польский язык» направления подготовки «45.03.01 Филология» (профиль подготовки – Отечественная филология) и «Современный славянский язык (польский язык)» направления подготовки «45.03.03 Фундаментальная и прикладная лингвистика». Данное пособие рассчитано на студентов, начинающих изучать польский язык.

Пособие состоит из 16 уроков, каждый из которых сопровождается упражнениями, теста для проверки знаний студентов и приложений, в которых содержится информация о грамматике польского языка, а также тексты для чтения на польском языке.

Рецензент:

Доктор филологических наук, профессор кафедры теории, истории языка и прикладной лингвистики Вадим Викторович Дементьев

ВВЕДЕНИЕ

Настоящее учебное пособие предназначено для студентов, изучающих польский язык как один из славянских языков. В основу данного пособия положен учебник Janusz Kucharczuk. *Zaczynam mówić po polsku*. Łódź, 1999. Также при подготовке настоящего издания были использованы следующие учебные пособия: Курс польского языка: Самоучитель / Сост. В.В. Дементьев, Э.А. Столярова. Саратов, 2003; Киклевич А.К., Кожина А.А. *Польский язык: практический курс*. Минск, 2001; Blanka Konopka. *Podręcznik języka polskiego dla środowisk rosyjskojęzycznych. Część I*. Warszawa, 1999.

Пособие позволяет студентам ознакомиться с основными сведениями о грамматике и лексике польского языка, усвоить грамматические и лексические конструкции, необходимые для разговорного общения на польском языке, научиться читать неадаптированные тексты на польском языке, а также получить минимальные сведения о польских традициях и культуре.

Основные сведения о польском языке

Польский язык – государственный язык Республики Польша. Число говорящих на нем – около 43 млн. человек. Польский вместе с чешским, словацким и лужицкими языками принадлежит к западной группе славянских языков и характеризуется следующими фонетическими особенностями: сохранение консонантных групп *kv, *gv и *dl (ср.: рус. цветок – пол. kwiat; рус. звезда – пол. gwiazda, рус. мыло – пол. mydło), переход сочетаний *tj и *ktj в с (а не в ч` или шт`, как в других славянских языках), ср. пол. пос, рус. ночь, старослав. ношть; переход сочетаний *or, *ol, *er, *el в позиции между согласными в го, ю, rze, le, а не в полногласные сочетания, как в русском языке (ср.: рус. борода – пол. broda, рус. болото – пол. błoto, рус. молоко – пол. mleko, рус. приставка пере- - пол. prze-); переход *ě («ять») в а или е (ср.: пол. wiara – рус. вера, пол. miara – рус. мера, пол. bieg – рус. бег, пол. grzech – рус. грех).

В 8-9 вв. произошло разделение общего для всех западных славян языка на лехитские, лужицкие и чешские диалекты. Лехитские диалекты, которые легли в основу польского языка, охватывали территорию между Балтийским морем на севере и Карпатами и юге и между Эльбой на западе и Бугом на востоке. Со второй половины 9 в. начинается объединение лехитских племен, создание Польского государства и образование единого польского языка.

Возникновение польской письменности относят к 12 в., когда была написана Гнезненская булла – послание папы римского Иннокентия II, в котором определялась территория, подвластная гнезненскому архиепископу. Булла была написана на латыни, но в ней содержалось более 400 польских гео-

графических названий и личных имен, отражавших фонетические, лексические и морфологические особенности польского языка 12 века.

Древнейший памятник письменности на польском языке – религиозный гимн *Wogurodzica*, со временем ставший первым государственным гимном. Самый старший список гимна датируется 15 веком, однако наличие архаизмов в этом списке свидетельствует о том, что текст гимна был создан около 13 века (сейчас государственным гимном Польши является мазурка Домбровского). В 16 в., который считается «золотым веком» польской культуры, польский язык окончательно вытесняет латынь из художественной, политической и религиозной литературы.

В 20 в., когда Польша после нескольких разделов вновь обрела государственность, наблюдается расцвет польской литературы и культуры. Произведения многих польских писателей и поэтов, таких как Г. Сенкевич, В. Реймонт, Ю. Тувим, С. Лем, С. Мрожек, Л. Стафф, С. Выспянский, Ч. Милош, В. Шимборска вошли в золотой фонд мировой литературы. Ряд польских писателей и поэтов являются лауреатами Нобелевской премии по литературе (это Генрик Сенкевич, Владислав Реймонт, Чеслав Милош и Вислава Шимборска).

Польша, всегда остававшаяся католической страной, испытала сильное западное влияние как в сфере языка, так и в сфере культуры. Многочисленны и занимают важное место латинские, итальянские, французские и немецкие элементы. Например, влияние немецкого языка очевидно в таких словах, как *szwagierka* 'золовка, свояченица' (от немецк. *schwägerin*), *szacować* 'оценивать' (от немецк. *schätzen*), и в суффиксе *-unek* (от немецк. *-ung*), как в словах *gatunek* 'сорт' (от немецк. *Gattung*) и *pocałunek* 'поцелуй'.

САРАТОВСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ

УРОК 1

Польский алфавит. Графика

Основу польской графики составляют 32 буквы латинского алфавита:

буква	название	произношение	буква	название	произношение
Aa	a	a	Mm	em	м
ą	o nosowe	o^h	Nn	en	н
Bb	be	б	Ńń	eń	н'
Cc	ce	ц	Oo	o	о
Ćć	cie	ч	Óó	o kreskowane	у
Dd	de	д	Pp	pe	п
Ee	e	э	Rr	er	р
ę	e nosowe	э^h	Ss	es	с
Ff	ef	ф	Śś	eś	щ
Gg	gie	г	Tt	te	т
Hh	ha	х	Uu	u	у
Ii	i	и	Ww	wu	в
Jj	jot	й	Yy	z	ы¹
Kk	ka	к	Zz	zet	з
Ll	el	л	Źź	ziet	ж'
Łł	eł	ль	Żż	żet	ж

Обратите внимание, что для передачи некоторых звуков польского языка на письме используются диакритические знаки.

Буквы **ą** и **ę** произносятся как носовые гласные (ср. с носовыми гласными в старославянском языке: *reka* (польск.) – *raĭka* (старослав.)).

Черточка над буквой называется „крэска” (*kreska*), она либо просто смягчает звук (**ń** произносится как мягкое **н**), либо смягчает и меняет его качество: **ć** произносится как **ч**, **ś** – как **щ**, **ź** – как мягкое **ж**.

Если черточка стоит над буквой **o**, то эта буква читается как **у**. Обратите внимание, что такой же звук **у** обозначается и буквой **u**.

Та же самая «крэска» как бы перечеркивает букву **l** и буква произносится как **у** неслоговое или как звук, близкий тому, который обозначается буквой **w** в английском языке (такой звук есть, к примеру, в белорусском языке или в некоторых диалектах русского языка).

Точка над буквой называется «кропка» (*kropka*). Буква **ż** читается как **ж** твердое.

¹ Гласный **у** – среднего подъёма переднего ряда нелабиализованный. Артикуляционно и акустически он занимает среднее положение между **e** и **i**. При артикуляции **у** нижняя губа опускается ниже, чем при артикуляции **i**. Произнося по очереди **e** – **у**, не надо менять положение нижней губы. Отличие от русского «ы» состоит в том, что русское «ы» – гласный верхнего подъёма заднего ряда.

Диграфы

Кроме отдельных букв для передачи некоторых звуков употребляются диграфы – комбинации из двух букв. В польской графике насчитывается семь диграфов.

диграф	произношение	примеры
cz	т ^х ш	czysty
dz	д ^з	widzę
dź	д ^{ж'}	dźwięk
dż	д ^ж	dżuma
ch	х	chory
rz	ж	morze
sz	ш	szósty

Диграф **cz** произносится как глухой твердый звук ч. Его можно получить также, произнося слитно сочетание тш как один звук.

Диграфы **dz**, **dź**, **dż** – это аффрикаты (смычно-щелевые звуки), их получают слитным произношением звуков д и з, ж мягкого, и ж соответственно.

Обратите внимание, что диграф **ch** произносится точно так же, как и звук, обозначаемый буквой **h**, а диграф **rz** обозначает тот же звук, что и буква **ż**.

Ударение

Ударение в польском языке всегда падает на предпоследний слог. Только в некоторых иностранных словах, сложных числительных и формах глагола ударение падает на третий или четвертый от конца слог, например, **matematyka**, **technikum**, **czterysta**, **poszliśmy**, **chcielibyśmy**.

В сочетаниях предлогов с односложными словами ударение падает на предлог, а не на следующее за ним слово: o nas, za nim, nie śpię, nie wiem.

Отсутствие редукции гласных

В польском языке нет редукции гласных в безударных слогах. Все гласные произносятся одинаково четко независимо от позиции.

Обозначение мягкости согласных звуков

На конце слова и перед согласными мягкость обозначается с помощью «черточки» (*kreski*) – **ś**, **ć**, **ź**, **ń**. Например, **dziś**, **ćwiczyć**, **iść**, **tańczyć**, **groźba**.

Перед гласными мягкость обозначается с помощью буквы **i**, при этом буква **i** не читается: **ziemia** [ж`емя], **wiosna** [вёсна], **biuro** [бюро], **pięć** [пенч], **lakier** [лакёр].

Перед **i** мягкость никак не обозначается: **kino**, **zima**, **nikt**, **pismo**, **głupi**.

Запомните: si = ś, ci = ć, zi = ź

Взаимодействие звуков в речи

Звонкие согласные на конце слова и перед глухими оглушаются: prędko – прэнтко, sieżki – ченшки, pół – нуш, mężczyzna – мэнштшызна.

В польском оглушаются также согласные w и rz: chwila – хфила, czwarty – тшфарты, kwiat – кфят, chrzan – хшан, krzesło – кшесёо.

Перед звонкими согласными глухие озвончаются: prośba – прожьба, liczba – лиджба, jakże – ягже.

Упражнения

1. Прочитайте слова:

вечер wieczór	рука ręka
час czas	зуб ząb
чистый czysty	зубы zęby
тихий cichy	быстро prędko
тьнь cień	дед dziad
пить pić	дети dzieci
день dzień	лавка ławka
муж mąż	масло masło
усы wąsy	чело czoło
мясо mięso	зима zima
я хочу chcę	сестры siostry

2. Прочитайте слова. Обратите внимание, что звуки, обозначаемые буквами w и rz, оглушаются и произносятся как ф и ш.

potwór чудовище	świadek свидетель
twarz лицо	chwalić хвалить
kwadrat квадрат	czwartek четверг
kwiaciarnia цветочный магазин	ćwiczenie упражнение
swoboda свобода	przedmiot предмет
swój свой	patrzeć смотреть
Szwajcar швейцарец	krzesło стул
podeszwa подошва	chrzest крест

3. Прочитайте слова:

s – sz – ś	z – rz (ż) – ź
sala – szafa – siano	zero – rzeka – ziemia
syn – szynka – siła	koza – kozuch – kozioł
kosa – kosz – kosić	zebra – żebra – ziewać
sowa – szopa – siostra	zupa – żuk – ziółka
c – cz – ć	dz – dż – dź
cały – czary – ciało	dzwon – dzokiej – dzień
płac – płacz – płać	dzban – dzuma – dźwięk
co – czoło – ciocia	siedzę – gwizdzę – siedzi
córka – czucie – ciuchy	drodzy – jeżdżę – młodzi

ść – źdź

pieścić – jeździć

kości – gwoździ

szcz – ść

leszcz – leżć

szczera – ściera

szcz – dź (dź)

szczęście – miażdżyć

szczyt - drożdże

szczypać – zdziwić

leszcze - moździesz

4. Прочитайте скороговорки и выучите их наизусть:

1. Cześć, czołgisto, powiedział leśniczy

2. Skocz po znaczki

3. Bieszczady błyszcząły, liście szeleściły

4. Prosię męczy misia

5. Zmęczona mysz nosi czapę

6. - Nie pieprz, Pietrze, pieprzem wiepsza

Wtedy szynka będzie lepsza

- Właśnie po to wieprza pieprzę,

żeby mięso było lepsze.

- Ależ będzie gorsze, Pietrze,

Kiedy w wieprza pieprz się wetrze.

УРОК 2. Орфография

Правописание u – ó

Буква ó пишется, когда в русском слове есть буква o или e: восьмой – ósmu, перо, ручка – pióro, гора – góra, нож - nóż. Буква u пишется, когда в русском языке имеется y или ю: трудный – trudny, наука – nauka, чудо – cud, любить – lubić, внук – wnuk.

Правописание ż – rz

Буква ż пишется, когда в русском языке имеется буква ж: нож – nóż, жена – żona, муж – mąż, может – może, жаба - żaba. Диграф rz пишется, когда в русском языке имеется буква р (р мягкое): река – rzeka, море – morze, орел – orzeł, буря - burza.

Правописание ch – h

Диграф ch пишется, когда в русском языке имеется буква х: слух – słuch, хитрый – chytry, муха – mucha, страх - strach. Буква h пишется, когда в русском языке имеется буква г или гласная: юмор – humor, Елена – Helena, гимн – hymn, история – historia, богатырь – bohater, испанец - Hiszpan.

Упражнения

1. Вставьте нужную букву (u – ó):

tr...dny

В...g

...smy

l...bić

b...k

na...ka

...sta

pi...ro

wn...k	bab...nia	s...l	kr...l
g...ra	mal...tki	b...l	r...ża
żar...wka	ps...w	ch...r	...cho

2. Вставьте нужную букву (ż – rz):

nó...	...eka	o...eł	o...ech
...ona	mo...e	bu...a	leka...
mą...	mo...e	...aba	dru..yna

3. Вставьте нужную букву (h – ch):

słu...	mu...a	...otel	...onor
...ytry	stra...	...umor	..igiena
...elena	...oryzont	du..	...uragan
..oroskop	ci...y	...arakter	

ЛЕКСЈА 3 (урок 3) Nazywam się... (Меня зовут...)

Глагол

Глаголы польского языка обладают теми же грамматическими категориями, что и глаголы в русском языке – вид, наклонение, время, залог, лицо, число, род. Пример спряжений глаголов во всех временах и наклонениях можно найти в приложении 1.

В отличие от русского языка, в польском всегда присутствует глагол-связка быть (*być*). Сравните: это дом – *to jest dom*, это мама – *to jest mama*, я – студент – *jestem studentem*, ты – профессор – *jesteś profesorem*. В настоящем времени этот глагол имеет следующие формы:

czasownik być (глагол «быть»)

<i>ja</i>	jestem	<i>my</i>	jesteśmy
<i>ty</i>	jesteś	<i>wy</i>	jesteście
<i>on, ona, ono, pan, pani</i>	jest	<i>oni, one, panowie, panie, państwo</i>	są

To jest...

To jest Damian Bielski.
To jest Polak
To jest student

To jest Filip Dler
To jest Francuz
To jest student

To jest Anna Wolska
To jest Polka
To jest nauczycielka

To jest Elsa Martinez
To jest Kubanka
To jest studentka

Kto to jest? To jest...

Kto to jest? To jest studentka.
Kto to jest? To jest Elsa Martinez.

Kto to jest? To jest student.
Kto to jest? To jest Filip Dler

Глагол «называться» в польском языке используется в тех случаях, когда мы хотим представиться. Сравните: меня зовут.. – nazywam się ...

Аналогом русского вежливого обращения на Вы в польском языке является обращение с помощью слов Pan (обращение к мужчине), Pani (обращение к женщине), Państwo (обращение к нескольким лицам разного пола), Panie (обращение к нескольким женщинам), Panowie (обращение к нескольким мужчинам).

czasownik nazywać się (глагол «называться»)

<i>ja</i>	nazywam się	<i>ty</i>	nazywamy się
<i>ty</i>	nazywasz się	<i>wy</i>	nazywacie się
<i>on, ona, ono, pan, pani</i>	nazywa się	<i>oni, one, panowie, panie, państwo</i>	nazywają się

**Jak on (ona) się nazywa?
On (ona) się nazywa...**

Jak on się nazywa?
On się nazywa Damian Wolski

Jak ona się nazywa?
Ona się nazywa Anna Wolska.

Formalnie

Jak pan się nazywa?
Nazywam się Filip Dler

Nieformalnie

Jak się nazywasz?
Nazywam się Filip Dler

Jak pani się nazywa?
Nazywam się Elsa Martinez.

Jak się nazywasz?
Nazywam się Elsa Martinez

Nazywam się...

Filip – Dzień dobry!
Damian – Dzień dobry! Nazywam się Damian Bielski
Filip – Nazywam się Filip Dler
Damian – Bardzo mi miło
Filip – Bardzo mi miło
Damian – To jest kolega Hiszpan. Nazywa się Luis Serrano
Filip - Bardzo mi miło. Nazywam się Filip Dler
Luis - Bardzo mi miło

Co to jest? To jest...

Co to jest?
To jest miasto.
To jest ulica.
To jest dom studenta

To jest pokój
To jest parzport
To jest legitymacja
To jest zdjęcie

Czy to jest...? Tak, to jest...

Czy to jest dom studenta?
Tak, to jest dom studenta.

Czy to jest parzport?
Tak, to jest parzport.

Czy to jest...? Nie, to nie jest...

Czy to jest dom studenta?
Czy to jest ulica?
Czy to jest miasto?

Nie, to nie jest dom studenta.
Nie, to nie jest ulica.
Nie, to nie jest miasto, to jest wieś.

Liczebniki (числительные)

1 – jeden	11 – jedenaście
2 – dwa	12 – dwanaście
3 – trzy	13 – trzynaście
4 – cztery	14 – czternaście
5 – pięć	15 – piętnaście
6 – sześć	16 – szesnaście
7 – siedem	17 – siedemnaście
8 – osiem	18 – osiemnaście
9 – dziewięć	19 – dziewiętnaście
10 – dziesięć	20 – dwadzieścia

ЛЕКЦИЯ 4 (Урок 4)

Rzeczownik (существительное). Zaimek wskazujący (указательное местоимение). Liczba mnoga (множественное число). Mianownik (именительный падеж)

Существительные в польском языке обладают теми же категориями, что и существительные русского языка: род, число, падеж, одушевленность/неодушевленность.

Отличительной чертой польского языка является наличие особой грамматической категории – категории мужского лица. Во множественном числе практически все части речи выступают в двух категориях – лично-мужской (обозначения лиц мужского пола и всего, что с ними связано) и нелично-мужской (обозначения женщин, детей, животных, предметов и всего, что с ними связано). Сравните: *te dobre studentki poszły na spacer* (эти хорошие студентки пошли на прогулку) – *ci dobrzy studenci poszli na spacer* (эти хорошие студенты пошли на прогулку).

Co to jest?

To jest ... (ocean, kontynent, port, wyspa, mapa, stolica, miasto, morze, zeszyt, książka, torba, znaczek, koperta, gazeta, mydło, żyletka, ciastko, chleb)

Co to jest?

To są ... (oceany, kontynenty, porty, wyspy, mapy, stolice, miasta, morza, zeszyty, książki, torby, znaczki, koperty, gazety, żyletki, ciastka)

ten+ten=te

ta+ta=te

to+to=te

Jak nazywają się te kontynenty?

Ten nazywa się Afryka, a ten – Ameryka.

Jak nazywają się te wyspy?

Ta nazywa się Kuba, a ta – Madagaskar.

Jak nazywają się te miasta?

To nazywa się Kair, a to – Montreal.

ten+ten=ci

Jak nazywają się ci studenci?

Ten nazywa się Filip Dler, a ten – Luis Serrano.

Jak nazywają się ci koledzy?

Ten nazywa się Robert, a ten – Joanis.

Jak nazywają się ci nauczyciele?

Ten nazywa się Tomasz Wolski, a ten – Jan Nowak.

Грамматика. Типы склонения существительных

I – муж. р. (мягкий и твердый варианты)

II – ср. р. (мягкий и твердый варианты)

III – жен. р. с окончаниями a, i (мягкий и твердый варианты)

IV – жен. р. на согласный (с нулевым окончанием)

Твердая разновидность – существительные с основой на p, b, f, w, m, n, s, z, d, t, r, ł.

Мягкая разновидность – существительные с основой на p', b', f', w', m';

только мягкие ś, ć, ź, dź, ń, j, l;

функционально-мягкие sz, ź/rz, cz, dź, dz, c.

Основы на заднеязычные g, k, ch – мягкие в ед. ч. I и II склонения, твердые во мн. ч. I и II склонения и в III склонении.

Окончания Им. п. мн. числа

В твердых типах I и III склонений в Им. п. мн. числа существительные получают окончания **i/y** (stoły, psy, banki), в мягких – **e** (kraje, konie). Существительные II склонения в Им. п. мн. числа во всех вариантах имеют окончание –a (okna, pola, muzea).

Особое окончание –**owie** получают некоторые существительные муж. рода, обозначающие названия степеней родства (maż — mężowie, ojciec — ojcowie, syn — synowie), названия лиц, занимающих высокое положение (król — królowie, senator — senatorowie), звания (mistrz — mistrzowie, profesor — profesorowie).

Существительные IV склонения получают окончания –e.

Чередования согласных в лично-мужских формах

Им. п. мн. числа

d/dź – sąsiad – sąsiedzi
 t/ć – student – studenci
 z/zi – Francuz – Francuzi
 s/si – prezes – prezesi
 g/dz – kolega – koledzy
 k/c – Polak – Polacy
 r/rz – aktor – aktorzy

Чередования гласных в Им. п. мн. числа

a/ę – ząb – zęby, dąb – dęby, mąż – mężowie.
 e/□ - zamek – zamki, widelec – widelce
 o/ó – stół - stoły

Mieszkam tutaj

To jest kontynent. Ten kontynent nazywa się Europa. To jest ocean. Ten ocean nazywa się Atlantyck. A to jest morze. Tu leży mój kraj – Francja. To jest stolica Francji – Paryż. A to jest moje miasto – Marsylia. Marsylia to jest port. Moja rodzina mieszka w centrum Marsylii.

To jest Polska. To jest stolica Polski – Warszawa. A to miasto – Łódź. Ja teraz mieszkam i uczę się tutaj.

Gdzie jest ta ulica?

Filip – Przepraszam, gdzie jest ulica Prosta?

Pan – Ulica Prosta? Oj, nie wiem.

Filip – Przepraszam, gdzie jest ulica Prosta?

Pani – Niedaleko, mieszkam tam.

Filip – Może pani wie, gdzie mieszka pan Bielski?

Pani – Doktor Adam Bielski?

Filip – Nie, Damian Bielski.

Pani – Wiem, wiem. Damian to mój syn.

Filip – O! Bardzo mi miło. Filip Dler.

Глаголы польского языка имеет три варианта спряжений. Первое спряжение – это глаголы на -ę, -esz (т.е. те глаголы, которые имеют в 1 и 2 лице ед. числа такие окончания), второе спряжение – глаголы на -ę, -isz/ysz, третье спряжение – глаголы на -am/asz, -em/esz.

Czasownik (глагол)

II koniugacja (II спряжение). Czas teraźniejszy (настоящее время)

MÓWIĆ		UCZYĆ SIĘ	
mówię	mówimy	uczę się	uczymy się
mówisz	mówicie	uczysz się	uczycie się
mówi	mówią	uczy się	uczą się

I koniugacja (I спряжение). Czas teraźniejszy (настоящее время)

IŚĆ		JEDHAĆ	
idę	idziemy	jadę	jedziemy

idziesz	idziecie	jedziesz	jedziecie
idzie	idą	jedzie	jadą

Liczebniki (числительные)

20 – dwadzieścia	50 – pięćdziesiąt	80 – osiemdziesiąt
30 – trzydzieści	60 – sześćdziesiąt	90 – dziewięćdziesiąt
40 – czterdzieści	70 – siedemdziesiąt	100 – sto

Zakupy

Ta ulica nazywa się Prosta. To jest dom numer 9. Tutaj mieszka Damian Bielski i jego rodzina – matka, ojciec i siostra Monika.

Obok domu jest kiosk. Są tam gazety, zeszyty, ołówki, znaczki, koperty. Niedaleko jest sklep. Jest tam mleko, chleb, ciastka i inne produkty.

Rano Monika idzie do sklepu i kiosku po zakupy. Damian jeszcze śpi. Potem budzi się, leży i czyta gazety. Monika wraca do domu i robi śniadanie. Damian wciąż leży i czyta. Na koniec woła: “Jest już śniadanie? Jestem głodny!”

Jadę do Warszawy

Monika – Damian, śniadanie!

Damian – Już idę! Co jest na śniadanie?

Monika – Jest kawa, mleko, herbata, ser, masło, bułki, szynka...

Damian – Dobra ta szynka. Przepraszam, ale już wychodzę.

Monika – Najpierw mówisz, że jesteś głodny, a potem nic nie jesz.

Damian – Spieszę się. Jadę do Warszawy.

Monika – Do Warszawy? Po co?

Damian – Dzisiaj jest tam dobry koncert.

Monika – Ten sam koncert jest jutro tutaj.

Damian – Tak, ale moja dziewczyna mieszka tam, a nie tutaj.

Ćwiczenia (упражнения)

1. Proszę wpisać odpowiednie formy czasownika *mówić* (впишите нужные формы глагола *говорить*).

.....pan po angielsku? Nie, nie po angielsku. A państwo? Oczywiście, że po angielsku. (Czy) państwo dobrze? Tak, dobrze. A pani dobrze po angielsku? (Ja) dobrze, ale nie tak dobrze, jak mój syn Damian. Damian, ty dobrze po angielsku? bardzo dobrze.

2. Proszę wpisać zaimki *ten, ta, to, mój, moja, moje* oraz nazwy i nazwiska (впишите местоимения *этот, эта, это, мой, моя, мое*, а также названия и имена).

To jest kontynent. T... kontynent nazywa się ...

To jest stolica. T... stolica nazywa się ...

To jest m... kraj. M... kraj nazywa się ...

To jest m... rodzina. M... ojciec nazywa się ...

M... matka nazywa się ...

M... brat nazywa się ...

M... siostra nazywa się ...

3. Proszę napisać według modelu: **To jest stolica. To są stolice** (напишите в соответствии с моделью).

paszport, siostra, brat, ocean, kraj, kontynent, ulica, dom, pokój, miasto, wyspa, zdjęcie, student, nauczyciel, koleżanka, okno, adres, numer, ojciec, matka, kolega, mąż, pisarz, mistrz, dziadek, senator, aktor, sklep, Polak, kiosk

4. Proszę przeczytać (прочитайте).

20 30 40 50 60 70 80 90 22 37 41 55 63 78 89 92 91 76 54 47 56 91
49 77 24 33 65 87 96 39 99 100 101 102 103 120 130 140 150 160 170
180 190 132 145 167 189 129 118 117 116 115 174 183 192 123 134 145
156 167 178 189

5. Proszę podać swój numer legitymacji, adres (скажите по-польский номер студенческого билета и адрес).

6. Proszę odpowiedzieć na pytania: Ile mają lat pani (pana) matka, ojciec, babcia, dziadek, brat, siostra? (ответьте на вопросы: Сколько лет вашей матери, отцу, бабушке, дедушке, брату, сестре?)

7. Proszę odpowiedzieć na pytania (ответьте на вопросы):

Co robi Monika? Co jest na śniadanie? Dlaczego Damian nie je? Dokąd Damian jedzie? Co jest dzisiaj w Warszawie? Gdzie jutro jest ten sam koncert? Dlaczego Damian jedzie na koncert do Warszawy?

8. Proszę wpisać odpowiednie formy czasownika *iść* (впишите нужные формы глагола *идти*).

(Wy) na lekcje? Nie, my jeszcze nie A ty, już? Tak, na lekcje. Luis, ty też? Tak, Kto jeszcze teraz? My Dlaczego (wy) już teraz? już teraz, bo mamy test.

9. Proszę wpisać odpowiednie formy czasownika *jechać* (впишите нужные формы глагола *ехать*).

Dokąd (ty)? (Ja) do Warszawy. Po co? (Ja) na koncert. Monika też? Nie, ona nie, ale Samir i Luis Nie wiesz, kto jeszcze? Wiem, Elsa i Filip też Naprawdę (wy) też na koncert? Tak, oczywiście my też na ten koncert.

ЛЕКСЈА 5

Zaimki dzierzawce (притяжательные местоимения). Przymiotniki (прилагательные). Liczba mnoga (множественное число). Mianownik (именительный падеж)

Прилагательные и притяжательные местоимения польского языка характеризуются теми же категориями, что и прилагательные русского языка – род, число, падеж, степени сравнения. Как и в русском языке, они согласуются с существительным по роду, числу и падежу. Отличие состоит в том, что прилагательные имеют лично-мужские формы, склоняются в степенях сравнения и практически не имеют кратких форм. Примеры склонения прилагательных и местоимений можно найти в приложении 1.

To są **moje** siostry. **One** są jeszcze **małe**.

To są **moje** klucze, koperty i zdjęcia. **One** są **małe**.

To są **moi** bracia. **Oni** są jeszcze **mali**.

Jaki jest **twój** ojciec? **Wysoki**. A **twój**? Mój jest **niski**.

Jaka jest **twoja** siostra? **Wysoka**. A **twoja**? Moja jest **niska**.

Jakie jest **twoje** dziecko? **Wysokie**. A **twoje**? Moje jest **niskie**.

Jakie są **twoje** siostry? **Wysokie**. A **twoje**? **Niskie**.

Jacy są **twoi** bracia? **Wysocy**. A **twoi**? **Niscy**.

Czasownik (глагол). III koniugacja (III спряжение).

Czas teraźniejszy (настоящее время)

UMIEĆ		POWTARZAĆ	
umiem	umiemy	powtarzam	powtarzamy
umiesz	umiecie	powtarzasz	powtarzacie
umie	umieją	powtarza	powtarzają

II koniugacja (II спряжение).

Czas teraźniejszy (настоящее время)

LUBIĆ		LEŻEĆ	
lubię	lubimy	leżę	leżymy
lubisz	lubicie	leżysz	leżycie
lubi	lubią	leży	leżą

Umieć + bezokolicznik (инфинитив)

Umiesz śpiewać?

Tak, umiem.

Umiesz gotować? Tak, umiem.

Umiesz mówić po niemiecku? Nie, nie umiem.

Umiesz grać na gitarze? Nie, nie umiem.

Lubić + bezokolicznik

Lubisz śpiewać? Tak, lubię.
Lubisz gotować? Tak, lubię.
Lubisz grać na gitarze? Nie, nie lubię.
Lubisz mówić po niemiecku? Nie, nie lubię.

UWAGA! ВНИМАНИЕ!

Ile masz lat? Mam 19 lat.

Ile masz lat? Mam 22 lata.

1 rok	2, 3, 4, lata 22, 23, 24 lata	5, 6, 7, ... 11, 12, ... 21 lat 25, 26, 27 ... 31 ... 41.. lat
-------	----------------------------------	---

Mój kolega

Ja i Joanis mieszkamy razem. Nasz pokój jest mały, ale jasny i kolorowy. Na ścianie wiszą plakaty z Grecji, a obok gitara Joanisa. Joanis bardzo lubi grać i śpiewać. Koleżanki Joanisa mówią, że ma piękny głos. Mówią też, że jest przystojny. Joanis jest wysoki, szczupły, ma duże, ciemne oczy i długie czarne włosy. Ja na pewno nie jestem taki przystojny. Nie umiem też grać i śpiewać, ale umiem opowiadać dowcipy i dobrze gotować.

Wieczorem zawsze mamy gości. Goście lubią słuchać, kiedy Joanis gra i śpiewa melodyjne greckie piosenki. Goście tak samo lubią moje dowcipy i dobre jedzenie i nigdy nie wychodzą przed kolacją.

Jak się tutaj czujesz?

Joanis – Jaka jest twoja rodzina?

Damian – Mała. A twoja?

Joanis – Moja jest bardzo duża, a mieszkanie jest małe, więc zawsze jest tam ruch, hałas i bałagan.

Damian – Gdzie mieszkasz tutaj?

Joanis – W domu studenta.

Damian – Jak się tam czujesz?

Joanis – Jak w domu – też jest zawsze ruch, hałas i bałagan.

Ćwiczenia

1. Proszę przeczytać tekst *Mój kolega* w formie: *Andreas i Joanis mieszkają razem...*
2. Proszę napisać krótki tekst (8-10 zdań) na temat *Rodzina kolegi (koleżanki)*.
3. Proszę powiedzieć, co pan (pani) umie i lubi robić.
4. Proszę powiedzieć, ile mają lat pana (pani) koledzy i koleżanki.
5. Proszę wpisać odpowiednie formy czasownika *leżeć*.

Co tu? Tu książka. A gdzie zeszyty? One na biurku.

Kto tona kanapie? Nie wiem, być może Damian. Ja też lubię na kanapie po obiedzie. Dlaczego (wy) tutaj i nic nie robicie? (My), bo jesteśmy zmęczeni.

LEKCJA 6

Czasowniki na –ować, -ywać, -iwać.

Narzędnik (творительный падеж). Przypadki rzeczowników (падежи существительных).

To jest sweter, but, szalik, pasek, piżama, koszula, skarpetka, czapka, kurtka, płaszcz, ubranie.

To są swetry, buty, szaliki, paski, piżamy, koszule, skarpetki, czapki, kurtki, płaszcze, ubrania.

Jaki jest ten sweter? Bardzo dobry i tani. A ile on kosztuje? 118 złotych.

Jaka jest ta piżama? Bardzo tania. Ile ona kosztuje? 53 złote 20 groszy.

Jakie są te buty? Bardzo drogie. A ile one kosztują? 199 złotych.

1 złoty	2, 3, 4 złote 22, 23, 24 złote	5, 6, 7 ... złotych 21, ... 25, 26, 27 ... złotych
1 grosz	2, 3, 4 grosze	5, 6, 7 ... groszy

В польском языке числительные 2, 3, 4 и составные числительные, заканчивающиеся на 2, 3, 4 (22, 23, 24, 32, 33, 34) сочетаются с формами В.п. мн. числа женско-вещных существительных. Например, **Mam dwa podręczniki. Znam trzy języki obce.** Лично-мужские существительные сочетаются с особыми формами числительных.

Czasowniki na –ować, -ywać, -iwać. I koniugacja. Czas teraźniejszy

KUPOWAĆ		STUDIOWAĆ	
kupuję	kupujemy	studiuję	studiujemy
kupujesz	kupujecie	studiujesz	studiujecie
kupuje	kupują	studiuje	studiują

PRZYGOTOWYWAĆ SIĘ		WSKAKIWAĆ	
przygotowuję się	przygotowujemy się	wskakuję	wskakujemy
przygotowujesz się	przygotowujecie się	wskakujesz	wskakujecie
przygotowuje się	przygotowują się	wskakuje	wskakują

CHCIEĆ		INTERESOWAĆ SIĘ	
chcę	chcemy	interesuję się	interesujemy się
chcesz	chcecie	interesujesz się	interesujecie się
chce	chcą	interesuje się	interesują się

Грамматика. Глаголы на –ować, -uwać, -iwać

Глаголы на –ować, -uwać, -iwać относятся к I спряжению, но при образовании форм настоящего времени происходит замена данного элемента на –uj, а к нему уже присоединяется окончание. Например, rys – ować → rys – uj – ę, rys – uj – esz, rys – uj – e и т.д.; przygotow – uwać → przygotow – uj – ę, przygotow – uj – esz, przygotow – uj – e.

Liczebniki (числительные)

200 – dwieście	500 – pięćset	800 – osiemset
300 – trzysta	600 – sześćset	900 – dziewięćset
400 – czterysta	700 – siedemset	1000 – tysiąc

Zaczyna się jesień

Zaczyna się jesień. Noce są zimne. Rano temperatura jest niska. Dni są już krótkie, ciemne i pochmurne. Często pada deszcz. Czasem wieje zimny wiatr. Luis myśli o Hiszpanii. Tam pogoda jest na pewno ładna: świeci słońce i jest jeszcze dosyć ciepło. Niestety, Polska to nie Hiszpania. Cienka koszula, jasne spodnie i letnie buty nie są dobre, kiedy jest zimno i pada deszcz. Luis idzie do sklepu i kupuje ciepłe ubranie.

Filip kupuje płaszcz

Filip i Monika wchodzą do sklepu. Oglądają swetry, spodnie, płaszcze.

Filip – Jak myślisz, ładny jest ten płaszcz?

Monika – Który?

Filip – Ten ciemny.

Monika – Myślę, że ładny.

Filip – Ile on kosztuje?

Monika – Nie wiem. (do sprzedawczynie) Proszę pani, ile kosztuje ten płaszcz?

Sprzedawczynie – Niedużo, tu jest cena.

Filip – Pani mówi, że to niedużo? To całe moje stypendium!

Sprzedawczynie – Tak, ale nie co dzień kupuje pan płaszcz. Proszę przymierzyć.

Przypadki rzeczowników (падежи имен существительных).

Во многих случаях польские существительные имеют подобные русским окончания (по крайней мере, очень похожие на окончания существительных русского языка). Однако окончания целого ряда падежных форм являются специфическими и их следует запомнить. В польском языке не шесть, а семь падежей. Седьмой падеж – это звательный падеж.

Польские существительные делятся на 4 типа склонения. В первых трех типах склонения выделяются твердый и мягкий варианты, но различия между вариантами проявляются только в предложном падеже и в именительном падеже множественного числа (см. урок 4). Примеры склонения имен существительных можно найти в приложении 1.

Dopełniacz (родительный падеж)

	м. род	ж. род	ср. род
ед. ч.	-а, -и	-у, -і	-а
мн. ч.	-ów, -у, -і	-□	-□

Окончание *-а* в ед. числе имеют существительные муж. рода (нелично-мужские):

- 1) обозначающие названия месяцев (*czterwca*), посуды (*talerza*), инструментов (*poża*), мер и весов (*grama*), денежных единиц (*rubla*), танцев (*walca*), частей тела (*nosa*);
- 2) с суффиксами *ik/yk* (*stolika, słownika*);
- 3) названия городов (кроме названий на *grad*) (*Krakowa*).

Окончания *-и* имеют:

- 1) заимствованные (*komitetu*), абстрактные (*czasu*), собирательные (*lasu*), вещественные существительные (*sukru*);
- 2) названия дней недели (*wtorku*);
- 3) названия городов на *grad* (*Belgradu*);
- 4) названия стран (*Irani*).

Окончание *-ów* во мн. числе имеют существительные муж. рода на твердый согласный (твердой разновидности) (*domów*), некоторые существительные мягкой разновидности (*krajów*).

Большинство существительных мягкой разновидности имеют окончания *-i/-у -talerzy, gości*.

Celownik (дательный падеж)

	м. род	ж. род	ср. род
ед. ч.	- owi, -и	-е, -і, -у	-и
мн. ч.	- om		

Большинство существительных муж. рода имеют окончание *-owi*, лишь небольшая группа существительных приобретает окончание *-и*: *ojciec – ojcu, brat – bratu, pan – panu, kot – kotu, pies – psu, chłop – chłopu, świat – światu, ksiądz – księdzu, Bóg – Bogu, lew – lwu, diabeł – diabłu, kat – katu*.

Biernik (винительный падеж)

	м. р.		ж. р.	ср. р.
ед. ч.	Одушевленные имена сущ. =Р.п. -а	Неодушевленные имена сущ. =И.п.	- ę	=И.п.

мн. ч.	Лично-мужские формы =Р.п. -ów, y, i	Женско-вещные формы =И.п.	=И.п.	=И.п.
---------------	--	----------------------------------	--------------	--------------

Narzędnik (творительный падеж)

	м.р.	ср.р.	ж.р.
ед.ч.	-em	-em	-ą
мн.ч.	-ami		

Miejscownik (предложный падеж)

	I (м. р.)		II (ср. р.)		III (ж. р.)		IV (ж. р.)
	тв. вар	мяг. вар.	тв. вар.	мяг. вар.	тв. вар.	мяг. вар	
ед. ч.	-e	-u	-e	-u	-e	-i, -y	-i, -y
мн.ч.	-ach						

Существительные I склонения (муж. рода) твердой разновидности в предложном падеже имеют окончание –e, которое вызывает чередование согласных. Существительные мягкой разновидности и на g, k, ch имеют окончание –u.

Существительные II склонения (ср. рода) имеют такие же окончания, как и сущ. муж. рода: существительные твердой разновидности имеют окончание –e, которое вызывает чередование согласных. Существительные мягкой разновидности и на g, k, ch имеют окончание –u.

Существительные III склонения (жен. род) твердой разновидности (в т.ч. на g, k, ch) имеют окончание –e, которое вызывает чередования согласных. Существительные мягкой разновидности на мягкий согласный получают окончания –i, на отвердевший согласный – окончание –y.

Существительные IV склонения на мягкий согласный имеют окончание –i, на отвердевший согласный – окончание –y.

Во множественном числе все существительные имеют окончание –ach.

Wołacz (звательный падеж).

Звательные формы имеют только существительные мужского и женского рода в единственном числе. У слов мужского рода они совпадают с формами предложного падежа (panie profesorze, panie konsulu), слова женского рода с твердой основой имеют окончание -o (pani Katarzyno), слова с мягкой основой – окончание -u (pani Zosiu, pani Aniu).

Moja grupa

To jest ulica Akademicka. To jest instytut. Tutaj uczę się języka polskiego. To są moi nauczyciele. Pan Tomasz Wolski jest nauczycielem języka polskiego.

Jego żona Anna Wolska też jest nauczycielką. Pan Wolski jest spokojny i zawsze wesoły. Pani Wolska jest bardzo poważna.

To jest moja grupa. Ta grupa jest nieduża i bardzo miła. Tutaj są moje koleżanki. Jedna chce być lekarką, druga – nauczycielką, a trzecia – tłumaczką. Wszystkie są inteligentne i ładne, ale najładniejsza jest Elsa.

To są moi koledzy. Chcą być inżynierami. Interesują się techniką. Ja chcę studiować medycynę i być lekarzem. Interesuję się ekologią, biologią, psychologią a także muzyką i turystyką.

W pociągu

Filip – To miejsce jest wolne?

Pasażer – Tak. Proszę! Pan jest cudzoziemcem, prawda?

Filip – Tak. Jestem Francuzem.

Pasażer – Co pan robi w Polsce?

Filip – Uczę się języka polskiego, ponieważ chcę tu studiować.

Pasażer – A kim pan chce być?

Filip – Dziennikarzem.

Pasażer – To bardzo ciekawe. Jesteśmy więc kolegami, bo jestem dziennikarzem. Moje nazwisko – Bielski.

Filip – Mój kolega Damian też nazywa się Bielski. Jest pan może jego kuzynem?

Ćwiczenia

1. Proszę odpowiedzieć na pytania.

Dokąd wchodzi Monika i Filip? Co oglądają? Jaki płaszcz kupuje Filip? Ile kosztuje ten płaszcz według sprzedawczyni? Ile kosztuje ten płaszcz według Filipa?

2. Proszę uzupełnić dialog.

Ile kosztuje ten (ta, to)

Ten (ta, to) kosztuje złotych (złote).

(sweter, koszula, czapka, ubranie, kurtka, pasek, szalik)

3. Proszę wpisać odpowiednie formy czasownika *kupować*.

Luis, co ty? Ja płaszcz. Co twój kolega? Mój kolega sweter, a jego koleżanka szalik. Czy ta pani też szalik? Nie, ona pasek. Wy buty? Tak, my buty. Państwo też buty? Nie, my rękawiczki.

4. Proszę napisać według modelu: **Co kupujesz? Nic nie kupuję.**

(myśleć, powtarzać, robić, czytać, wiedzieć, pisać, gotować, mówić)

5. Proszę napisać krótki tekst według modelu:

Nazywam się Jestem Mieszkam w Chcę być (kim) Interesuję się (czym)

Powtórzenie (повторение)

1. Proszę wpisać odpowiednie formy czasowników

powtarzać

Ja lekcje. Samir i Luis lekcje. Ty też lekcje? Nasz kolega też lekcje. My lekcje. Wy też..... lekcje.

iść

Czy ty do kina? Ja do kina. My też do kina. A wy do kina? Dlaczego nasze koleżanki nie do kina?

umieć

Czy ty gotować? My nie gotować. Elsa gotować. Jej koleżanki też gotować. Wy też gotować.

robić

Codziennie (my) obiad. Czy ty codziennie obiad? My codziennie obiad. Moja mama codziennie obiad. Moja koleżanka też obiad.

liczyć

Samir pieniądze. My pieniądze. Kolega pieniądze. Oni pieniądze. Wy pieniądze.

2. Proszę odpowiedzieć na pytania: *Jaki jest ten chłopak? Jaka jest ta dziewczyna? Jakie jest to dziecko?*

3. Proszę wykonać następujące polecenia:

- Proszę powiedzieć, czyje to są przedmioty.
- Proszę podać numer legitymacji i paszportu.
- Jakie pan (pani) zna języki?
- Co pan (pani) lubi robić?
- Proszę podać informację o swojej rodzinie.

LEKCJA 7

Godziny i dni tygodnia

Lekcja

Wchodzę do klasy.

Mówię – dzień dobry!

Siadam.

Słucham i powtarzam nowe słowa.

Rozumiem te słowa.

Biorę zeszyt i długopis.

Piszę tekst.

Wstaję. Mówię – do widzenia.

Idę do domu.

Luis wchodzi do klasy.

Mówi – dzień dobry!

Siada.

Słucha i powtarza nowe słowa.

Rozumie te słowa.

Bierze zeszyt i długopis.

Pisze tekst.

Wstaje. Mówi – do widzenia.

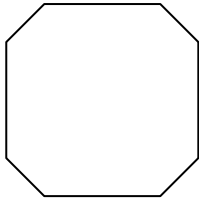
Idzie do domu.

WCHODZIĆ		BRAĆ		PISAĆ	
wchodzę	wchodzimy	biorę	bierzemy	piszę	piszemy
wchodzisz	wchodzicie	bierzesz	bierzecie	piszesz	piszecie
wchodzi	wchodzą	bierze	biorą	pisze	piszą
WSTAWAĆ		ROZUMIEĆ		SIADAĆ	
wstaję	wstajemy	rozumiem	rozumiemy	siadam	siadamy
wstajesz	wstajecie	rozumiesz	rozumiecie	siadasz	siadacie
wstaje	wstają	rozumie	rozumieją	siada	siadają

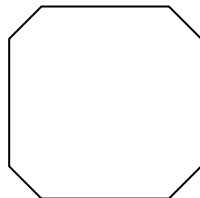
Która godzina?

Która teraz jest godzina? **Piąta (szósta, siódma, ósma, dziewiąta, dziesiąta, jedenasta, dwunasta)**

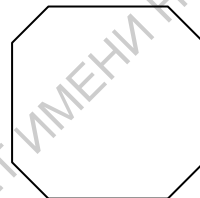
O której godzinie idziecie do domu? O **pierwszej (drugiej, trzeciej, czwartej, piątej, szóstej, siódmej, ósmej, dziewiątej, dziesiątej, jedenastej, dwunastej)**

Która godzina?
Pierwsza.

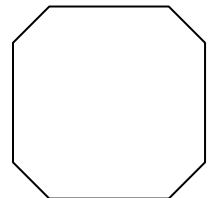

Która godzina?
Wpół do drugiej.

Która godzina?
Pierwsza
piętnaście
Piętnaście
pierwszej.

=
po

Która godzina?
Pierwsza
czterdzieści = Za
dwadzieścia
druga.

количественное числительное	порядковое числительное м.рода	порядковое числительное ж.рода	порядковое числительное ср. рода
jeden	pierwszy	pierwsza	pierwsze
dwa	drugi	druga	drugie
trzy	trzeci	trzecia	trzecie
cztery	czwarty	czwarta	czwarte
pięć	piąty	piąta	piąte
sześć	szósty	szósta	szóste
siedem	siódmy	siódma	siódme
osiem	ósmo	ósma	ósme
dziewięć	dziewiąty	dziewiąta	dziewiąte
dziesięć	dziesiąty	dziesiąta	dziesiąte
jedenaście	jedenasty	jedenasta	jedenaste
dwanaście	dwunasty	dwunasta	dwunaste

Co robisz?

Filip – Cześć! Co robisz?

Monika – Cześć! Czytam.
Filip – Nie przeszkadzam?
Monika – Nie, nie! Dobrze, że jesteś!
Filip – Tak? Dlaczego?
Monika – Ponieważ mam dobre wino i ciastka. Zapraszam.
Filip – O, dziękuję. Ale co to za okazja?
Monika – Moje urodziny.
Filip – Wszystkiego dobrego.

Dni tygodnia

1. poniedziałek	Jaki dziś dzień?
2. wtorek	Poniedziałek.
3. środa	O, to mamy dziś lekcje.
4. czwartek	Jaki dziś dzień?
5. piątek	Niedziela.
6. sobota	O, to dziś odpoczywamy.
7. niedziela	

Poniedziałek

Dziś jest poniedziałek. Jest ósma. Luis i Filip wychodzą z domu studenta. Idą na lekcje. Lekcje zaczynają się o ósmej piętnaście. Filip i Luis wchodzi do klasy. Tam są już ich koledzy. Mówią – dzień dobry. Siadają. Zaczynają się lekcje. Wszyscy powtarzają, czytają i piszą. O dziewiątej jest przerwa. Potem jeszcze są cztery lekcje. Filip i Luis uczą się. O drugiej wychodzą z klasy i idą do stołówki na obiad. Po południu trochę odpoczywają. Potem oglądają telewizję i wreszcie zaczynają powtarzać lekcje.

Gdzie jest Luis?

Elsa – Gdzie jest Luis?
Filip – W pokoju Samira.
Elsa – Co oni tam robią?
Filip – Uczą się. Jutro mają egzamin.
Elsa – Cześć! Jaki hałas! Co wy tu robicie?
Samir – Słuchamy muzyki.
Elsa – Tak? A jutro macie egzamin.
Luis – No, to co? Mamy czas – noc jest długa!

Dowcip

Pamiętnik studenta:
poniedziałek: jestem głodny,
wtorek: jestem głodny,
środa: dostałem stypendium,
czwartek: nic nie pamiętam...
piątek: nic nie pamiętam...
sobota: jestem głodny!

Ćwiczenia

1. Tekst *Lekcja* proszę przeczytać w formie *Wchodzimy do klasy...*, *Wchodzą do klasy...*, *Wchodzisz do klasy...*, *Wchodzicie do klasy*.

2. Proszę odpowiedzieć na pytania:

Co pan(i) robi w klasie?

Co robi wykładowca na zajęciach?

Co robi pana(i) kolega na zajęciach?

3. Proszę wpisać odpowiednie formy czasownika *brać*

Czy pani długopis i zeszyt? Tak, ja długopis i zeszyt. A co pan? Ja też długopis i zeszyt. Filip, co ty? Ja długopis i zeszyt. Kto jeszcze zeszyt? Pedro zeszyt. Wy też zeszyty? Tak, zeszyty. A państwo zeszyty? Nie, my tylko kartki.

4. Proszę napisać krótki tekst na temat *Rano idę do sklepu*. Proszę użyć czasowniki *wchodzić, mówić, kupować, wychodzić*.

5. Która jest godzina?

8-20, 9-40, 10-15, 12-05, 1-30, 4-25, 5-35, 7-12, 3-50, 3-45, 2-20, 2-10, 7-30, 9-35, 6-40, 11-55, 12-15, 8-15, 10-30, 4-55, 6-10, 7-35, 12-20, 4-45, 8-25.

6. Tekst *Poniedziałek* proszę przeczytać w formie *Ja i mój kolega wychodzimy z domu studenta...*

7. Proszę odpowiedzieć na pytania:

O której pan(i) wstaje?

O której pan(i) wchodzi do klasy?

O której zaczynają się lekcje?

O której kończą się lekcje?

O której pan(i) wychodzi z klasy?

O której pan(i) idzie do stołówki?

O której pan(i) zaczyna się uczyć?

O której pan(i) kończy się uczyć?

O której pan(i) idzie spać?

Powtórzenie

1. Proszę wpisać brakujące formy czasowników.

	ja	ty	on	my	wy	oni
myśleć		myślisz				
			wie			
	wchodzę				wchodzicie	
iść	idę		idzie			
słuchać				słuchamy		
studiować		studiujesz				

2. Proszę odpowiedzieć na pytania:
 Czym się pan(i) interesuje?
 Co pan(i) lubi robić?
 Co pan(i) robi, kiedy ma wolny czas?
 Jest pan(i) w sklepie i chce kupić buty. Co pan(i) mówi?
 Jak pan(i) pyta o cenę?

3. Proszę przeczytać dowcip i odpowiedzieć na pytanie: *Czemu ten student był taki smutny?*

Student pyta kumpla:

- Czemu jesteś taki smutny?
- Napisałem do rodziców list, żeby mi przysłali pieniądze na lampkę nocną, abym mógł się wieczorami uczyć.
- I co, nie przysłali?
- Przysłali – lampkę...

LEKCJA 8

Biernik (винительный падеж)

Mam brata, siostrę, ojca, matkę. Moja siostra ma dziecko. Filip ma rodziców, braci, siostry, też ma koleżanki i kolegów

Biernik

	r. m. (м. р.)	r. ż. (ж. р.)	r. n. (ср. р.)
I. pojed. (ед. ч.)	mężczyźni i zwierzęta = Dop. (=Р.п.) -a	przedmioty = M. (=И.п.)	-ę = M. (=И.п.)
I. mnoga (мн. ч.)	tylko mężczyźni (lub mężczyźni i kobiety) = Dop. (=Р.п.) -ów, y, i	przedmioty i zwierzęta = M. (=И.п.)	= M. (=И.п.)

mieć + B.

Masz magnetofon? Tak, mam.

powtarzać + B.

Powtarzam tekst.

rozumieć + B.

Rozumiesz tekst? Tak, rozumiem.

brać + B.

Bierzesz zeszyt? **Tak, biorę.**

lubić + B.

Lubisz piłkę nożną? Tak, lubię.

kupować + B.

Co kupujesz? Kupuję sweter.

(zegarek, czas, dialog, język polski, książkę, chleb, znaczek, mleko, mydło, dom, brata, samochód, dziecko, książki, lekcje, braci, siostry, kolegów, chemię, matematykę, ćwiczenia, sport, kawę, herbatę, żyletkę, nowe słowa, teksty, notatki, fizykę)

woleć + B.

zapraszać + B.

WOLEĆ		ZAPRASZAĆ	
wolę	wolimy	zapraszam	zapraszamy
wolisz	wolicie	zapraszasz	zapraszacie
woli	wolą	zaprasza	zapraszają

Woli pan herbatę, czy kawę?

Kogo zapraszasz na urodziny?

Wolę kawę.

Koleżanki i kolegów.

Luis idzie na mecz

Środa zaczyna się jak każdy inny dzień. Luis bierze zeszyty i książki i idzie na lekcje. W klasie czyta teksty, powtarza nowe słowa, pisze ćwiczenia, odpowiada na pytania. Potem ma dużą przerwę. Następnie ma jeszcze jedną lekcję. Po lekcji idzie na obiad. Je i pije. Luis ma jednak ciekawe plany na popołudnie. Dzisiaj idzie na mecz. Luis bardzo lubi piłkę nożną, ale nie lubi chodzić na mecze sam. Zaprasza więc Damiana, Andreasa, Joanisa i Samira. Andreas woli oglądać mecze w telewizji, więc zostaje w domu. Luis, Damian, Joanis i Samir idą razem na stadion. Zaczyna się mecz. Niestety, gra jest wolna i nudna. Luis jest zły. Jego koledzy też. Tylko Andreas jest zadowolony. Mecz jest nudny, więc Andreas wyłącza telewizor i idzie spać.

Dowcip

Dwie blondynki oglądają mecz piłkarski. Rzut karny, wykonuje Ronaldo, kłapa. Piłka przeleciała nad bramką. Pokazują powtórkę strzału, a jedna blondynka mówi do drugiej:

- Zobacz, ten to na pewno nie trafi, zobacz jak wolno biegnie do tej piłki.

Chcę zatelefonować

Luis i Damian idą ulicą. Luis widzi pocztę.

Luis – Chcę zatelefonować do Madrytu.

Damian – Masz tam rodzinę?

Luis – Tak, mam tam ojca, matkę, braci i siostry.

Damian – Macie dom w Madrycie?

Luis – Tak, mamy duży dom. Ja mam własny duży pokój.

Damian – Tutaj w domu studenta też mieszkasz sam?

Luis – Nie. Mieszkam z kolegą.

Damian – I co? Jesteś zadowolony?

Luis – Tak, ale..

Damian – ... to nie to samo, co w domu.

MUSIEĆ		ZNAĆ		CZEKAĆ	
muszę	musimy	znam	znamy	czekam	czekamy

musisz	musicie	znasz	znacie	czekasz	czekacie
musi	muszą	zna	znają	czeka	czekają

znać + B.

Znasz tego lekarza? Znam.

czekać na + B.

Na kogo pan czeka? Czekam na lekarza

Samir jest przeziębiony

Jesień w Polsce jest zimna. Często pada deszcz, czasem pada śnieg. Ludzie ubierają się ciepło. Wkładają ciepłe płaszcze lub kurtki, grube buty, szaliki i rękawiczki. Samir ma już ciepły sweter, kurtkę, czapkę, szalik i dobre buty. Wszystko to leży w szafie. Samir wkłada jasne spodnie, cienką koszulę i letnie buty. Tak ubrany wychodzi na ulicę. Rezultat jest taki, że Samir jest przeziębiony. Ma katar, kaszel i temperaturę. Musi teraz iść do lekarza. Lekarz bada Samira, daje receptę i to, co Samir bardzo lubi – zwolnienie z lekcji.

Filip idzie do dentysty

Luis – Żle się czujesz?

Filip – Tak. Boli mnie ząb.

Luis – Musisz iść do lekarza.

* * *

Pielęgniarka – Czy pan czeka na lekarza?

Filip – Tak. Bardzo boli mnie ząb.

Pielęgniarka – Chwileczkę. Pan doktor jest zajęty.

Filip – Luis, ty znasz tego doktora?

Luis – Znam. On bardzo dobrze usuwa zęby.

Filip – O! To ja idę do domu.

Luis – A ząb? Już nie boli?

Dowcip

Jechała blondynka samochodem i stanęła na światłach. Zmieniło się na zielone, a ta dalej stoi. Po kilku kolejnych zmianach świateł podchodzi do niej policjant, puka w szybę i pyta:

- A pani co, na jakiś nowy kolor czeka?

Ćwiczenia

1. Proszę odpowiedzieć na pytania

Kto idzie ulicą? Co widzi Luis? Dokąd Luis chce zatelefonować? Kogo Luis ma w Madrycie? Jaki dom mają rodzice Luisa? Jaki Luis ma pokój? Z kim mieszka Luis w domu studenta? Czy Luis jest zadowolony?

2. Proszę dokończyć zdania:

To jest mój pokój. Mam tam

To jest moja torba. Mam tam

To jest moja szafa. Mam tam

3. Proszę wymienić słowa w dialogu.

Lubisz **herbatę**? Tak, ale wolę **kawę**.

film – teatr, teatr – dyskoteka, sport – film, film – telewizja, sport – muzyka, mleko – jogurt, wino – piwo, piłka nożna – boks, mięso – ryby.

4. Słowa w nawiasach proszę napisać we właściwej formie.

Wstaję o 6. Sam robię (śniadanie). Robię (herbata), czasem (kawa) z mlekiem i (kanapki). Potem biorę (torba). Mam tam (długopis, zeszyty, książki, ołówek i papierosy). Wychodzę. Idę do klasy. W klasie piszę (teksty, ćwiczenia). Powtarzam (gramatyka). Wychodzę. Idę do sklepu. Tam kupuję (chleb, mleko, herbata i kawa). Wychodzę. Idę do domu.

5. Tekst z ćwiczenia 4 proszę przeczytać w 1 i 3 osobie liczby mnogiej.

6. Proszę napisać tekst *Samir jest przeziębiony* w 1 osobie liczby pojedynczej.

7. Proszę uzupełnić dialogi:

Na kogo czekasz?

Na co czekasz?

Na

Na

Długo?

Długo?

LEKCJA 9

Dopełniacz (родительный падеж)

lubić + B.

pić + B.

jeść + B.

nie lubić + D.

Pijesz mleko?

Jesz kielbasę?

brać + B.

Lubisz ryż?

nie pić + D.

nie jeść + D.

Bierzesz nóż?

Nie lubię ryżu.

Nie piję mleka.

Nie jem

nie brać + D.

kielbasy.

Nie biorę noża.

Jest ser? Jest. (chleb, ryż, cukier, kawa, mleko)

Jest ser? Nie ma sera. (chleba, cukru, kawy, mleka)

A są ziemniaki? Są. (cukierki, ryby, zapalki, ciastka, owoce)

A są ziemniaki? Nie ma ziemniaków. (cukierków, zapalek, ciastek)

В польском языке переходные глаголы, т.е. глаголы, сочетающиеся с вин. падежом без предлога, требуют в отрицательных предложениях замены вин. падежа родительным. Mam czas – nie mam czasu. Lubię teatr – nie lubię teatru.

Dopełniacz

	r. m. (м. род)		r. ż. (ж. род)	r. n. (ср. род)
	meżczyźni i zwierzęta	przedmioty		
l. pojed. (ед. ч.)	-a	-a, -u	-y, -i	-a

I. mnoga (мн. ч.)	-ów, -y, -i	-□	-□
--------------------------	--------------------	-----------	-----------

Окончание *-a* в ед. числе имеют существительные муж. рода (нелично-мужские):

4) обозначающие названия месяцев (*czterwca*), посуды (*talerza*), инструментов (*poża*), мер и весов (*grama*), денежных единиц (*rubla*), танцев (*walca*), частей тела (*posa*);

5) с суффиксами *ik/yk* (*stolika, słownika*);

6) названия городов (кроме названий на *grad*) (*Krakowa*).

Окончания *-и* имеют:

5) заимствованные (*komitetu*), абстрактные (*czasu*), собирательные (*lasu*), вещественные существительные (*sukru*);

6) названия дней недели (*wtorku*);

7) названия городов на *grad* (*Belgradu*);

8) названия стран (*Iranu*).

Окончание *-ów* во мн. числе имеют существительные муж. рода на твердый согласный (твердой разновидности) (*domów*), некоторые существительные мягкой разновидности (*krajów*).

Большинство существительных мягкой разновидности имеют окончания *-i/-y* – *talerzy, gości*.

kawałek, trochę, liter, kilogram, kilka, dużo + D.

Proszę (o) kawałek sera. (paczkę herbaty, kilka ciastek, kilo ryb, butelkę mleka, pół kilo cukierków, 20 deka cukerków, paczkę zapalek).

Bar na rogu

Na rogu ulicy Jasnej i Akademickiej jest nieduży bar. Klientami tego baru są głównie studenci, ponieważ niedaleko jest uniwersytet. Filip jest głodny, ale nie ma dużo czasu na jedzenie. Wchodzi do baru i prosi o herbatę, bułkę i sałatkę. Filip bierze łyżeczkę i widelec, zaczyna jeść. Patrzy na zegarek. Jest późno. Filip nie kończy herbaty, bo jest bardzo gorąca. Płaci rachunek i już wychodzi. W tej chwili do baru wchodzi jego koleżanki i koledzy. Witają się z Filipem i zapraszają go do stolika. Filip tłumaczy, że nie ma czasu, ale koledzy nie słuchają.

Co zamawiamy?

Damian – Co zamawiamy?

Filip – Ja – zupę pomidorową, schab, ziemniaki, sałatę i piwo.

Luis – Mam ochotę na bigos.

Damian – Samir, a ty nie chcesz bigosu? Jest bardzo dobry z piwem.

Samir – Nie lubię kapusty, nie piję alkoholu i nie jem mięsa wiep... wiep...

Wszyscy – Wieprzowego!

Samir – O! Bardzo trudne słowo! Aha, ale tu jest ryba. Biorę rybę. Monika, a ty?

Dlaczego nic nie mówisz?

Monika – Ja nie jestem głodna. Nic nie chcę.

Filip – Może ciastko z kremem?

Monika – O nie, nie! I tak jestem gruba.

Filip – Podobasz mi się, jaka jesteś. Kocham każdy twój kilogram.

Dopełniacz. Przymiotnik i Zaimki dzierżawce (mój, twój, nasz, wasz itp.)

	r. m. i r. n. (м. р. и ср. р.)	r. ż. (ж. р.)
I. pojed. (ед. ч.)	-ego	-ej
I. mnoga (мн. ч.)	-ych/ -ich	

-Dlaczego nie chcesz zapytać o to Luisa?

- Bo on nie ma o tym **zielonego pojęcia**.

-Myślisz, że ona chce zapoznać się z nim?

-Nie znam **żadnej dziewczyny**, która nie chciałaby.

Elsa ma urodziny

Dzisiaj Elsa ma urodziny. Właśnie kończy 18 lat. Z tej okazji Elsa robi kolację po kubańsku i zaprasza koleżanki i kolegów. Najpierw oczywiście Elsa idzie do sklepu. Kupuje 2 kilo ryżu, kilo mięsa, półtora kilo fasoli, chleb, paczkę masła, ciastka i butelkę szampana. Potem wraca do domu i przygotowuje kolację. O szóstej wieczorem wszystko jest już gotowe. Elsa – elegancka i przejęta czeka na gości. Pierwszy wchodzi Luis z kwiatami. Całuje Elbę i mówi – wszystkiego dobrego z okazji urodzin.

Przyjęcie u Elsy

Monika – Chyba wszystko jest już na stole.

Elsa – Nie ma jeszcze masła. I nie ma widelców. Już podaję. Proszę do stołu. (Goście siadają). Luis, czy możesz nalać wina?

Luis – Oczywiście, proszę bardzo. (Nalewa). Zdrowie naszej kochanej Elsy!

Elsa – Dziękuję bardzo. Proszę się częstować. (Goście jedzą, piją, rozmawiają.)

Joanis – Bardzo smaczny jest ten ryż z mięsem i czarną fasolą.

Elsa – Może jeszcze trochę ryżu?

Joanis – Nie, dziękuję bardzo.

Andreas – A ja proszę jeszcze trochę ryżu i sałaty. O, dziękuję, nie tak dużo!

* * *

Elsa – Kto jeszcze chce herbaty lub kawy?

Goście – Dziękujemy.

Elsa – A może jeszcze kawałek tortu?

Damian – Nie, dziękujemy bardzo. Wszystko jest bardzo smaczne, ale naprawdę nie możemy.

Monika – Już późno. Musimy iść. Dziękujemy i jeszcze raz życzymy wszystkiego najlepszego.

Ćwiczenia

1. Proszę napisać tekst *Dzisiaj mam urodziny*.

2. Koleżanka zaprasza pana(ią) na urodziny. Proszę opowiedzieć, jak pan(i) przygotowuje się do tego.

3. Proszę opisać swoje zakupy w sklepie spożywczym. *Zwykle w poniedziałek robię zakupy. Idę do sklepu spożywczego. Tam...*

4. Proszę odpowiedzieć na pytania:

Czego jeszcze nie ma na stole?

O co pyta Elsa Luisa?

Czyje zdrowie piją goście?

Jaka potrawa jest smaczna?

O co prosi Andreas?

Co proponuje Elsa?

Dlaczego goście nie chcą już jeść i pić?

Czego życzą goście?

5. Podane słowa proszę połączyć w sensowną całość, a następnie wpisać w model dialogu.

kilogram, butelka, paczka, pół kilo,

Proszę (o)

kilka

To wszystko?

jabłka, ser, wino, zapalki, ryby

Tak. Ile placę?

..... złotych (złote)

6. Proszę napisać krótki tekst według wzoru: *Na śniadanie jem Na obiad jem Na kolację jem*

7. Proszę uzupełnić dialog.

- Masz dzisiaj urodziny?

- Tak.

- Życzę Ci (zdrowie, szczęście, sukces w pracy, radość, wszystko najlepsze)

LEKCJA 10

Miejscownik (Предложный падеж)

męski, żeński, nijaki

klub – w klubie

b → bie

sklep – w sklepie

p → pie

Lima – w Limie

m → mie

kino – w kinie

n → nie

Kraków – w Krakowie

w → wie

Uwaga!

autobus – w autobusie

s → sie

obraz – na obrazie

z → zie

stół – na stole

ł → le

teatr – w teatr**rze**
 zeszyt – w zeszyt**cie**
 obiad – na obied**zie**

r → rze
 t → cie
 d → dzie

męski, nijaki

kiosk – w kiosku
 stóg – na stogu
 strach – ze strachu

k →
 g → **u**
 ch →

żeński ! Uwaga !

stołówka – w stołów**ce**
 noga – w nod**ze**
 mucha – o mus**ze**

k → ce
 g → d**ze**
 ch → s**ze**

męski, nijaki

koc – na kocu
 grzebień – na grzebieni**u**
 osiedle – w osiedl**u**
 kraj – w kraj**u**
 kosz – w kos**zu**
 morze – na mor**zu**
 nóż – na no**żu**
 płaszcz – na płaszcz**u**

c →
 ń →
 l →
 j →
 sz → **u**
 rz →
 ż →
 cz →
 ś →
 ć →
 dz →

żeński

stolica – w stolic**y**
 róża – o róż**y**
 nędza – w nędz**y**
 rzecz – o rzec**zy**

c → **y**
 ż →
 dz →
 cz →
 sz →
 rz →
 l → **i**
 j →
 ń →
 ć →
 ś →

aula – w aul**i**
 Azja – w Azj**i**
 kawiarnia – w kawiar**ni**
 kość – o kośc**i**

Miejscownik

	I (m. p.)		II (cp. p.)		III (ż. p.)		IV (ż. p.)
	wz. tw.	wz. m.	wz. tw.	wz. m.	wz. tw	wz. m.	
l. pojed. (ед. ч.)	-e	-u	-e	-u	-e	-i, -y	-i, -y
l.mnoga (мн.ч.)	-ach						

Существительные I склонения (муж. рода) твердой разновидности в предложном падеже имеют окончание –е, которое вызывает чередование согласных. Существительные мягкой разновидности и на g, k, ch имеют окончание –и.

Существительные II склонения (ср. рода) имеют такие же окончания, как и сущ муж. рода: существительные твердой разновидности имеют окончание –е, которое вызывает чередование согласных. Существительные мягкой разновидности и на g, k, ch имеют окончание –и.

Существительные III склонения (жен. род) твердой разновидности (в т.ч. на g, k, ch) имеют окончание –е, которое вызывает чередования согласных. Существительные мягкой разновидности на мягкий согласный получают окончания –і, на отвердевший согласный – окончание –у.

Существительные IV склонения на мягкий согласный имеют окончание –і, на отвердевший согласный – окончание –у.

Во множественном числе все существительные имеют окончание –ach.

Miejscownik. Przymiotniki i Zaimki dzierzawce (mój, twój itp.)

	r. m. i r. n. (м. род и ср. род)	r. ż. (ж. род)
I. pojed. (ед. ч.)	-ym/-im	-ej
I. mnoga (мн. ч.)	-ych/ -ich	

Koleżanki

Monika Bielska i Magda Milewska są przyjaciółkami. Mieszkają w Łodzi. Monika mieszka z rodzicami i bratem w domu przy ulicy Prostej numer 9. Magda mieszka w akademiku. Monika i Magda studiują filologię polską na uniwersytecie. Obie są na pierwszym roku. Rano, a czasem też po południu, Monika i Magda mają wykłady. W czasie przerwy od 2.00 do 4.00 jedzą obiad w studenckiej stołówce. W środę i w piątek nie ma wykładów po południu. Monika i Magda spędzają ten czas w bibliotece. Przygotowują się do kolokwium lub do egzaminu. Sobota jest wolna. Monika i Magda idą wtedy do teatru lub na dyskotekę. W niedzielę Monika zwykle odpoczywa w domu, a Magda jedzie do rodziców, którzy mieszkają na wsi.

Nic nie można znaleźć

Damian – Gdzie są moje notatki?

Monika – Może na biurku?

Damian – Nie ma.

Monika – Może na stole, w szafie...

Damian – Nigdzie nie ma!

Monika – Może leżą gdzieś na łóżku pod gazetami?

Damian – Szukam już wszędzie!

Monika – Spokojnie! Muszą gdzieś być!

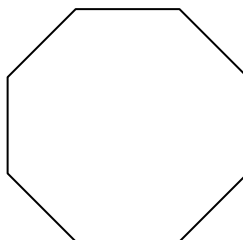
Damian – Nic nie można znaleźć w tym bałaganie!

Monika – Dlaczego krzyczysz? To nie ja robię bałagan w twoim pokoju!

Która godzina?

za xa

x poej

wpół doej

O której godzinie jest pociąg do Warszawy?

Za 20 siódma. (25 po pierwszej, o pierwszej, o drugiej, o wpół do pierwszej)

jechać		jeździć	
jadę	jedziemy	jeżdżę	jeździmy
jedziesz	jedziecie	jeździsz	jeździcie
jedzie	jadą	jeździ	jeżdżą

iść		chodzić	
idę	idziemy	chodzę	chodzimy
idziesz	idziecie	chodzisz	chodzicie
idzie	idą	chodzi	chodzą

Na dworcu

Jest wpół do siódmej rano. Na dworcu jest wielki ruch. Ludzie wchodzą i wychodzą. W poczekalni siedzą pasażerowie, którzy czekają na pociąg i mają już bilety. Inni stoją przy kasach. Za kilka minut jest pociąg do Warszawy. Ludzie kupują bilety normalne i ulgowe. Pasażerowie z biletami wychodzą z dworca, idą na peron. Przy peronie drugim stoi pociąg do Warszawy. Pasażerowie wsiadają do wagonów. Zajmują wolne miejsca. Luis często jeździ do Warszawy. Dzisiaj też jedzie. Jest już za jedenaście siódma. W tym momencie Luis wbiega na peron i wsiada do pociągu. Pociąg rusza. Luis szuka wolnego miejsca.

Luis jedzie do Warszawy

Luis – O której godzinie jest pociąg do Warszawy?

Informatorka – Za 5 minut.

Luis – Przy którym peronie stoi?

Informatorka – Przy drugim.

Luis – Trzeba kupić miejscówkę?

Informatorka – Nie, tam nie ma rezerwacji.

(w wagonie)

Luis – To miejsce jest wolne?

Pasażerka – Tak, proszę. Pan jest cudzoziemcem, prawda?

Luis – Skąd pani wie? Tak źle mówię po polsku?

Pasażerka – Och, nie! Mówi pan bardzo dobrze, ale...

Luis – Mój nauczyciel też zawsze mówi – bardzo dobrze, Luis, ale ta fonetyka!

Ćwiczenia

1. Proszę wypisać formy miejscownika z dialogu *Nic nie można znaleźć*. Proszę wykorzystać je w zdaniach.

2. Słowa w nawiasach proszę napisać w odpowiedniej formie.

Joanis i Andreas są Grekami. Mieszkają w (Grecja) w (stolica). Teraz są już w (Polska), bo chcą tu studiować. Mieszkają w (Łódź) w (akademik). Ich pokój znajduje się na pierwszym (piętro). W (pokój) stoi szafa, dwa łóżka i krzesła. W (szafa) wiszą ubrania Andreasa i Joanisa. Na (stół) leżą ich zeszyty i książki. Przy (okno) stoi jeszcze małe biurko. Na (biurko) stoi radio Joanisa i magnetofon Andreasa. Na (ściana) wisi obraz i gitara Joanisa. Joanis codziennie chodzi do kiosku. W (kiosk) kupuje gazety, papierosy i zapalki. Potem idzie z Andreasem do stołówki. W (stołówka) koledzy jedzą śniadanie. Potem idą do klasy. W (klasa) uczą się. Po lekcjach idą do stołówki. Wolny czas spędzają w (kino), (teatr) lub (dyskoteka).

3. Proszę opisać swój pokój. Co i gdzie się tam znajduje?

4. Proszę odpowiedzieć na pytanie: Gdzie pan(i) chce studiować? (Polska, Francja, Anglia, Hiszpania, Szwecja, Belgia, Norwegia, Grecja)

5. Proszę napisać tekst *Jadę do Moskwy: Chcę jechać do Moskwy. Idę na dworzec...*

Proszę wykorzystać czasowniki *pytać o, kupować, płacić za, szukać, iść, wsiadać*.

6. Proszę napisać tekst *Moi koledzy jadą do Moskwy*.

7. Proszę napisać według modelu i wykorzystać te formy w zdaniach.

pociąg – w pociągu

bilet – na ...

kasa – w ...

miejsce – na ...

wagon – w ...

postój – na ...

restauracja – w ...

peron – na ...

poczekalnia – w ...

dworzec – na ...

8. Proszę wybrać odpowiedni czasownik i użyć go we właściwej formie.

iść, chodzić, jechać, jeździć

Luis bardzo lubi oglądać mecze, więc często na stadion. My prawie nigdy nie na spacer. Ja zawsze na wszystkie lekcje. Mamy rowery i codziennie za miasto. Wieczorem jest mecz, więc Luis na stadion. Jestem zmęczony, nie do dyskoteki dziś wieczorem. Dlaczego ty nigdy nie do teatru. W poniedziałek studencido Warszawy.

Powtórzenie

1. Proszę napisać pytania. W odpowiedzi proszę użyć rzeczowników w odpowiedniej formie.

pamiętać pytanie, słowa, profesor, film, aktorzy, aktorki, lekcja, kolega, Luis, słowo

..... pamiętasz? Pamiętam

kupować lekarstwo, ser, masło, samochód, zeszyty

..... kupujesz? Kupuję

pytać o koleżanka, Zofia, pociąg, obiad, godzina, egzamin, twoje urodziny

..... pytasz? Pytam o

czekać na matka, brat, pociąg, obiad, rodzice, śniadanie, bilet, koledzy

.....czekasz? Czekam na

nie pamiętać pytanie, słowa, profesor, film, aktorzy, aktorki, lekcja, kolega, Luis, słowo

..... nie pamiętasz? Nie pamiętam

nie kupować lekarstwo, ser, masło, samochód, zeszyty

.....nie kupujesz? Nie kupuję

2. Proszę wpisać właściwe formy rzeczowników, liczebników i przymiotników.

Pociąg do Warszawy stoi przy (peron) (pierwszy) na (tor) (drugi). Odjeżdża o (godzina) (dziesiąta). Luis ma miejsce w (wagon) (druga) klasy. Siedzi przy (okno). Na (stolik) leży książka Luisa. Na (wieszak) wisi jego płaszcz. Torba stoi na (półka). W (torba) Luis ma sweter i papierową teczkę. W (teczka) są dokumenty, które Luis musi zostawić w (ambasada). Ambasada w (Warszawa) znajduje się przy (ulica) (Wodna). W (kieszeń) Luis ma bilet i legitymację. W (drzwi) staje konduktor. Bierze bilet Luisa. Stawia znaczek na (bilet). Inni pasażerowie szukają biletów. Mają te bilety w (różne) (miejsca). Szukają więc w (portfele), w (kieszenie), w (teczki), w (walizki) i (torby).

3. Proszę odpowiedzieć na pytania:

Jest pan(i) przeziębiony(a). Idzie do lekarza. Co pan(i) mówi?

Ma pan(i) urodziny. Zaprasza pan(i) gości. Jak pan(i) to robi?

Jak pan(i) zachęca gości do jedzenia i picia?

Jest pan(i) gościem na przyjęciu. Jak pan(i) prosi o coś do jedzenia i picia?

Jak pan(i) pyta o pociąg do Moskwy (rodzaj pociągu, tor, peron, godzina odjazdu, przyjazdu)?

Chce pan(i) kupić bilet do Moskwy. Jak pan(i) prosi o taki bilet?

LEKCJA 11

Czas przeszły (прошедшее время). Czasowniki dokonane i niedokonane (глаголы совершенного и несовершенного вида)

Gdzie Luis był wczoraj?

Wczoraj Luis był w Warszawie.

Gdzie była wczoraj Elsa?

Elsa była w Warszawie.

To dziecko było wczoraj w Warszawie z mamą.

Gdzie studenci byli wczoraj?
Studenci byli wczoraj w Warszawie.

Gdzie studentki były wczoraj?
Studentki były wczoraj w Warszawie.

BYĆ		ROBIĆ	
byłem, byłam	byliśmy, byłyśmy	robiłem, robiłam	robiliśmy, robiłyśmy
byłeś, byłaś	byliście, byłyście	robiłeś, robiłaś	robiliście, robiłyście
był, było, była	byli, były	robił, robiło, robiła	robili, robiły

Kiedy?

Wczoraj

Przedwczoraj

2, 3, 4 dni temu

Tydzień temu

2, 3, 4 tygodnie temu

5, 6, 7 tygodni temu

Miesiąc temu

2, 3, 4 miesiące temu

5, 6, 7 miesięcy temu

Rok temu

2, 3, 4 lata temu

5, 6, 7 lat temu

Luis w Warszawie

W poniedziałek Luis był trochę chory. Tego dnia nie był obecny na lekcji języka polskiego. W środę był już zdrowy. Koleżanki i koledzy byli w klasie, tylko Luis był nieobecny. Gdzie więc był Luis? Oczywiście był w Warszawie. Luis ma kłopoty z paszportem. Był więc najpierw w ambasadzie, aby rozmawiać na ten temat. O dwunastej w południe Luis był już wolny. Tego dnia była piękna, słoneczna pogoda, więc Luis był w Warszawie cały dzień. Luis spacerował po Warszawie, oglądał ulice, pomniki i pałace.

Co to za miasto?

W Europie jest tylko jedno takie miasto. W tym mieście są szerokie ulice i nowoczesne arterie. Ale są również małe wąskie uliczki. Są tutaj wspaniałe kościoły, jest Zamek Królewski i kolumna króla Zygmunta. Jest również Stare Miasto. Tak, jak w innych miastach są tu pomniki, są piękne pałace, teatry i parki. Ale tylko tutaj jest posąg Syreny i pomnik zwycięskiej bogini Nike. W tym mieście, inaczej niż w innych miastach, prawie wszystko jest nowe. Nowe są nawet zabytki i nowe jest Stare Miasto. W Europie jest tylko jedno takie miasto – Warszawa.

Stare Miasto jest najstarszą częścią Warszawy. W roku 1944 przestało istnieć. Podobnie jak przestała istnieć Warszawa. Warszawiacy odbudowali je dopiero w 1953 roku. Można tu zobaczyć zabytkowe kościoły, piękne i tajemniczne wąskie uliczki, pełne uroku kolorowe kamieniczki.

Wszystkie kamieniczki na Starym Mieście na zewnątrz zachowały dawny styl. Są one niezbyt wysokie: trzy lub czteropiętrowe, wąskie, o niewielkich oknach i stromych dachach. Na parterach znajdują się kawiarnie, restauracje, bary, księgarnie i kwaciarnie. Kwaciarnie, restauracje i niektóre sklepy zachowały dawne stylowe wnętrza.

Szczególnie piękny jest Rynek Staromiejski. Architekci i budowniczowie przywrócili mu dawny urok. Tutaj znajduje się Muzeum Historyczne miasta Warszawy, Muzeum Mickiewicza, Galeria Sztuki, sklepy Cepelii, stylowe kawiarnie.

Tłumacz

Pan Wolski – O, jest pan Luis! A gdzie to pan był ostatnio?

Luis – Byłem chory. W poniedziałek i we wtorek.

Pan Wolski – A w środę?

Luis – W środę byłem w Warszawie, a dzisiaj rano u dentysty.

Pan Wolski – Bola pana zęby?

Luis – Nie, nie! To Elsa bola zęby.

Pan Wolski – Nic nie rozumiem.

Luis – Elsa źle mówi po polsku, byłem więc jej tłumaczem.

Pan Wolski – Czy to była trudna praca?

Luis – Skądże! Elsa cały czas miała tampon w ustach, więc nic nie mówiła.

Czasowniki dokonane i niedokonane

czytać – przeczytać

pisać – napisać

uczyć się – nauczyć się

powtarzać – powtórzyć

Глаголы в польском языке образуют видовые пары так же, как и глаголы в русском языке:

1) с помощью суффикса – kupić – kupować, wydać – wydawać.

2) с помощью приставки – pić – wypić, robić – zrobić.

3) с помощью изменения в основе – zabierać – zabrać.

4) с помощью образования формы от другой основы -- brać – wziąć, widzieć – zobaczyć, oglądać – obejrzeć.

Jak często?

codziennie

2, 3, 4, 5 razy (w roku, w miesiącu)

co 2, 3, 4 dni

co 2, 3, 4 lata

co 2, 3, 4 tygodnie

co 5, 6, 7 lat

co 5, 6 tygodni

czasem

nigdy

zawsze

CZYTAĆ		PRZECZYTAĆ	
czytałem, czytałam	czytaliśmy, czytałyśmy	przeczytałem, przeczytałam	przeczytaliśmy, przeczytałyśmy
czytałeś, czytałaś	czytaliście, czytałyście	przeczytałeś, przeczytałaś	przeczytaliście, przeczytałyście
czytał, czytała	czytali, czytały	przeczytał, przeczytała	przeczytali, przeczytały

Miałem egzaminy

Filip – Cześć! Gdzie byłeś tyle czasu?

Damian – Cześć! W domu.
Filip – W domu? Ty chyba chorowałeś?
Damian – Skądże! Uczyłem się.
Filip – Miałeś egzaminy?
Damian – Tak. Przygotowywałem się. Czytałem, powtarzałem, robiłem notatki.
Filip – Nie byłeś nawet na ostatnim koncercie w filharmonii.
Damian – Naprawdę nie miałem czasu. A kto grał?
Filip – Orkiestra z mojego miasta. Z Marsylii. Wspaniała! Genialna!
Damian – (ironicznie) Jasne! Jak wszystko z Marsylii!

Ćwiczenia

1. Proszę odpowiedzieć na pytania.

Gdzie pan(i) był(a) wczoraj rano?

Gdzie pan(i) był(a) wczoraj w południe?

Gdzie pan(i) był(a) wczoraj po południu?

Gdzie pan(i) był(a) wczoraj wieczorem?

Gdzie byli pana(i) koledzy wczoraj rano?

Gdzie byli pana(i) koledzy wczoraj w południe?

Gdzie byli pana(i) koledzy wczoraj po południu?

Gdzie byli pana(i) koledzy wczoraj wieczorem?

2. Proszę wpisać odpowiednie formy czasownika być.

Elsa, (ty) już na filmie *Kobieta i mężczyzna*? Nie, nie A ty, Filip,? Nie, nie Dlaczego pytasz, czy (my) na tym filmie? Pytam, bo ja też nie, a chcę wiedzieć, czy warto iść. Kto na tym filmie? Myślę, że Joanis i Andreas O nie! Oni na pewno nie Wiesz, że nie lubią chodzić do kina. Może Monika? O, tak. Monika mówiła, żewczoraj w kinie z Magdą. Dziewczyny, czy wy na filmie *Kobieta i mężczyzna*? Tak, (my) To bardzo dobry film.

3. Proszę napisać, co pan(i) robił(a) pewnego pogodnego dnia. Na przykład, *Wczoraj dzień był pogodny i ciepły. Po lekcjach byłam.... Wróciłam do domu i tam Wieczorem*

4. Proszę napisać tekst na temat *Kilka dni temu byłem w Moskwie, Kilka dni temu mój kolega i ja byliśmy w Moskwie, Kilka dni temu moje koleżanki były w Moskwie.*

5. Proszę przeczytać dialog *Miałem egzamin* w formie 1 osoby liczby mnogiej.

6. Proszę uzupełnić

Jak często chodzisz do biblioteki?

.....

(do kina, do teatru, do dentysty, na lekcje, do restauracji, do siłowni)

7. Proszę uzupełnić

Jak długo zwykle się uczysz?

.....

(piszesz teksty, czytasz lekcje, robisz zakupy, kąpiesz się)

8. Proszę wstawić właściwy czasownik w odpowiedniej formie czasu przeszłego.

Po lekcjach (my) (uczyć się/ nauczyć się) długo w domu.

Jan (pisać / napisać) już dwa listy.

Elsa wiele razy (czytać / przeczytać) notatki z lekcji.

Monika codziennie (robić / zrobić) obiady.

Damian raz (robić / zrobić) obiad.

Oni długo (jechać / pojechać) do Warszawy.

Ja wtedy (chorować / zachorować) kilka tygodni.

Nie byłem na lekcji, bo właśnie we wtorek (chorować / zachorować)

LEKCJA 12

Czas przeszły (прошедшее время). Czasowniki dokonane i niedokonane (глаголы совершенного и несовершенного вида)

wysić		przyjść	
wyszedłem, wyszłam	wyszliśmy, wyszłyśmy	przyszedłem, przyszłam	przyszliśmy, przyszłyśmy
wyszedłeś, wyszłaś	wyszliście, wyszłyście	przyszedłeś, przyszłaś	przyszliście, przyszłyście
wyszedł, wyszła	wyszli, wyszły	przyszedł, przyszła	przyszli, przyszły

wyszed-	wysz-	przyszed-	przysz-
	wysz-		przysz-

zjeść		zacząć	
zjadłem, zjadłam	zjedliśmy, zjadłyśmy	zacząłem, zaczęłam	zaczęliśmy, zaczęłyśmy
zjadłeś, zjadłaś	zjedliście, zjadłyście	zacząłeś, zaczęłaś	zaczęliście, zaczęłyście
zjadł, zjadła	zjedli, zjadły	zaczął, zaczęła	zaczęli, zaczęły

	zjad-	zaczą-	zaczę-
zjed-	zjad-		zaczę-

Dzień Filipa

Rano Filip wyszedł z domu o 7. 00. Poszedł najperw do stołówki i zjadł śniadanie. Po śniadaniu poszedł do klasy. Koleżanki i koledzy już tam byli. Filip

przywitał się. Po chwili wszedł pan Tomasz Wolski. Zaczęła się lekcja. Tego dnia były 3 lekcje języka polskiego. Po lekcjach Filip poszedł do stołówki i zjadł obiad. Przez chwilę rozmawiał jeszcze z kolegami, a potem wyszedł na ulicę. Pojechał do centrum tramwajem numer 12. Przy głównej ulicy są duże i piękne sklepy. Filip szedł ulicą i oglądał wystawy. Na koniec wszedł do sklepu muzycznego i kupił kilka kaset. Potem wrócił do domu i cały wieczór słuchał muzyki. W tym czasie kilka razy dzwoniła Monika do Filipa, ale on nie odbierał telefonów. Był szczęśliwy sam na sam z muzyką.

Nikt mnie nie rozumie

(Elsa puka do pokoju Filipa i Luisa)

Elsa – Jest Luis?

Filip – Nie ma Luisa.

Elsa – Nie wiesz, dokąd poszedł?

Filip – Nie mam pojęcia.

Elsa – Chyba wiesz, tylko nie chcesz powiedzieć.

Filip – Co ty! Naprawdę nie wiem.

(Elsa wychodzi)

* * *

(Po kilku minutach)

Elsa – Przyszedł już Luis?

Filip – Jeszcze nie przyszedł.

Elsa – Nie rozumiem, co się dzieje z Luisem. Jest jakiś milczący. Nie rozmawia ze mną. Wychodzi, nie mówi dokąd.

Filip – W końcu jest dorosły. Może robić, co chce.

Elsa – No tak! Nikt mnie nie rozumie. Nie mam tu przyjaciół.

(Elsa wychodzi)

Filip – Dobrze, że już poszła.

wziąć		zająć	
wziąłem, wzięłam	wzięliśmy, wzięłyśmy	zająłem, zajęłam	zajęliśmy, zajęłyśmy
wziąłeś, wzięłaś	wzięliście, wzięłyście	zająłeś, zajęłaś	zajęliście, zajęłyście
wziął, wzięła	wzięli, wzięły	zajął, zajęła	zajęli, zajęły

móc	
mogłem, mogłam	mogliśmy, mogłyśmy
mogłeś, mogłaś	mogliście, mogłyście
mógł, mogła	mogli, mogły

Joanis na poczcie

Po lekcjach Joanis wrócił do pokoju. Chwilę odpoczął, a potem zaczął pisać list do rodziców. Nie mógł skończyć listu, bo co chwila ktoś wchodził, lub dzwonił

telefon. W końcu Joanis trochę się zdenerwował. Zamknął drzwi i wyłączył telefon. Po dziesięciu minutach list był gotowy. Joanis poszedł na pocztę, aby wysłać list do rodziców i telegram do Ewy. Ewa jest jego dziewczyną. Mieszka w Gdańsku. Dzisiaj właśnie ma urodziny—skończyła 19 lat. Na poczcie jest duży ruch. Przy pierwszym okienku ludzie kupowali znaczki, wysyłali telegramy, wypełniali blankiety. Przy drugim okienku klienci wysyłali paczki. Przy trzecim – jedna pani płaciła za światło, gaz i telefon, a druga – za mieszkanie. Joanis wziął blankiet na telegram, szybko napisał życzenia i stanął przy pierwszym okienku. Pani z okienka wzięła blankiet do ręki i ... głęboko westchnęła. Tekst był zupełnie nieczytelny.

Wolę zatelefonować

Pracownica – Proszę pana, nie mogę wysłać tego telegramu.

Joanis – Dlaczego?

Pracownica – Nie umiem tego przeczytać. Tekst jest nieczytelny. Proszę napisać to wyraźnie dużymi literami.

Joanis – O! Tyle pracy! Wolę zatelefonować.

Pracownica – Proszę bardzo. Tam na prawo są automaty.

Joanis – Jaki jest numer kierunkowy do Gdańska?

Pracownica – 0-58

Joanis – Dziękuję i proszę kartę telefoniczną.

Pracownica – Jaką?

Joanis – Na 100 impulsów. Chyba starczy na godzinną rozmowę?

Pracownica – Na godzinną rozmowę! Chyba pan jest bardzo zakochany.

Ćwiczenia

1. Proszę napisać tekst na temat *Mój dzień*.
2. Proszę napisać tekst na temat *Dzień moich kolegów*.
3. Proszę opisać dzień swojej koleżanki.
4. Proszę napisać tekst zaczynający się od słów: *Kilka dni temu postanowiliśmy pójść do kina*. Potrzebne czasowniki: *pójść do*, *wyjscie z*, *wejscie do*, *czekać na*, *zacząć się*, *zaprosić*, *kupić*.
5. Proszę dokończyć tekst: *Wczoraj rano wstałem o 6. Następnie...*
Potrzebne czasowniki: *wykopać się*, *otworzyć*, *zamknąć*, *wziąć*, *ubrać się*, *zrobić*, *wyjscie z*, *wejscie*, *pójść do*, *wstać*, *zjeść*.
6. Proszę opowiedzieć o imieninach kolegi i wykorzystać czasowniki: *zaprosić*, *słuchać*, *rozmawiać*, *tańczyć*, *pić*, *przygotowywać się*, *otworzyć*, *przyjść*, *wyjscie*, *wejscie*.
7. Proszę wybrać czasownik i użyć go we właściwej formie czasu przeszłego.

Byłem chory cały tydzień. Prawie nic nie (jeść/zjeść).
 My (wychodzić/wyjsć) z kina o ósmej.
 Elsa nigdy nie (przychodzić/przyjsć) punktualnie.
 Dzisiaj Elsa (przychodzić/przyjsć) punktualnie.
 Pan Tomasz codziennie (wychodzić/wyjsć) o tej samej godzinie.
 Byłam głodna – (jeść/zjeść) wszystko.
 Te 5 kilometrów oni (iść/pójsć) dwie godziny.
 Dzisiaj po lekcjach Luis (wchodzić/wejsć) do stołówki i (jeść/zjeść) obiad.

LEKCJA 13

Czas przeszły. Nazwy miesięcy

Który jest dzisiaj? Dzisiaj jest **pierwszy** kwietnia.
Którego mamy dzisiaj? Dzisiaj mamy **pierwszego** kwietnia.

Który **był** wczoraj? Wczoraj był piąty listopada.
 Którego **byłeś** w Moskwie? Piątego listopada.
 Który **będzie** jutro? Jutro będzie piąty listopada.
 Którego **będziesz** w Moskwie? Piątego listopada.

Порядковое имя числительное в польском языке имеет, в отличие от русского языка, форму мужского рода (результат согласования с опущенным именем существительным мужского рода *dzień*, в русском языке – со словом среднего рода *число*). В отличие от русского языка обе части числительного склоняются.

Nazwy miesięcy

1. styczeń – stycznia
2. luty – lutego
3. marzec – marca
4. kwiecień – kwietnia
5. maj – maja
6. czerwiec – czerwca
7. lipiec – lipca
8. sierpień – sierpnia
9. wrzesień – września
10. październik – października
11. listopad – listopada
12. grudzień – grudnia

powiedzieć		zapomnieć	
powiedziałem, powiedziałam	powiedzieliśmy, powiedziałyśmy	zapomniałem, zapomniałam	zapomnieliśmy, zapomniałyśmy
powiedziałeś, powiedziałeś	powiedzieliście, powiedziałyście	zapomniałeś, zapomniałaś	zapomnieliście, zapomniałyście

powiedział, powiedziała	powiedzieli, powiedziały	zapomniał, zapomniała	zapomnieli, zapomniwały
----------------------------	-----------------------------	--------------------------	----------------------------

Ach, ten język polski

Tego dnia Samira nie było w klasie. Musiał pojechać do Warszawy. Miał tam ważne spotkanie. Wrócił z Warszawy dosyć późno. Najpierw wszedł do pokoju Elsy. Zapytał, co było na lekcji. Elsa niewiele pamiętała, bo tego dnia bardzo bolała ją głowa. Samir poszedł więc do pokoju Luisa. Luis nic nie wiedział, bo też był nieobecny na lekcjach. Wreszcie Filip umiał odpowiedzieć na pytanie Samira. Samir wziął jego zeszyt do języka polskiego i wrócił do swojego pokoju. Położył się, wziął zeszyt i zaczął czytać. W zeszytach były różne ćwiczenia, przykłady, modele gramatyczne. Samir przeczytał wszystko, ale nic nie rozumiał. Przeczytał jeszcze raz, ale skutek był taki sam. Życie jest takie piękne, tylko dlaczego ten język polski jest taki trudny – powiedział Samir do siebie. Zamknął zeszyt, zgasił lampę i po chwili już mocno spał.

Zły dzień Filipa

Filip – Wczoraj miałem fatalny dzień.

Monika – A co się stało?

Filip – Jechałem tramwajem, siedziałem, myślałem o różnych sprawach i nie skasowałem biletu.

Monika – ...i musiałeś zapłacić karę.

Filip – Niestety tak. A potem miałem następny kłopot. Nie wiedziałem, że teraz nie wolno parkować obok tego baru na rogu.

Monika – Nie widziałeś znaku?

Filip – No właśnie nie. Przyszedł policjant. Woląłem nie dyskutować i zapłaciłem mandat.

Monika – Dużo?

Filip – Lepiej nie pytaj. Ale to jeszcze nie wszystko. Wracalem do domu wieczorem i przewróciłem się. Leżałem na ziemi, wszystko mnie bolało, chciałem wstać, ale nie mogłem. Jakiś pan pomógł mi wstać, zatelefonował po lekarza. Lekarz obejrzał nogę, na szczęście nie była złamana, ale bardzo mnie boli.

Monika – Możesz chodzić?

Filip – Z trudem, ale z tobą mogę iść nawet na dyskotekę.

Ćwiczenia

1. Proszę odpowiedzieć na pytania.

Który jest dzisiaj? – 1.06, 2.07, 3.08, 4.09, 5.10, 6.11, 7.12, 8.01, 9.02, 10.03, 11.04, 12.05.

Którego mamy dzisiaj? – 13.12, 14.01, 15.02, 16.03, 17.04, 18.05, 19.06, 20.07, 21.08, 22.09, 23.10, 24.11.

2. Proszę odpowiedzieć na pytania.

Jaki dzień miał Filip?

Dlaczego nie skasował biletu?

Co musiał zapłacić?
Co się stało, kiedy Filip wracał do domu?
Co zrobił jakiś pan?
Co zrobił lekarz?

3. Podobny kłopot jak Filip mieli w tramwaju i na parkingu Luis i Samir. Jak opowiadają o tym?

4. Proszę napisać tekst, zaczynający się od słów: *Chciałem napisać pracę domową, ale w końcu nie napisałem, bo...* Proszę wykorzystać czasowniki *boleć, wiedzieć, rozumieć, pamiętać, powiedzieć, mieć*.

5. Proszę skończyć tekst, który zaczyna się tak: *Tego dnia nie było mnie w klasie. Musiałem pojechać do ...*

6. Proszę wybrać odpowiedni czasownik i użyć go w formie czasu przeszłego.

Filip przez długi czas (odpowiadać/odpowiedzieć) na pytania Luisa.

On nie umie odpowiedzieć, bo nie (rozumieć/zrozumieć) pytania.

Nauczycielka już kilka razy (mówić/powiedzieć) na ten temat.

Ja (wracać/wrócić) tego dnia z Krakowa o siódmej.

Samir (czytać/przeczytać) notatki około dziesięciu minut.

Wychodzisz? A (brać/wziąć) wszystko?

Kiedy Samir wrócił z Warszawy, najpierw (iść/pójść) do swojego pokoju.

Długo (jechać/pojechać) pociągiem, więc była zmęczona.

(My) (czytać/przeczytać) tekst kilka razy, dlatego wszystko (rozumieć/zrozumieć).

Elsa usiadła i (zaczynać/zacząć) czytać tekst.

7. Podane zdania proszę napisać w czasie przeszłym.

Samira nie ma na lekcji.

Na tej ulicy nie ma ambasady.

Nie ma już pociągu do Warszawy.

W zeszytach nie ma notatek z lekcji.

W pokoju nie ma lampy.

W słowniku nie ma tego słowa.

Nie ma lekarza o tej godzinie.

Nie ma tych słów w tekście.

8. Z podanych elementów proszę ułożyć zdania.

w/ pokój/ nie było/ Samir – W pokoju nie było Samira

o/piąta/nie było/już/pociąg

na/plac w centrum/ nigdy/nie było/pomnik

wczoraj/nie było/koncert/w/program

w/kasa/nie było/już/bilety

nie było/sens/w/zdanie/student

ambasador/nie było/jeszcze/w/ambasada

kolega/nie było/w/dom

9. Proszę odpowiedzieć na pytania.

Kiedy pan(i) urodził(a) się?

Kiedy urodzili się pana(i) matka i ojciec, brat i siostra, kolega i koleżanka?

Powtórzenie

1. Był(a) pan(i) w różnych miejscach ostatnio. Co pan(i) tam robił(a)?

kino – byłam w kinie – oglądałam film.

park, sklep, klasa, dworzec, poczta, stadion, kawiarnia, restauracja.

2. Dokąd poszedł Luis, a dokąd Elsa?

Luis poszedł do kina. Wszedł o czwartej, wyszedł o szóstej.

Luis (sklep, klasa, stołówka, park, stadion, dom)

Elsa (klasa, fryzjer, kawiarnia, sklep, kino, dyskoteka, dom)

3. Proszę wybrać odpowiedni czasownik i użyć go w formie czasu przeszłego.

Pewnego dnia Luis (jechać/pojechać) do Warszawy. Pociąg (jechać/pojechać) prawie dwie godziny. W tym czasie Filip (czytać/przeczytać) dwie gazety, (jeść/zjeść) kanapkę i (pić/wypić) coca-cole, którą wcześniej (kupować/kupić) na dworcu. W Warszawie Filip najpierw (telefonować/zatelefonować) do kolegi. (Spotykać się/spotkać się) o 10.00. Razem (iść/pójść) na Stare Miasto. Tam prawie przez dwie godziny (oglądać/obejrzeć) pomniki, stare domy i muzea. (żegnać się/pożegnać się) o 12.00. Potem Filip sam (iść/pójść) na uniwersytet. Tam długo (rozmawiać/porozmawiać) z profesorami. Wieczorem (wracać/wrócić) do Łodzi.

4. Chce pan(i) wiedzieć, dokąd wczoraj poszedł kolega, z kim, dlaczego, o której godzinie? Proszę o to zapytać.

Jak o to samo zapytać koleżankę?

Chcę pan(i) znać opinię kolegi na temat filmu, książki, lekcji, nauczyciela, meczu itp. Proszę o to zapytać.

Co pan(i) robił(a) wczoraj?

LEKCJA 14

Czas przyszły (будущее время)

być	
będę	będziemy
będziesz	będziecie
będzie	będą

czytać – przeczytać

robić – zrobić

telefonować – zatelefonować

jechać – pojechać

iść – pójść

Luis wkrótce **przeczyta** książkę

Luis w końcu **zrobi** to ćwiczenie.

Luis w piątek też **zatelefonuje**.

Luis **pojedzie** jutro do Warszawy.

Luis **pójdzie** wieczorem do kina.

pojechać		pójść	
pojadę	pojedziemy	pójdę	pójdziemy
pojedziesz	pojedziecie	pójdiesz	pójdziecie
pojedzie	pojadą	pójdzie	pójdą

W sobotę po południu

Jest sobota. Zajęcia skończyły się. Jakie plany mają Filip i jego koledzy? Filip na pewno zatelefonuje do Moniki. Może razem pójść do kina, a może do dyskoteki. Monika bardzo lubi tańczyć, a Filip jest bardzo dobrym tancerzem. Na pewno razem będą się dobrze bawić. Samir pewnie pojedzie do Warszawy, gdzie mieszka i studiuje jego dziewczyna. Damian chyba pójdzie do teatru ze swoją koleżanką. Może pójść tam też Elsa i Luis. Pewnie nie rozumieją dobrze całego tekstu, ale Damian wytłumaczy im wszystko. A w niedzielę? No właśnie! Co zrobią w niedzielę?

Monika nie ma serca

Filip – Dzień dobry. Jest Monika?

Mama – Nie ma. Będzie za godzinę.

Filip – Zatelefonuję później.

Mama – Proszę bardzo.

* * *

Filip – Cześć Monika! Może pójdziemy do kina?

Monika – Cześć! Niestety, nie mogę. Muszę przeczytać książkę, napisać ćwiczenie z angielskiego i zrobić jeszcze kilka testów przed egzaminem.

Filip – Przeczytasz i napiszesz wszystko w poniedziałek.

Monika – W poniedziałek mam wykłady i konsultacje z profesorem.

Filip – Zatelefonujesz do profesora i powiesz, że jesteś chora.

Monika – Tego nie zrobię.

Filip – Więc kiedy pójdziemy do kina?

Monika – Za tydzień.

Filip – Tak długo mam czekać! Ty chyba nie masz serca!

zostawać – zostać		odpoczywać – odpocząć	
zostanę	zostaniemy	odpocznę	odpoczniemy
zostaniesz	zostaniecie	odpoczniesz	odpoczniecie
zostanie	zostaną	odpocznie	odpoczną

oglądać – obejrzeć		brać – wziąć	
obejrzę	obejrzymy	wezmę	weźmiemy
obejrzysz	obejrzycie	weźmiesz	weźmiecie
obejrzy	obejrzą	weźmie	wezmą

Kiedy pada deszcz

Już jesień. Pada deszcz. Wieje wiatr i jest zimno. Chyba nie pójść dziś do parku na spacer. Tak. Zostanę w domu. Może przeczytam gazetę? Nie! To, co

piszą w gazecie jest strasznie nudne. A co jest w telewizji? Wiadomości, reportaże, mecz, film... Dobrze! Obiejrzę najpierw mecz. Kto gra? Brazylia z Francją. O, to będzie ciekawe! Transmisja zacznie się za godzinę, mam więc trochę czasu. Położę się i odpocznę. Żeby tylko nie zasnąć! Nie ma problemu! Nawet jeżeli zasnę, to obudzę się w odpowiednim momencie.

Filip jest wzruszony

Monika – Co z tym kinem? Idziemy?

Filip – Oczywiście! Czekałem cały tydzień.

Monika – Spotkamy się przed kinem. Dobrze?

Filip – Zaraz tam będę. Tylko wezmę przysznic, coś zjem i wypiję.

Monika – Więc jeszcze nie jesteś gotowy? Jest już południe!

Filip – Ale dzisiaj jest niedziela. Nie trzeba wstawać tak wcześnie.

Monika – Rozumiem. Mam trochę czasu, więc może jeszcze zrobię coś w domu. Może przygotuję obiad?

Filip – Chcesz się męczyć w niedzielę? Po co? Po filmie pójdziemy do restauracji.

Monika – Nigdy się na to nie zgodzę. Cały tydzień jesz te okropne obiady w stołówce, więc dziś zjesz porządny, domowy obiad.

Filip – Wzruszasz mnie! Mówisz jak moja mama.

Ćwiczenia

1. Proszę napisać, co będą robić na dyskotecę Filip i Monika. Proszę wykorzystać czasowniki *tańczyć, słuchać muzyki, pić, jeść, śmiać się, rozmawiać, żartować*.

2. Co zrobią pana(i) koledzy jutro rano, wieczorem i po południu? Co zrobicie rano, wieczorem i po południu?

3. Formę *pan* z dialogów proszę zmienić na *wy, panowie, panie*.

Kiedy pan pójdzie do kina?

Jakie plany ma pan na jutro?

Chyba pójdę jutro.

Chyba pójdę do kina. A pan?

Kiedy pan zrobi to ćwiczenie?

Jeszcze nie wiem, co zrobię.

Zrobię za chwilę.

4. Proszę napisać tekst na temat *Moje plany na jutro*. Potrzebne czasowniki: *pójść, zatelefonować, przeczytać, napisać, zrobić, pojechać*.

5. Proszę uzupełnić zdania.

Czas teraźniejszy

.....razem?

Jan *pisze* list.

.....na mnie?

Nie.....tego tekstu.

Czas przyszły.

Telefonujemy do domu.

Jego kolegalist jutro.

Idziesz do kina.

Nie *zrozumiem* tego tekstu.

Kowalscy.....do Warszawy.

.....do domu.

Koleżanki *jedzą* obiad.

.....do kina.

Robimy to ćwiczenie.

Kowalscy *pojadą* do Warszawy.

Koleżanki obiad.
..... to ćwiczenie.

*Pójdziemy razem?
Poczekasz na mnie?*

6. Proszę przeczytać tekst *Kiedy pada deszcz* w 3 osobie liczby pojedynczej.

7. Proszę napisać tekst na temat *Plany moich kolegów na niedzielę*. Proszę wykorzystać czasowniki *wstać, ubrać się, zjeść, wypić, pójść, obejrzeć, zatelefonować*.

8. Proszę przeczytać tekst z ćwiczenia 7 w formie *my*.

9. Słuchamy muzyki. **Stare dobre małżeństwo. Jest już za późno, nie jest za późno**

1. Uzupełnij wykropkowane miejsca

Jeszcze zdążymy w ludzkości odnaleźć,
Tęskność zawrotna przybliżyza
Zbiegną się wreszcie tory sierocie dwu planet,
Cudnie spokrewnią się ciała

Jest już za późno!
Nie jest za późno!
Jest już za późno!
Nie jest za późno!

..... zdążymy tanio wynająć małą
Z oknem na lub też
Z łóżem szerokim, piecem wysokim, ściennym;
Schodzić będziemy w świat.

..... naszą miłością siebie zachwycić,
Siebie i wszystko w krąg.
Wojna to będzie, bo czas nas będzie chciał zniszczyć,
Lecz nam się uda go.

2. Połącz dwie części w całość zgodnie z oryginałem.

1. Jeszcze zdążymy w dżungli ludzkości siebie odnaleźć,	a. Siebie zachwycić i wszystko w krąg.
2. Zbiegną się wreszcie tory sierocie naszych dwu planet,	b. Tęskność zawrotna przybliżyza nas.
3. Jeszcze zdążymy tanio wynająć małą mansardę	c. Cudnie spokrewnią się ciała nam.
4. Z łóżem szerokim, piecem wysokim, ściennym zegarem;	d. Lecz nam się uda zachwycić go.
5. Jeszcze zdążymy naszą miłością siebie	e. Schodzić będziemy

zachwycić, 6. Wojna to będzie straszna, bo czas nas będzie chciał zniszczyć,	codziennie w świat. f. Z oknem na rzekę lub też na park,
--	--

LEKCJA 15

Czas przyszły

pisać		czytać	
będę pisał, będę pisała	będziemy pisali, będziemy pisały	będę czytał, będę czytała	będziemy czytali, będziemy czytały
będziesz pisał, będziesz pisała	będziecie pisali, będziecie pisały	będziesz czytał, będziesz czytała	będziecie czytali, będziecie czytały
będzie pisał, będzie pisała	będą pisali, będą pisały	będzie czytał, będzie czytała	będą czytali, będą czytały

powtarzać		słuchać	
będę powtarzał będę powtarzała	będziemy powtarzali będziemy powtarzały	będę słuchał będę słuchała	będziemy słuchali będziemy słuchały
będziesz powtarzał będziesz powtarzała	będziecie powtarzali będziecie powtarzały	będziesz słuchał będziesz słuchała	będziecie słuchali będziecie słuchały
będzie powtarzał będzie powtarzała	będą powtarzali będą powtarzały	będzie słuchał będzie słuchała	będą słuchali będą słuchały

ja będę ... l ... ła	my będziemy ... li ... ły
ty będziesz ... l ... ła	wy będziecie ... li ... ły
pan będzie ... l pani będzie ... ła	panowie będą ... li panie będą ... ły państwo będą ... li

Jeżeli...

Każdy cudzoziemiec wie, że język polski jest bardzo trudny. Andreas ma kłopoty z językiem. Jego koledzy mówią już dosyć dobrze, a on często zapomina nowe słowa i zwroty. Andreas czasem myśli, że nigdy nie nauczy się języka polskiego. Pan Tomasz jest bardzo cierpliwy. Często rozmawia z Andreasem. Mówi, że język polski jest trudny, ale można się go nauczyć. Powtarza też, że Andreas nauczy się języka polskiego jeżeli:

- będzie chodził systematycznie na lekcje
- będzie słuchał i powtarzał nowe słowa i zwroty
- będzie dużo czytał po polsku
- będzie pisał ćwiczenia

-będzie rozmawiał z Polakami.

Problem tylko, czy Andreas będzie to wszystko robił.

Damian ma dobry humor

Monika – Łazienka znowu jest zajęta! Damian, jak długo będziesz się kąpał?

Damian – Nie wiem.

Monika – Możesz się pospieszyć?

Damian – Mogę, tylko po co? (śpiewa) Serce, to najpiękniejsze słowo świata...

Monika – Długo tak będziesz śpiewał? Fałszujesz!

Damian – Serce, to najpiękniejsze słowo świata...

Monika – Chyba się zakochałeś?!

Damian – O, jaka moja siostra jest inteligentna! Jasne!

Monika – Bardzo się cieszę, że się zakochałeś.

Damian – A to dlaczego?

Monika – Przez kilka dni będziesz się golił, będziesz prał koszule i skarpetki, będziesz sprzątał pokój i będziesz miły dla wszystkich.

Damian – Ja zawsze jestem miły.

Monika – Niestety, tylko wtedy, gdy jest jakaś nowa dziewczyna.

Ćwiczenia

1. Proszę napisać fragment tekstu *Jeżeli* w formie: *nauczę się go, jeżeli będę chodziła na lekcje...*

2. Proszę napisać fragment tekstu *Jeżeli* w formie: *nauczymy się go, jeżeli będziemy chodzili na lekcje...*

3. Proszę napisać fragment tekstu *Jeżeli* w formie: *nauczą się go, jeżeli będą chodzili na lekcje...*

4. Proszę wybrać czasownik i użyć go we właściwej formie czasu przyszłego.

Jak długo (wy) jeszcze (pisać/napisać) te ćwiczenia?

Studenci (uczyć się/nauczyć się) kilka godzin, bo jutro mają egzamin.

Jacek wróci do domu, (kąpać się/wykąpać się) i pójdzie spać.

Zawsze już (golić się/ogolić się) tą maszynką.

Jutro mam gości, więc (sprzątać/posprzątać) pokój.

5. Proszę uzupełnić dialog.

Pójdziemy po południu do ...

A co tam będziemy robili?

Będziemy ...

Chcę wiedzieć, kiedy będziesz miała czas.

Jak często?

Jak długo będziesz ...

Tak często?

Dlaczego pytasz?

Bardzo lubię

LEKCJA 16

Czas przyszły. Celownik (дательный падеж)

pisać		czytać	
będę pisać	będziemy pisać	będę czytać	będziemy czytać
będziesz pisać	będziecie pisać	będziesz czytać	będziecie czytać
będzie pisać	będą pisać	będzie czytać	będą czytać

studiować	
będę studiować	będziemy studiować
będziesz studiować	będziecie studiować
będzie studiować	będą studiować

czytać/przeczytać		
czas teraźniejszy	czytam, czytasz	--
czas przeszły	czytałem(-łam), czytałeś(-łaś)	przeczytałem(-łam)
czas przyszły 1	będę czytał(-ła), będziesz czytał(-ła)	przeczytam
czas przyszły 2	będę czytać, będziesz czytać	przeczytam

Nowa koleżanka

Tego dnia pan Wolski wszedł do klasy z młodą, ładną dziewczyną. Pan Wolski przedstawił ją koleżankom i kolegom z grupy. Powiedział, że ma na imię Natalia i jest nową studentką. Studenci przyglądali się nowej koleżance. Natalia była niewysoka, ale bardzo zgrabna. Miała miłą twarz, jasne włosy i oczy. Uśmiechała się ładnie, ale trochę niepewnie. Pan Tomasz pokazał Natalii wolne miejsce. Natalia podziękowała panu Tomaszowi i usiadła. Była zadowolona, że nie musi stać przed grupą jak aktorka na scenie. Zaczęła się lekcja. Samir podał Natalii swoją książkę i pomógł odszukać właściwą lekcję. Filip dał jej kilka kartek i pożyczył swój długopis. Luis siedział dosyć daleko od Natalii, więc nie mógł jej nic podać ani pożyczyć. Przyglądał się tylko dziewczynie przez cały czas i w ogóle nie wiedział, o czym była lekcja. Elsa przyglądała się Luisowi i była coraz bardziej zdenerwowana. Bardzo nie podoba mi się ta nowa blondynka – myślała.

dawać + C + B

Komu pan daje kwiaty?

Nauczycielowi i nauczycielce.

przedstawić + C + B

Komu pan Wolski przedstawia nową studentkę?

Kolegom i koleżankom z grupy.

Celownik.

	r. m. (м. род)	r. ż. (ж. род)	r. n. (ср. род)
I. pojed. (ед. ч.)	- owi, -u	-e, -i, -y C = Mc.	-u
I. mnoga (мн. ч.)	- om		

Большинство существительных муж. рода имеют окончание –owi, лишь небольшая группа существительных приобретает окончание –u: ojciec – ojcu, brat – bratu, pan – panu, kot – kotu, pies – psu, chłop – chłopu, świat – światu, ksiądz – księdzu, Bóg – Bogu, lew – lwu, diabeł – diabłu, kat – katu.

Podoba mi się tu, ale...

(Po lekcjach koleżanki i koledzy zaprosili Natalię na kawę)

Filip – Jak długo jesteś w Polsce?

Natalia – Kilka dni.

Samir – Podoba ci się tutaj?

Natalia – Podoba mi się, ale czuję się trochę niepewnie. Nikogo tu jeszcze nie znam.

Luis – A my to co? Myślę, że będziemy przyjaciółmi. Przecież będziemy się razem uczyć.

Natalia – Jesteś miły!

Filip – Co chcesz robić w Polsce?

Natalia – Jeszcze dokładnie nie wiem. Może będę studiować, a może pracować.

Luis – Mieszkasz w akademiku czy prywatnie?

Natalia – Mieszkam u babci. Moja babcia jest Polką.

Samir – Ach, więc dlatego tak dobrze mówisz po polsku!

Elsa – To chyba nie będziesz przychodzić na lekcje, bo po co!

Natalia – Oczywiście, że będę! Ja rozumiem wszystko, ale robię dużo błędów. Muszę się jeszcze dużo nauczyć.

Andreas – Masz rację! Nauczysz się języka polskiego, jeżeli będziesz chodzić systematycznie na lekcje, będziesz słuchać i powtarzać nowe słowa i zwroty, będziesz dużo czytać po polsku i rozmawiać z Polakami.

Wszyscy – Brawo, Andreas! Tej lekcji nauczyłeś się wspaniale!

Celownik. Przymiotniki i Zaimki dzierżawce (mój, twój, nasz, wasz itp.)

	r. m. (м. род)	r. n. (ср. род)	r. ż. (жен. род)
I. pojed. (ед. ч.)	-emu		-ej
I. mnoga (мног. ч.)	-ym/ -im		

Ćwiczenia

1. Proszę uzupełnić dialog.

Komu dajesz te kwiaty?

..... bardzo się podoba.

.....

Komu?

Z jakiej okazji?

.....

Z okazji jego (jej, ich) imienin.

2. Kto lub co się komu podoba?

Natalia – Luis

Natalia podoba się Luisowi.

film – dzieci
nauczycielka – studenci
nowa koleżanka – koledzy
Warszawa – Damian i Monika
Monika – Filip
program w telewizji – pan Tomasz
nowa pracownica – dyrektor
gabinet – sekretarka
prezent – syn pana Jana

3. Z podanych elementów proszę ułożyć zdania w czasie przyszłym.

pani Anna/ pożyczyć/ czerwony długopis/ koleżanka
matka/ dać/ czekolada/ syn
lekarz/ podać/ lekarstwo/ pacjent
Joanis/ sprzedać/ gitara/ kolega
Monika/ przedstawić/ brat/ koleżanki
nauczyciel/ pomóc/ studenci

4. Proszę opowiedzieć o swoich planach na przyszłość (czasowniki *studiować, mieszkać, uczyć się, odwiedzać, pamiętać, wracać, pisać, wysyłać, czekać na, spotykać się*)

5. Proszę przeczytać tekst z ćwiczenia 4 w formie 1 osoby liczby mnogiej.

6. Słuchamy muzyki. **Stare dobre małżeństwo. Z podwórka.**

1. *Uzupełnij wykropkowane miejsca*

Orzech starzeje się po włosku
Jest lecz jednak do zbliżenia
Zielone krople jego
Już mało do patrzenia

Wisi też, co latać zapomniał
Prezent ot teściów – wierny
Sierść mu się jeży, już nie gęsta
Rzadkim zbliżeniom łez

Sąsiadka mruga do mnie
To tik, co został jej z małżeństwa
A pijany suszy się na sznurze
Już wkrótce przyjdą znowu

Tu trzeba, jak ten
Niech nie pomyślą nic
Z lecą chmury kurzu
To może w złe licho siedzi?

2. *Połącz dwie części w całość zgodnie z oryginałem.*

1. Orzech starzeje się po włosku 2. Zielone krople jego oczy 3. Sąsiadka mruga do mnie często 4. A mąż pijany suszy się na sznurze 5. Wisi też dywan, co latać zapomniał 6. Sierść mu się jeży, już nie gęsta 7. Tu trzeba twardo, jak ten orzech 8. Z dywanu lecą chmury kurzu	a. Prezent ot teściów – wierny pies b. Jest twardy lecz jednak do zbliżenia c. Niech nie pomyślą nic sąsiedzi d. To tik, co został jej z małżeństwa e. Już wkrótce przyjdą znowu święta f. To może w nim złe лихо siedzi? g. Już mało mają do patrzenia h. Rzadkim zbliżeniom szkoda łez
--	---

Powtórzenie

1. Będzie pan(i) w różnych miejscach jutro. Co pan(i) będzie tam robił(a)?

kino – będę w kinie – obejrzę film

park, sklep, klasa, Warszawa, dworzec, poczta, ambasada, stadion, kawiarnia, restauracja

2. Dokąd pójdzie Luis, a dokąd Elsa?

Luis pójdzie do kina. Wejdzie o czwartej, wyjdzie o szóstej.

Luis sklep, klasa, stolówka, park, stadion, dom

Elsa klasa, fryzjer, kawiarnia, sklep, kino, dyskoteka

3. Proszę wybrać czasownik i użyć go w formie czasu przyszłego.

Pewnego dnia Luis (jechać/pojechać) do Warszawy. Pociąg (jechać/pojechać) prawie dwie godziny. W tym czasie Filip (czytać/przeczytać) dwie gazety, (jeść/zjeść) kanapkę i (pić/wypić) coca-colę, którą wcześniej (kupować/kupić) na dworcu. W Warszawie Filip najpierw (telefonować/zatelefonować) do kolegi. (Spotykać się/spotkać się) o 10.00. Razem (iść/pójść) na Stare Miasto. Tam prawie przez dwie godziny (oglądać/obejrzeć) pomniki, stare domy i muzea. (żegnać się/pożegnać się) o 12.00. Potem Filip sam (iść/pójść) na uniwersytet. Tam długo (rozmawiać/porozmawiać) z profesorami. Wieczorem (wracać/wrócić) do Łodzi.

4. Kto komu pożyczył książkę?

Filip – Monika – Damian – koleżanka z roku – profesor – córka – brat – koleżanki – koledzy – pan Tomasz – Filip

Приложение 1. Грамматика польского языка

Существительное. Rzeczownik

Польские существительные так же, как и русские, характеризуются грамматическими категориями рода, одушевленности / неодушевленности, числа и падежа. В польском языке выделяются 4 типа склонений, первые три из которых имеют мягкий и твердый варианты.

Категория рода. Rodzaj rzeczowników

Все польские существительные принадлежат к одному из трех родов: мужскому (męski), женскому (żeński) или среднему (nijaki). К мужскому роду относятся существительные с нулевыми окончаниями (ojciec, brat, las, dzień, kraj), с окончанием -a (poeta, wykładowca) и с окончанием -o (dziadzio, Kościuszko). Слова среднего рода заканчиваются на -o (okno, nazwisko, słowo), на -ę (imię, cielę, zwierzę) и на -um (muzeum, audytorium). К женскому роду относятся слова на -a (ulica, Polska, kawiarnia), на -i (gospodyni, pani) и слова с нулевым окончанием (dłoń, kość, noc, brew).

В большинстве случаев род русских и польских имен существительных совпадает, но встречаются случаи несовпадения в роде с русским языком при сходном звучании. Так, например, к мужскому роду в польском языке относятся существительные cel (цель), detal (деталь), telegram (телеграмма), medal (медаль), ból (боль), Kazań (Казань), Poznań (Познань), piec (печь), taras (терраса), idiom (идиома); к женскому роду – straż (страж), gęś (гусь).

Категория одушевленности – неодушевленности. Rzeczowniki żywotne i nieżywotne

Эта категория проявляется только у существительных мужского рода в единственном числе в форме Вин. пад. Как и в русском языке, у одушевленных существительных Вин. пад. совпадает с Род. пад., а у неодушевленных – с Им. пад.

В отличие от русского языка, во множественном числе существительные делятся не на одушевленные и неодушевленные, а на лично-мужские (męskoosobowe) и нелично-мужские (niemęskoosobowe). К лично-мужским относятся существительные, обозначающие лиц мужского пола (człowiek, brat, robotnik), к нелично-мужским – все остальные (названия женщин, детей, животных и предметов – koń, dom, siostra, muzeum).

Категория мужского лица проявляется в формах множ. ч. Им. и Вин. пад. В Им. пад. лично-мужские формы имеют специальное окончание. Перед ним происходят свойственные только этим формам чередования согласных: kwiat – kwiaty, но student – studenci; obiad – obiady, но sąsiad – sąsiedzi; teatr – teatry, но aktor – aktorzy.

Категория падежа. Odmiana rzeczowników

В польском склонении имеется шесть падежей, отвечающих на те же вопросы, что и в русском. Кроме этого имеется звательная форма для выражения обращения. Звательная форма имеет особое выражение лишь в единственном числе у существительных мужского и женского рода. В среднем роде и во множественном числе звательная форма совпадает с Им. пад.

I deklinacja (склонение). Wzór twardy (твердая разновидность)

М. (им)	stół	pies	profesor	dąb
Д. (род)	stoł-u	ps-a	profesor-a	dęb-u
С. (дат)	stoł-owi	ps-u	profesor-owi	dęb-owi
В. (вин)	stół (=М.)	ps-a (=D.)	profesor-a (=D.)	dąb (=М.)
Н. (тв)	stoł-em	ps-em	profesor-em	dęb-em
Мс. (пр)	stoł-e	ps-ie	profesorz-e	dęb-ie
W. (зват)	stoł-e (=Мс.)	ps-ie (=Мс.)	profesorz-e (=Мс.)	dęb-ie (=Мс.)

М. (им)	stoł-y	ps-y	profesor-owie	dęb-y
Д. (род)	stoł-ów	ps-ów	profesor-ów	dęb-ów
С. (дат)	stoł-om	ps-om	profesor-om	dęb-om
В. (вин)	stoł-y (=М.)	ps-y (=М.)	profesor-ów (=D.)	dęby (=М.)
Н. (тв)	stoł-ami	ps-ami	profesor-ami	dęb-ami
Мс. (пр)	stoł-ach	ps-ach	profesor-ach	dęb-ach
W. (зват)	stoł-y (=М.)	ps-y (=М.)	profesor-owie (=М.)	dęb-y (=М.)

Wzór miękki (мягкая разновидность)

М. (им)	kraj	koń	chłopiec	bank
Д. (род)	kraj-u	kon-ia	chłopc-a	bank-u
С. (дат)	kraj-owi	kon-iowi	chłopc-u	bank-owi
В. (вин)	kraj (=М.)	kon-ia (=D)	chłopc-a (=D)	bank (=М.)
Н. (тв)	kraj-em	kon-iem	chłopc-em	bank-iem
Мс. (пр)	kraj-u (=D.)	kon-iu	chłopc-u (=C)	bank-u (=D)
W. (зват)	kraj-u (=D=Мс)	kon-iu (=Мс)	chłopcze	bank- u(=D=Мс)

М. (им)	kraj-e	kon-ie	chłopc-y	bank-i
Д. (род)	kraj-ów	kon-i	chłopc-ów	bank-ów
С. (дат)	kraj-om	kon-iom	chłopc-om	bank-om
В. (вин)	kraj-e (=М)	kon-ie (=М)	chłopc-ów (=D)	bank-i (=М)
Н. (тв)	kraj-ami	kon-iami	chłopc-ami	bank-ami
Мс. (пр)	kraj-ach	kon-iach	chłopc-ach	bank-ach

W.(зват)	kraj-e (=M)	kon-ie (=M)	chłopc-y (=M)	bank-i (=M)
-----------------	-------------	-------------	---------------	-------------

II deklinacja (skлонение)

	wzór twardy	wzór miękki			na -um
M. (им)	okno	pole	jabłko	imię	muzeum
D. (род)	okn-a	pol-a	jabłk-a	imien-ia	muzeum
C. (дат)	okn-u	pol-u	jabłk-u	imien-iu	muzeum
V.(вин)	okno (=M)	pol-e (=M)	jabłk-o (=M)	imię (=M)	muzeum
N.(тв)	okn-em	pol-em	jabłk-iem	imien-iem	muzeum
Ms.(пр)	okn-ie	pol-u (=C)	jabłk-u (=C)	imien-iu (=C)	muzeum
W.(зват)	okno (=M)	pole (=M)	jabłko (=M)	imię (=M)	muzeum

M. (им)	okn-a	pol-a	jabłk-a	imion-a	muze-a
D. (род)	okien	pól	jabłek	imion	muze-ów
C. (дат)	okn-om	pol-om	jabłk-om	imion-om	muze-om
V.(вин)	okn-a (=M)	pol-a (=M)	jabłk-a (=M)	imiona (=M)	muze-a (=M)
N.(тв)	okn-ami	pol-ami	jabłk-ami	imion-ami	muze-ami
Ms.(пр)	okn-ach	pol-ach	jabłk-ach	imion-ach	muze-ach
W.(зват)	okn-a (=M)	pol-a (=M)	jabłk-a (=M)	imion-a (=M)	muze-a (=M)

III deklinacja (skлонение). Wzór twardy (твердая разновидность)

M. (им)	żona	książka	poeta
D. (род)	żon-y	książk-i	poet-y
C. (дат)	żon-ie	książc-e	poeс-ie
V.(вин)	żon-ę	książk-ę	poet-ę
N.(тв)	żon-ą	książk-ą	poet-ą
Ms.(пр)	żon-ie (=C)	książc-e (=C)	poeс-ie (=C)
W.(зват)	żon-o	książk-o	poet-o

M. (им)	żon-y	książk-i	poeс-i ¹
D. (род)	żon	książek	poet-ów
C. (дат)	żon-om	książk-om	poet-om
V.(вин)	żon-y (=M)	książk-i (=M)	poet-ów (=D)
N.(тв)	żon-ami	książk-ami	poet-ami
Ms.(пр)	żon-ach	książk-ach	poet-ach
W.(зват)	żon-y (=M)	książk-i (=M)	poeс-i (=M)

Wzór miękki (мягкая разновидность)

¹ Слова типа poeta, artista, dozorca в ед. числе склоняются как существительные ж. рода, а во мн. числе – как существительные муж. рода

M. (им)	ziemia	ulica	lekcja	gospodyn-i
D. (род)	ziem-i	ulic-y	lekcj-i	gospodyn-i
C. (дат)	ziem-i (=D)	ulic-y (=D)	lekcj-i (=D)	gospodyn-i
B. (вин)	ziem-ieę	ulic-eę	lekcj-eę	gospodyn-ieę
N. (тв)	ziem-iaę	ulic-aę	lekcj-aę	gospodyn-iaę
Mc. (пр)	ziem-i (=D=C)	ulic-y (=D=C)	lekcj-i (=D=C)	gospodyn-i
W. (зват)	ziem-io	ulic-o	lekcj-o	gospodyn-i

M. (им)	ziem-ie	ulic-e	lekcj-e	gospodyn-ie
D. (род)	ziem	ulic	lekcj-i	gospodyń
C. (дат)	ziem-iom	ulic-om	lekcj-om	gospodyn-iom
B. (вин)	ziem-ie (=M)	ulic-e (=M)	lekcj-e (=M)	gospodyn-ie (=M)
N. (тв)	ziem-iami	ulic-ami	lekcj-ami	gospodyn-iami
Mc. (пр)	ziem-iach	ulic-ach	lekcj-ach	gospodyn-iach
W. (зват)	ziem-ie (=M)	ulic-e (=M)	lekcj-e (=M)	gospodyn-ie (=M)

IV deklinacja (склонение)

M. (им)	dłoń	kolej	kości	rzecz
D. (род)	dłoni	kolei	kości	rzecz-y
C. (дат)	dłoni (=D)	kolei (=D)	kości (=D)	rzecz-y (=D)
B. (вин)	dłoń (=M)	kolej (=M)	kości (=M)	rzecz (=M)
N. (тв)	dłonią	koleją	kością	rzecz-ą
Mc. (пр)	dłoni (=D=C)	kolei (=D=C)	kości (=D=C)	rzecz-y (=D=C)
W. (зват)	dłoni (=Mc)	kolei (=Mc)	kości (=Mc)	rzecz -y (=Mc)

M. (им)	dłoni-e	kolej-e	kości	rzecz-y
D. (род)	dłoni	kolei	kości (=M)	rzecz-y (=M)
C. (дат)	dłoni-iom	kolej-om	kości-iom	rzecz-om
B. (вин)	dłoni-e (=M)	kolej-e (=M)	kości (=M)	rzecz-y (=M)
N. (тв)	dłoni-iami/ dłoni	kolej-ami	kości-mi	rzecz-ami
Mc. (пр)	dłoni-iach	kolej-ach	kości-iach	rzecz-ach
W. (зват)	dłoni-e (=M)	kolej-e (=M)	kości (=M)	rzecz-y (=M)

Особенности склонения польских существительных

Первые три склонения существительные подразделяются на две группы в зависимости от характера основы: твердая разновидность и мягкая разновидность. Существительные твердой разновидности имеют основу с конечными p, b, f, w, m, s, z, d, t, r, ł, n (chłop, naród, okno, droga, poeta, żona и др.). Существительные мягкой разновидности имеют основу с конечными ś, ć, ź, dź, ń, j, sz, ź / rz, cz, dź, c, dz (koń, dworzec, pole, morze, ziemia, ulica, pani, wykładowca). Основы, которые заканчиваются на заднеязычные g, k, ch, по-разному ведут себя в различных числах и типах склонения: в мужском и

среднем типах в ед.ч. – как основы мягкой разновидности (robotnik, jabłko), во множ. ч. и в женском типе склонения – как основы твердой разновидности (mucha, książka).

При склонении польских существительных особое внимание следует обратить на чередование согласных звуков в основах твердой разновидности склонений (в им. пад. мн. числа у лично-мужских форм и предл. пад. ед. числа у существительных всех родов):

d // dź sad - o sadzie; sąsiad - o sąsiedzie, sąsiedzi; rondo - na rondzie; woda - o wodzie, Wanda - o Wandzie.

t // ć plakat - o plakacie; docent - o docencie, docenci; auto - w aucie; data - o dacie; kobieta - o kobiecie.

z // ź wyraz - o wyrazie; Francuz - o Francuzie, Francuzi; żelazo - o żelazie; fraza - o frazie.

s // ś kwas - o kwasie; prezes - o prezesie, prezesi; mięso - o mięsie; klasa - o klasie.

r // rz bazar - na bazarze; autor - o autorze, autorzy; srebro - o srebrze; nora - w norze; siostra - o siostrze.

l // ł artykuł - w artykule; koło - o kole; szkoła - w szkole;

st // śc artysta - o artyście, artyści; miasto - w mieście; pasta - o paście.

śl // śl przemysł - o przemyśle; masło - o maśle; Wisła - o Wiśle.

k // c Polak – Polacy, Polka - o Polce.

g // dz archeolog – archeolodzy, noga - o nodze .

ch // sz mucha - o musze.

Также следует обратить внимание, что во многих случаях существует два варианта окончания одного и того же падежа. Это может быть обусловлено различиями между твердым и мягким вариантами склонений, а также фонетическими, семантическими и словообразовательными причинами.

Например, в Род. пад. ед. числа I склонения есть два варианта окончаний – а и и. Окончание -а в ед. числе имеют существительные муж. рода (нелично-мужские):

1) обозначающие названия месяцев (czerwca), посуды (talerza), инструментов (noża), мер и весов (grama), денежных единиц (rubla), танцев (walca), частей тела (nosa);

2) с суффиксами ik/yk (stolika, słownika);

3) названия городов (кроме названий на grad) (Krakowa).

Окончания –и имеют:

1) заимствованные (komitetu), абстрактные (czasu), собирательные (lasu), вещественные существительные (cukru);

2) названия дней недели (wtorku);

3) названия городов на grad (Belgradu);

4) названия стран (Iranu).

В Род. пад. мн. числа того же склонения окончание -ów имеют существительные муж. рода на твердый согласный (твердой разновидности) (domów), некоторые существительные мягкой разновидности (krajów). Боль-

шинство существительных мягкой разновидности имеют окончания *-i/-y – talerzy, gości*.

В Дат. пад. ед. числа существительные I склонения в основном приобретают окончание *-owi*: *pisarzowi, filologowi, studentowi, konduktorowi*. Но некоторые односложные существительные имеют окончание *-u*: *pies – psu, kot – kotu, pan – panu, wiatr – wiatru, brat – bratu*.

В Пред. пад. ед. ч. существительные I склонения с твёрдой основой имеют окончание *-e* (за исключением тех, у которых основа заканчивается на заднеязычный *k, g, ch*): *chłop – chłopie, bohater – bohaterze, świat – świecie, las – lesie*. Существительные с мягкой основой и заканчивающиеся на *k, g, ch* приобретают окончание *-u*: *koń – koniu, parasol – parasolu, lekarz – lekarzu, stóg – stogu, mrok – mroku*.

В Им. пад. множ. ч. существительные мужского рода с твёрдой основой приобретают окончания *-i/y*: *naukowcy, chłopcy, czytelnicy, rybacy, aktorzy, pianiści, futboliści*. Но часть слов имеет окончание *-owie*. Это слова, обозначающие названия степеней родства (*mąż — mężowie, ojciec – ojcowie, syn – synowie*), названия лиц, занимающих высокое положение (*król – królowie, senator – senatorowie*), звания (*mistrz – mistrzowie, profesor – profesorowie*). У существительных с мягкой основой выступает окончание *-e*: *pisarze, gycerze, obywatele, nauczyciele, proletariusze, mieszczenie, Krakowianie, konie, liście, jelenie*.

При склонении существительных женского рода наблюдается различие твёрдой и мягкой парадигм в формах Дат., Предл. пад. ед.ч. (*-i*) и Им., Вин. пад. множ. ч. (*-e*): *obronie, górze – ziemi, roli; obrony, góry – ziemie, role*.

При склонении существительных среднего рода важно обратить внимание на существительные, оканчивающиеся в Им. пад. ед. ч. на *-ę*: *cielę, koźle, prosię* (ср. русские суц. на *-ёнок*). В польском языке эти существительные в ед. ч. осложняются *-ęć-*, во множ. ч. *-ęt-* (Род. пад. *-ąt*): *cielę – cielęcia – cielęta – cieląt*.

Прилагательное. *Przymiotnik*

Прилагательные в польском языке так же, как и в русском, согласуются в роде, числе и падеже с существительным, к которому они относятся (*dobry człowiek, dobra pogoda, dobre słowo* и др.). При необходимости прилагательные принимают также лично-мужскую форму. Польские прилагательные так же, как и русские, образуют степени сравнения (сравнительную и превосходную), но в отличие от русских в сравнительной степени прилагательные склоняются.

Особенностью польского языка является почти полное отсутствие кратких форм прилагательных.

В склонении польских прилагательных важно обратить внимание на различие флективных показателей в зависимости от качества конечного согласного основы. Окончания *-y, -ym, -ych, -ymi* приобретают прилагательные с основой на твёрдый согласный (*zdrowy – zdrowym – zdrowych – zdrowymi*),

а окончания -i, -im, -ich, -imi свойственны прилагательным с основой на мягкий согласный и g, k (drogi – drogim – drogich – drogimi).

В Им. пад. множ. ч. различаются лично-мужские и нелично-мужские формы. Прилагательные могут иметь окончания -i, -y, -e. Окончание -i встречается в лично-мужских формах с основой на твердый согласный, при этом возможны свойственные польскому языку чередования согласных: t // ć (bogaty – bogaci), ł // l (mały – mali), ch // ś (głuchy – głusi), d // dz (chudy – chudzi) и др. Окончание -i приобретают прилагательные с основой на мягкий согласный, при этом чередование согласных не происходит (ostatni gość – ostatni goście). Окончание -y имеют лично-мужские формы с основой на g, k, r, при этом возможны чередования: k // c (wysoki – wysocy), g // dz (tęgi – tędzy), r // rz (choły – chorzy). Это же окончание приобретают также лично-мужские формы с основой на затвердевший согласный (кроме ż, sz, rz), при этом чередования отсутствуют (obcy człowiek – obcy ludzie). Окончание -e встречается в нелично-мужских формах, при этом чередования не происходят, формально они совпадают с формой Им. пад. ср. р. – wolne miejsca.

	ед. число	мн. число
М. (им)	młody, a, e	młodzi, młode
Д. (род)	młodego, ej, ego	młodych
С. (дат)	młodemu, ej, emu	młodym
В. (вин)	młodego/y, a, e	młodych, młode
Н. (тв)	młodym, a, ym	młodymi
Мс. (пр)	młodym, ej, ym	młodych

Степени сравнения прилагательных

Сравнительная степень образуется с помощью суффикса –sz-. Если основа заканчивается на одиночный согласный, то просто добавляется суффикс: śmiały – śmielszy, stary – starszy.

У прилагательных с суффиксами –k-, -ek-, -ok- сравнительная степень образуется от корня (суффикс отбрасывается): brzydki – brzydszy, wysoki – wyższy. При этом могут происходить чередования: s/ż, g/ż, ł/l; a/e, o/e, a/ę: drogi – droższy, wesoly – weselszy, wąski – węższy.

Если в конце основы наблюдается скопление согласных, то используется суффикс –ejsz-: łatwy – łatwejszy, szczupły – szczuplejszy.

Отдельная группа прилагательных образует формы сравнительной степени от другой основы: dobry – lepszy, zły – gorszy, mały – mniejszy, wielki, duży – większy, lekki – lżejszy.

Превосходная степень образуется от прилагательного в сравнительной степени с помощью приставки naj-: stary – starszy – najstarszy, dobry – lepszy – najlepszy.

Сложные формы степеней сравнения образуются чаще от прилагательных заимствованных: typowy – bardziej typowy – najbardziej typowy.

Местоимение. *Zaimek*

В зависимости от значения местоимения в польском языке распределяются по следующим разрядам:

- личные: *ja, ty, on, my, wy, oni* (one);
- возвратное: *siebie*;
- притяжательные: *mój, twój, swój, jego, nasz, wasz, ich* и др.;
- указательные: *ten, tamten, tyle* и др.;
- вопросительные: *który, gdzie, co* и др.;
- неопределенные: *jakiś, ktoś, ktokolwiek* и др.; – отрицательные: *nikt, nic, żaden* и др.;
- обобщающие: *każdy, wszystek* и др.

Личные местоимения изменяются по лицам, числам, падежам. С наличием в польском языке лично-мужских и нелично-мужских форм во множественном числе связано существование двух местоимений 3 л. мн. ч.: *oni* – *one*. Различие при склонении относится к одной падежной форме: Вин. пад. *oni* → *ich*; *one* → *je*.

Возвратное местоимение по своим грамматическим показателям похоже на личные. При помощи краткой формы этого местоимения образуется возвратная форма глагола (*myć się*), в отличие от русского языка она пишется раздельно с глаголом, более того, может находиться как в постпозиции, так и в препозиции по отношению к глаголу (*Jak nazywasz się?* – *Jak się nazywasz?*).

Вопросительные местоимения *kto, co* не имеют рода и числа, но изменяются по падежам следующим образом: Им. – *kto, co*; Вин. – *kogo, co*; Род. – *kogo, czego*; Твор. – *kim, czym*; Дат. – *komu, czemu*; Предл. – *o kim, o czym*.

Местоимения-прилагательные (притяжательные, указательные, вопросительные) местоимения изменяются по образцу прилагательных. Местоимения-числительные (указательное *tyle*, вопросительное *ile*) склоняются, как числительные, и образуют формы косвенных падежей и лично-мужскую форму с окончанием *-u* (*ilu ludzi*).

Местоимения-наречия (указательные, вопросительные), как и наречия, не склоняются.

Большинство неопределенных местоимений образуется от вопросительных при помощи частиц *-ś, -kolwiek, bądź, lada, byle*: *ktoś, coś, jakiś, ileś; ktokolwiek, sokolwiek, jakikolwiek, ilekolwiek; kto bądź* ('кто хочешь'), *co bądź* ('что хочешь'), *jaki bądź* ('какой хочешь'), *lada kto* ('лишь бы кто'), *lada jaki* ('лишь бы какой'), *byle kto* ('лишь бы кто'), *byle co* ('лишь бы что'), *byle jaki* ('лишь бы какой'). Неопределенные местоимения склоняются как соответствующие вопросительные местоимения, при этом частица присоединяется к падежной форме (*co* – *czym, coś* – *czymś; jaki* – *jakiego, jakiś* – *jakiegoś*).

Большинство отрицательных местоимений образуется от вопросительных при помощи частицы *ni-*: *nikt, niczyj, nigdzie*. Склоняются они как соответствующие вопросительные местоимения.

Личные местоимения

И.	ja	ty		my	wy
Р.	mnie	cię, ciebie	siebie	nas	was
Д.	mi, mnie	ci, tobie	sobie	nam	wam
В.	mię, mnie	cię, ciebie	się, siebie	nas	was
Т.	mną	tobą	sobą	nami	wami
П.	mnie	tobie	sobie	nas	was
Зв.		ty			wy

И.	on	ono	ona	one	oni
Р.	go, jego	go, jego	jej	ich	ich
Д.	mu, jemu	mu, jemu	jej	im	im
В.	go, jego	je	ją	je	ich
Т.	nim	nim	nią	nimi	nimi
П.	nim	nim	niej	nich	nich

Основная особенность польских личных местоимений заключается в наличии полных и неполных (энклитических) форм (mię, ci, mu). Полные формы употребляются:

- после предлога (Dziewczyna podchodzi do mnie)
- в начале предложения (Mnie jeszcze nie podano obiadu)
- при противопоставлении (Podawali nie mnie, lecz jemu)
- в однословном предложении (Jemu)

В остальных случаях употребляются краткие формы (Daj mi coś do czytania).

После предлога к местоимению добавляется - n (dla niego, u nich).

Числительное. Liczebnik

В польском языке так же, как и в русском, все числительные делятся на разряды: количественные, порядковые, собирательные, выделяют также дробные числительные. Количественные числительные обозначают целое число при счете. Числительные от 1 до 10 являются производными, с 11 по 20 и далее до 90 образуются путем прибавления второго корня к исходному числительному - naście, -dzieścia (-dziesiąt), от 500 до 900 – путем прибавления корня -set.

Количественные числительные в польском языке изменяются по падежам и в отличие от русских имеют родовые и лично-мужские формы, что проявляется при согласовании числительного с существительным (Им. пад.: dwa ptaki – dwie dziewczyny – dwaj Polacy; pięć ptaków – pięć dziewczyn – pięciu Polaków и др.).

Числительное jeden изменяется по родам (jeden, jedna, jedno) и по падежам по образцу прилагательного. Эта лексема может иметь формы множе-

ственного числа (*jedni, jedne*). В этом случае оно перестает быть числительным и начинает выполнять функцию неопределенного местоимения (*jedni państwo – pewni państwo*).

Собирательные числительные регулярно образуются при помощи форманта *-og-* и *-o-* от всех числительных от 4 до 90 (*czworo, trzynaścioro, siedemdziesięcioro*). От числительных 2-3 образуются формы с формантом *-j* (*dwoje, troje, oboje*).

Порядковые числительные обозначают порядковый номер при счете. Так же, как в русском языке, при образовании порядковых числительных наблюдается супплетивизм основ: *jeden – pierwszy, dwa – drugi*. Образование числительных проходит путем прибавления к корню исходного числительного частей *-ty, -nasty, -dziesiąty (-dziesiąty), -setny (czwarty – czternasty – czterdziesty – czterechsetny; dziewiąty – dziewiętnasty – dziewięćdziesiąty – dziewięćsetny)*.

При обозначении даты порядковое числительное стоит в форме мужского рода, а не среднего, как в русском языке (имеется в виду слово *dzień*): *piętnasty stycznia, dwudziesty czwarty grudnia*.

Глагол. Czasownik

Польские глаголы характеризуются в основном теми же грамматическими категориями, что и русские: категорией вида, наклонения, времени, залога, числа, лица и рода. Различия распространяются на особенности образования форм в рамках той или иной грамматической категории. Например, категория лица, как и в русском языке, объединяет грамматические значения трех лиц, но в отличие от русского языка они распространяются на все спрягаемые формы, в том числе прошедшего времени и условного наклонения, и другие особенности.

Особого внимания заслуживает распределение всей массы польских глаголов на типы спряжений. В польском языке глаголы делятся на три основных типа спряжения, за исключением атематических глаголов (*być, mieć* и др.). Каждый тип спряжения характеризуется особым набором флексий, при этом при определении спряжения глагола важно обратить внимание на тематический гласный во флективном показателе личной формы. Так, глаголы I спряжения имеют в окончаниях гласный *-e*, II спряжения – *-i* или *u*, III спряжения – *-a* или *e*.

Наклонение. Tryb

Как и в русском языке, существуют следующие наклонения: изъявительное, которое представляет действие как реально происходящее (*czytam, czytał, będę czytać – читаю, читал, буду читать*), условное, при котором действие осознается как возможное (*czytałby – читал бы*), повелительное, когда слушающий призывается к выполнению определенного действия (*czytaj – читай!*).

Изъявительное наклонение. Tryb oznajmujący

В изъявительном наклонении польские глаголы так же, как и русские, образуют три времени: настоящее, прошедшее, будущее (будущее простое и будущее сложное).

Настоящее время. Czas teraźniejszy

Настоящее время польских глаголов образуется путем присоединения к основе глагола личных окончаний соответствующего типа спряжения. При образовании личных форм на стыке основы и окончания происходят различные фонетические изменения (чередование согласных на конце основы, чередование корневых гласных и др.). У глаголов I и II спряжения, если в форме 1 л. ед. ч. основа заканчивается на твердый согласный, ее твердость сохраняется только в 3 л. мн. ч., во всех остальных формах она смягчается (при этом могут наблюдаться чередования): *idę – idziesz, piekę – pieczesz, lecę – lecisz, siedzę – siedzisz, mogę – możesz, gniołę – gnieciesz, noszę – nosisz, czyszcę – czyścisz*.

	I	II	III
	liczba pojedyncza		
ja ty on, ona, ono, pani, pan	-ę -esz -e	-ę -isz/-ysz -i/-y	-am /-em -asz/-esz -a/-e
	liczba mnoga		
my wy oni, one, panie, panowie, państwo	-emy -ecie -ą	-imy/ -ymy -icie/-ycie -ą	-amy/-emy -acie/-ecie -ają/ -eją/ -edzą

Прошедшее время. Czas przeszły

Прошедшее время так же, как и в русском языке, образуется от основы инфинитива с помощью суффикса -l, -ł. Особенностью польских форм прошедшего времени являются личные окончания (*czytał-eś, czytał-iśmy*). Личные окончания в формах прошедшего времени имеют подвижный характер: они могут присоединяться не только к самому глаголу, но и к словам, предшествующим глаголу: союзам, личным и вопросительным местоимениям, наречиям (*Muśmy mu nic nie mówili = Nic mu nie mówiliśmy* 'мы ему ничего не говорили' и др.).

Типы спряжений в формах прошедшего времени не различаются. В единственном числе так же, как и в русском языке, различается мужской, женский, а в 3 л. и средний род: *czytał, czytała, czytało*. В отличие от русского языка во множественном числе выделяется лично-мужская форма. Наличие этой формы является специфической чертой польского языка. Лично-мужская форма употребляется в отношении лиц мужского пола, а также групп лиц, в которые входят лица мужского пола. В остальных случаях упот-

ребляется нелично-мужская форма. Следует обратить внимание на то, что в формах 1, 2 л. мн. ч. ударение переносится на третий слог от конца, это связано с подвижностью флективного показателя в прошедшем времени: *czy`taliśmy, czy`taliście* (см. выше.).

	liczba pojedyncza
ja ty on, ona, ono, pani, pan	-lem, -lam -leś, -łaś -ł, -ło, -ła
	liczba mnoga
my wy oni, one, panie, panowie, państwo	-liśmy, -łyśmy -liście, -łyście -li, -ły

Будущее время. *Czas przyszły*

В польском языке существуют два типа форм будущего времени: будущее простое и будущее сложное. Образование данных форм зависит от вида глагола. Так же, как русские глаголы, польские глаголы могут быть совершенного и несовершенного вида: *pisać – napisać, pokazywać – pokazać*. Глаголы совершенного вида образуют формы будущего простого времени при помощи личных окончаний настоящего времени: *zjeść – zjem, zjemy. napisać – napiszę, napiszemy*.

Глаголы несовершенного вида в польском языке образуют так же, как и русские глаголы, будущее сложное время. Особенностью польского языка является наличие двух форм будущего сложного времени. Одна форма, как и в русском языке, состоит из будущего времени вспомогательного глагола *być* и инфинитива спрягаемого глагола. Вторая форма вместо инфинитива имеет 3 л. глагольной формы с суффиксом *-l* (элевое причастие).

Будущее сложное время

	I	II
ja ty on, ona, ono, pani, pan	<i>będę</i> + инфинитив (<i>pisać</i>) <i>będziesz</i> + инфинитив <i>będzie</i> + инфинитив	<i>będę</i> + элевое причастие (<i>pisał, pisała, pisało</i>) <i>będziesz</i> + элевое причастие <i>będzie</i> + элевое причастие
my wy oni, one, panie, panowie, państwo	<i>będziemy</i> + инфинитив (<i>pisać</i>) <i>będziecie</i> + инфинитив тив <i>będą</i> + инфинитив	<i>będziemy</i> + элевое причастие (<i>pisali, pisały</i>) <i>będziecie</i> + элевое причастие <i>będą</i> + элевое причастие

Сослагательное наклонение. Tryb warunkowy

Форма сослагательного наклонения: элевое причастие + частица –by + личное окончание. czytał + by + m, czytał + by + ś, и т.д.

Сослагательное наклонение образуется, как и в русском языке, от основы инфинитива путем прибавления к форме 3 л. прошедшего времени условной частицы by. В отличие от русского языка сослагательное наклонение имеет личные окончания для 1 и 2 лица. Личные окончания ставятся после условной частицы, которая пишется слитно с личными формами глагола и союзами. Окончания в соединении с частицей, как и в прошедшем времени, подвижные и могут присоединяться к наречиям и местоимениям, а также функционировать в предложении самостоятельно: Zaraz byś poszła = Zaraz poszłabyś ‘ты бы сейчас пошла’ и др.

Формула сослагательного наклонения: элевое причастие + частица -by + личное окончание. czytał + by + m, czytał + by + ś, и т.д.

Ударение при присоединении показателей условного наклонения не перемещается, а остается на том же слогe, что и в форме на -l: pi’sałbym, pi’salibyście.

czytałbym, czytałabym	czytałibyśmy, czytałybyśmy
czytałbyś, czytałabyś	czytałibyście, czytałybyście
czytałby, czytałaby	czytałiby, czytałyby

Повелительное наклонение. Tryb rozkazujący

Глаголы 1 и 2 спряжения образуют повелительное наклонение от формы 2 лица ед. числа настоящего времени, глаголы 3 спряжения – от формы 3 лица мн. числа.

pisać – piszesz – pisz

pić – pijesz – pij

pracować – pracujesz – pracuj

czytać – czytają – czytaj

jechać – jedzą – jedź

Формы 1и 2 лица мн. числа образуются с помощью окончаний -my, -cie. Формы 3 лица ед. и мн. числа образуются описательно – с помощью частицы – niech.

-	piszmy	-	czytajmy
pisz	piszcie	czytaj	czytajcie
niech pisze	niech piszą	niech czyta	niech czytają

Причастие и деепричастие. Imiesłów odmienny i imiesłów nieodmienny

В польском языке существуют следующие причастия и деепричастия: причастия – действительного и страдательного залога; деепричастия – несовершенного и совершенного вида.

Причастие действительного залога (Imiesłów przymiotnikowy czynny) образуется от глаголов несовершенного вида от основы настоящего времени (3-го лица мн. ч.) с помощью суффикса – ąc, склоняется как прилагательное: czytać – czytaj-ą – czytaj-ąc-y; brać – biorą – bior-ący. Форма аналогична русскому причастию настоящего времени.

Причастие страдательного залога (Imiesłów przymiotnikowy bierny). Эта форма похожа на форму русского причастия страдательного залога прошедшего времени. Склоняется по образцу прилагательного. Образуется при помощи суффиксов -n-, -on-, -t-: czytać – czyta-n-y; suszyć – susz-on-y, bić – bi-t-y.

Деепричастие несовершенного вида (Imiesłów przysłówkowy współczesny). Образуется от основы настоящего времени глаголов несовершенного вида при помощи суффиксов -ąc- (по аналогии с причастиями действительного залога): tuć – tując. Это причастие обозначает действие, одновременное с основным, выраженным сказуемым: Leżałem na plaży czytając gazety – я лежал на пляже, читая газеты.

Деепричастие совершенного вида (Imiesłów przysłówkowy uprzedni). Образуется от основы прошедшего времени глаголов совершенного вида 3-го лица ед. ч. муж. р. при помощи суффиксов -wszy-, -wszy-: włożyć – włożywszy; móc – mógł-wszy (читается без ł). Эти деепричастия обозначают действие, предшествующее основному, названному сказуемым: Wziąwszy parasol wyszedłem na ulicę – взяв зонт, я вышел на улицу.

Конструкции со страдательным причастием. Użycie strony biernej

Следует обратить внимание при работе с польскими текстами на особенности употребления и перевода конструкций со страдательным причастием. Временная характеристика напрямую зависит от формы глагола. В польском языке сказуемое, выраженное вспомогательным глаголом и страдательным причастием, может соответствовать не только русскому сказуемому, выраженному той же формой: Książki były kupione wczoraj. – Книги были куплены вчера, но также и русскому сказуемому выраженному глаголами на -ся в страдательном значении: “Pan Tadeusz” A. Mickiewicza był tłumaczony na różne języki. – “Пан Тадеуш” А. Мицкевича переводился на разные языки.

При страдательных причастиях, образованных от глаголов несовершенного вида, в качестве вспомогательного глагола выступает глагол być в настоящем, прошедшем и будущем времени. При страдательных причастиях, образованных от глаголов совершенного вида, в качестве вспомогательного глагола кроме глагола być в прошедшем и будущем времени часто выступает глагол zostać тоже в прошедшем и будущем времени.

Действующее лицо в страдательных оборотах выражается с помощью предложно-падежной конструкции przez + Вин. пад.: Powieść ta została

napisana przez słynnego pisarza. – Этот роман был написан известным писателем. Необходимо помнить, что эта конструкция используется лишь для обозначения действующих лиц. Для обозначения орудия используется форма Твор. пад.: uniesiony wiatrem, napisany długopisem – унесенный ветром, написанный ручкой.

САРАТОВСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМЕНИ Н. Г. ЧЕРНЫШЕВСКОГО

Приложение 2. Тексты для чтения

O Popielu, którego myszy zjadły oraz inne podania i legendy wielkopolskie w opracowaniu Stanisława Świrko

ORLE GNIAZDO

Upłynęło już wiele długich miesięcy, jak bratnie plemiona słowiańskie opuściły dawne swe siedliska szukając nowych siedzib dla swego dobytku. Dużo ich było, многие tysiące. Na czele jechały zastępy konnych wojów odzianych w skóry dzikich zwierząt i zbrojnych w łuki, oszczepy i okrągłe tarcze ociążnięte skórą bawołą. U pasów połyskiwały im krótkie miecze żelazne. Za nimi, na wozach zaprzężonych w woły i krytych zgrzebnym płótnem, jechały niewiasty, dzieci i starcy, i sprzęt domowy, i żywność, a dalej stada koni jucznych, i krów mlecznych, i tabuny baranów. Pochód zamykały zbrojne oddziały pieszych łuczników i oszczepników. Podobna straż ubezpieczała obie strony wędrujących plemion.

I tak szli dzień za dniem, niepowstrzymani jak mrowie, torując sobie toporami drogę wśród puszczy i przeprawiając się w bród przez wszystkie napotkane rzeki. Zawieje śnieżne wymroziły ich zimą, wiosenne deszcze wysiekły, a teraz piekło upalne słońce lipcowe.

Na czele konnej drużyny jechali wodzowie plemienni, trzech bracia rodzeni: Lech, Czech i Rus. Każdy z nich, choć na swój sposób dorodny, inny prezentował wygląd i naturę: Lech szczery i pogodny, Rus milczący i zamknięty w sobie, Czech niespokojny, bystry i ruchliwy.

W południe całe plemię przepравиło się przez niewielką rzekę, która srebrzystą wstęgą łączyła z sobą łańcuch drobnych, malowniczych jezior przebłyskując wśród drzew w prawo i w lewo. Puszcza rzedła coraz bardziej i wreszcie urwała się, jakby ucięta toporem.

Przed oczyma idących roztoczyła się piękna i rozległa dolina, a w jej głębi wznosiło się kilka niezbyt wysokich pagórków oblanych wokół wieńcem niewielkich jezior. Na najwyższym wzgórzu wznosił się potężny, stary dąb. Lechowi aż oczy roześmiały się na widok tej uroczej krainy i wstrzymał bezwiednie konia.

A oto od strony najbliższego jeziora wzbił się nagle w górę srebrnopióry ptak, potężny biały orzeł niosący zdobycz w szponach, i zatoczywszy szerokie koło nad samotnym dębem na wzgórzu osiadł na jego szczycie witany radosnym kwileniem piskląt. Rus porwał łuk i wspiął konia do galopu, ale Lech położył mu łagodnie dłoń na cuglach.

— Zaczekaj, mój bracie! Oto sam Bóg najwyższy, gromowładny i wszystkowiedzący Światowit zsyła nam znak swój widoczny. Tego orła białego przyjmuję za godło ludu swego, a wokół dębu zbuduję gród swój książęcy i od orlego gniazda Gniezdem go nazwę.

Wojowie i starszyzna wzniesli na znak zgody trzykrotne „hura”, ale brat książęcy, Rus, zmarszczył sokołe brwi i po namyśle tak oto odpowiedział:

— Piękna to jest dolina, ale nas jest mnogo jako piasku w tych jeziorach, nie wyżywi wszystkich ta ziemia.

Więc zrobili wiec wszystkich wojów i starszyzny rodów i uradzili zgodnie, iż Lech zostanie tu ze swym ludem, a Czech i Rus pójdą dalej szukać dla swych plemion innych dziedzin. Nazajutrz, pożegnawszy się, Czech i Rus odjechali ze swymi wojami.

A tymczasem na rozkaz knezia Lecha w okolicznej puszczy co dzień dudniły topory i poszostne zaprzęgi wołów zwoziły na wzgórze z orlim gniazdem potężne pnie dębowe, strzeliste sosny żywiczne i wysmukłe, twarde buki. Nim jesień uzłocila okoliczne bory, już gród książęcy, Gniezno, stał na najwznioślejszym wzgórzu.

A para białych orłów, jakby wyczuwając, iż są dla tego ludu świętymi ptakami, zaprawiała spokojnie swe młode pisklęta do lotu.

O POPIELU, KTÓREGO MYSZY ZJADŁY

Minęło zaledwie lat kilka od pamiętnych postrzyżyn u knezia Popiela i w ubogiej zagrodzie Piasta. Popiel coraz gorzej czuł się w Gnieźnie, więc pod pozorem, iż gród ten jest mało obronny na wypadek wojny, postanowił przenieść stolicę kraju w miejsce bardziej bezpieczne.

Wybór padł na Kruszvicę nad jezioram Gopłem, otoczoną wokół nieprzebytymi borami, moczarami i siecią drobnych jezior. Było to istotnie miejsce nie do zdobycia dla wrogów. Na rozkaz kneziowy tysiące brańców wojennych i chłopów niewolnych zaczęło trzebić nadgoplańską puszcę. Walily się z hukiem na ziemię potężne, rosochate dęby, smukłe buki i strzeliste sosny koronami swymi sięgające niebios. Pod toporami cieśli, ściągniętych tu z całego kraju, rósł szybko nad brzegiem jeziora wspaniały gród. Kilka staj od brzegu wynurzał się z wód goplańskich niewielki ostrów. Popiel rozkazał umocnić go potężnymi głazami i na tej kamiennej wyspie zbudował stołb obronny, a tak wyniosły, iż przy zachodzie słońca cień jego ponury nakrywał nieomal całą szerokość jeziora. Stołb miał bronić Kruszvicę od strony Gopła.

Gdy nowa stolica Polan była już prawie gotowa, Popiel zarządził przygotowania do wielkiej uczty, na którą sprosił braci swoich przyrodnych i najdzielniejszych wojów. Nagle jednak zachorzał. Nie pomogły leki ani zamawianie choroby, ani okadzanie cudownymi ziołami, i kiedy zaproszeni na ucztę bracia przybyli do Kurszwicy, zastali knezia już na marach.

A miał ci Popiel tych braci swoich przyrodnych aż dwudziestu. Imiona ich były: Bolesław, Kazimierz, Władysław, Wracisław, Odo, Barnim, Przybysław, Przemysław, Spicygniew, Spicymierz, Jaksa, Siemian, Siemowit, Ziomomysł, Bogdał, Zbigniew, Sobiesław, Wyszymir, Cieszymir i Wisław.

Skoro ciało zmarłego spłonęło na stosie, a popioły zebrano do urn i żalnic i uroczyście pogrzebano, zgromadzili się bracia na wiec i zgodnie powołali na stolec kneziowski syna Popielowego, który nosił to samo imię, co i jego rodzic. Że jednak wybrany Popiel II był jeszcze otrokiem, więc stryjowie postanowili mu pomagać w rządzeniu krajem do czasu, aż osiągnie wiek męski.

Alić młody Popiel, zaledwie ukończył czternaście lat życia, już poznał smak władzy kneziowskiej i odprawiwszy stryjców swoich zaczął samowładnie rządzić krajem Polan. Wkrótce też zasłynął swym hulaszczym życiem. Do tańca i zabawy był zawsze pierwszy, do obrony kraju ostatni. Jeszcze mu też dwadzieścia leci nie minęło, a już twarz miał szkaradną, a głowę i brodę rzadkimi tylko włosami pokrytą. Nazwano go też pogardliwie Chostkiem czyli nierządnikiem, rozpustnikiem.

Napominali stryjowie synowca swego, a gdy to nie pomagało, uradzili, by go ożenić.

- Jak się ożeni, to się odmieni - mawiali między sobą.

I wyswatali mu księżniczkę niemiecką, urodziwą, ale znaną ze skąpstwa.

- Że skąpa, to nic nie szkodzi - powiedział Spicymierz - ukróci rozrzutność młodzieńca i nauczy go oszczędności.

Kneź Popiel istotnie się po ślubie odmienił, ale na gorsze. Oszczędność małżonki zbudziła w nim chciwość, a ta z kolei stała się główną przyczyną ucisku ludu wiejskiego. Wszelkie daniny, zarówno od wolnych kmieci, jak i niewolnych chłopów, wzrosły w dwójnasób i były ściągane bezwzględnie i okrutnie. A za to dwór kneziowski zaczął jaśnieć coraz to większym blaskiem dostojęstwa i przepychu. A Popiel ze swoją połowicą bawili się coraz weselej i coraz kosztowniej.

Lud nie tylko w okolicach Gopła, ale w całym kraju zaczął głośno sarkać, a stryjowie Popiela znowu udzielili mu nagany grożąc, iż usuną go ze stolca kneziowskiego, jeśli się nie poprawi.

Zżymał się Popiel na te upomnienia i odgrażał się, że wyśle swych dworzan i każe swych stryjców zamknąć w stołbie goplańskim jako zdrajców. Ale chytra kneźna uspokoiła krewkiego Popiela:

- Zły to byłby sposób i nieszczęście mógłby sprowadzić na nasze głowy.

- Jakież nieszczęście? - odparł chmurnie kneź.

- A to, że wszystkich stryjców nie uda ci się pochwycić, że ci, którzy umkną podniosą jawny bunt przeciw prawowitej władzy, że wreszcie cała, sprawa nabierze wielkiego rozgłosu.

- Cóż więc radzisz?

- Skoro nie można być wilkiem, trzeba jagnięcia skórę wdziać na siebie. Znam lepszy sposób pozbycia się stryjców, sposób, który nasi grabiowie nieraz już z pożytkiem wypróbowali.

Popiel, który przez cały czas rozmowy odmierzał komnatę gwałtownymi krokami, zatrzymał się nagle przed swą połowicą.

- Cóż to za sposób, kneźno? Mów, ale żywo, bo czas nagli!

- Wyślijcie gońców, kneziu, do wszystkich stryjców swoich, i wezwijcie ich, aby przybyli, bo jesteście bardzo chorzy i chcecie przed śmiercią przekazać władzę kneziowską najgodniejszemu z nich. Ręczę, że wszyscy będą i to bardzo szybko.

- Hm, rada zaiste dobra. Głowę daję, że wszyscy przyjadą jak jeden mąż, bo każdy z nich ma się za najgodniejszego. Ale co dalej?

- Dalej? - kneźna uśmiechnęła się złym, jadowitym uśmiechem. - Resztę, mój małżonku, pozostaw już mnie i beczułce burgunda, którą mi ojcowie przysłali z Nadrenii.

- Wybornie, doskonale! - klasnął w dłonie Popiel - to sposób o wiele lepszy od pęt i ciemnicy. Idę wysłać gońców, a potem kładę się do łóża i będę konał.

Tu porwał go gwałtowny, zły śmiech, że aż wypłowiła oczy łzami mu zasły i począł się krztusić.

- Wybornie, doskonale! Moja luba małżonko! Jeśli nam się uda, to wszystkie ziemie stryjcom, jako zdrajcom, odbiorę, a skroń twoją przyozdobię królewską koroną.

Nim słońce dwukrotnie obiegiło ziemię, już stryjowie wszyscy co do jednego byli w Kruszwicy. Popiel leżał na łóżu? oczy miał zamknięte, a ponieważ lica jego zniszczone rozpustą, były od dawna blade i zwiędłe, a prawie bezwłosa czaszka bardziej kolano niż głowę przypominała, więc też robił wrażenie trupa.

Weszła kneźna w czarnej sukni, zapłakana, i zbliżywszy się do łóża, położyła dłoń na czole Popiela.

- Ocknij się, mężu mój luby, i zmóż ciężką niemoc swoją. Oto stryjcowie wielmożni przybyli na wezwanie i chcą się z tobą pożegnać.

Popiel podniósł ciężko powieki i nim słowo przemówił, długo i badawczo patrzył na zebranych. Wreszcie otworzył usta, a słowa jego padały wolno i z trudem.

- Witajcie, przezacni stryjowie, bratowie rodzica mego - zaczął złamanym głosem. - Krótko i źle żyłem i nie słuchałem waszych rad chwalebnych, a oto przychodzi mi nagle żegnać się z wami na zawsze. Jutro już przed gromowładnym Światowitem, bogiem naszym, będę zdawał rachunek z przewinień swoich, więc dzisiaj jeszcze chciałem prosić was wszystkich, szlachetni stryjcowie, byście mi odpuścili winy moje, ciężkie winy...

Tu zakrztusił się, zakaszał i przez chwilę głęboko oddychał.

- Jutro już mnie nie będzie - ciągnął dalej z trudem - więc dziś jeszcze muszę zakończyć wszystkie swoje ziemskie sprawy. Kraju zostawić bez władzy nie można, więc wybierzcie spośród siebie, czcigodni stryjcowie, najgodniejszego, najmężniejszego i najrozumniejszego, i jemu rządy kraju Polan powierzcie. Mnie już czas.

Tu opadł nagle na wezglowie, zamknął oczy i dyszał ciężko a głęboko, po czym powiedział, że chce pić. Kneźna podała mu kosztowny kielich napełniony winem, a chory uniósł się ciężko i trzymając go w drżącej dłoni, tak kończył swe przemówienie:

- Mam jeszcze tylko jedną prośbę do was, przezacni bratowie rodzica mego. Oto na znak, żeście mi wszystko przebaczyli, za pomyślność kraju naszego i za lekkie moje skonanie, napijcie się ze mną po raz ostatni.

Kneźna wniosła na srebrnej tacy dwadzieścia pucharów, a stryjcowie unieśli je w górę.

- Nie za lekkie skonanie, ale za zdrowie wasze, kneziu Popieliu! - odkrzyknęli gromko, wychylając kielichy do dna.

Popiel również, dotknął wargami pucharu, lecz skrzywił się nagle, jakby go chwyciły ostatnie bóle, i odstawił wino na ławę.

Tymczasem stryjcowie kneziowi nagle pobledli śmiertelnie i jeden za drugim, niby dęby podcięte toporem, poczęli walić się na ziemię.

- Zdrada, trucizna! - krzyknęli najmłodszy ze stryjców, Cieszymir i Wisław, i rzucili się do drzwi. Ale w nich ukazała się gromada pachołków, którzy obalili obu stryjców na ziemię i przygnietli im kolanami krtań. A Popiel zerwał się nagle z łoża jak najzdrowszy i dobywszy krótkiego miecza zaczął urągać konającym starcom, śmiejąc się szatańsko:

- Ha, stryjcowie przekłęci!... Przyjechaliście tu, by mnie zamordować i tron kneziowski zagarnąć! Ale potężny Światowit, który się kneziem opiekuje, pokarał was gromem swoim. Gińcie więc zdrajcy, i niechaj ni ogień, ni ziemia nie przyjmą zwłok waszych!

Tu zwrócił się do sług i hajduków:

- Kto zdradzie knuje na knezia swego, nie ma prawa do stosu i pogrzebu wedle obyczaju przodków naszych. Wyrzucicie więc te trupy do Gopła, niechaj ryby i raki tuczają się nimi jako ścierwem.

Porwali dworacy za nogi jeszcze ciepłe zwłoki stryjców kneziowskich i tłukąc ich martwymi czaszkami po wysokich progach, powlekli w stronę jeziora.

Za chwilę Popiel i żona jego zostali sami.

- Prawdziwie po mistrzowsku przygotowałaś to wszystko, moja luba małżonko - zagadnął Popiel - zaiste warta jesteś, by na twym czole spoczęła korona królewska. I będziesz ją miała - dodał z uśmiechem, obejmując ją ramieniem. - Teraz cała ziemia stryjców do nas należy, nikt nam już nie będzie patrzył na ręce. Starczy na koronę...

Nagle ciemne chmury przysłoniły okna grodowe i zygzak błyskawicy rozciął niebo na dwoje, a potem grom straszliwy wstrząsnął całym dworem. Kneźna zbladła i mocniej przycisnęła się do męża, lecz ten roześmiał się beztrudnie:

- Nic się nie bój, luba żono, to gromowładny Światowit rozpoczął już sąd swój nad zdraźliwymi stryjcami.

Potem klasnął w dłonie i nakazał giermkowi wnieść światło i wieczerzę.

Burza, która rozszalała się tego wieczoru nad Kruszwicą, trwała przez trzy dni i trzy noce. Pioruny jeden po drugim biły w pobliżu Gopła, a nocą wokoło zajaśniały łuny pożarów. Nad jeziorem wył i zawodził wichur straszliwy, jakby nim sam bóg wiatrów, Pochwist, kierował. Wyrwał z korzeniami brzozy i topole nadbrzeżne, rozwał chaty kmieci, a na samym Gople wzbijał tak potężne bałwany, iż zdawało się, że obalić chce stołb kneziowski.

Strach ogromny padł na całą okolicę, a we dworze Popielowym wszyscy snuli się bladzi i przerażeni. Gdy więc dnia czwartego rankiem wyjrzało słońce zza chmur, ludzie odetchnęli z ulgą i poczęli oglądać swe straty.

Właśnie i kneź Popiel z małżonką obchodził wokół dwór swój i szacowali zniszczenia spowodowane przez burzę, gdy uwagę ich przykuł niezwykle widok: oto wzdłuż Gopła poprzez pola i łąki posuwała się szybko jakaś szarobura, ruchliwa masa. Jako gdy czarna chmura gradowa przysłoni nagle słońce i cień jej mroczny mknie tuż, tuż po ziemi, tak biegła błyskawicznie owa ciemna plama. Jeszcze Popiel nie zdążył się zorientować, co to właściwie jest, gdy przyziemna chmura dopadła z piskiem Kruszwicy.

- Myszy! - wrzasnęła nagle przerażona kneżna.

Popiel roześmiał się beztrąsko, ale za chwilę strach okrutny wykrzywił mu oblicze. Cały dziedziniec zamkowy pokrywała już piszcząca masa szaroburych stworzonek, ruchliwa i zwarta jak szarańcza.

- Straż i giermkowie, bywaj tu! - krzyknął na pachołków po czym dobywszy miecza cofał się ku dworcowi, zasłaniając sobą kneżnę. Nadbiegła w pomoc straż, pachołkowie i rycerze, z czym kto miał: z mieczami, oszczepami, drągami. Tysiące plugastwa ginęło od uderzeń, lecz nowe dziesiątki tysięcy przybywały z jeziora. Wokół walczących utworzył się wał pobitych myszy. Kto z pachołków potknął się i padł na ziemię, wnet ruchliwa masa pokrywała go, i tylko wrzask żywcem pożeranego mieszał się z mysim piskiem.

- Śmierć idzie! - krzyknęła przerażona kneżna.

Popiel czuł, jak mu dreszcz grozy przebiega po skórze. Dopadli wreszcie zamku.

- Zamykać dzwiera! - krzyknął Popiel i wyjrzał przez okno.

Zobaczył, jak szarobure, piskliwe mrowie obiegło ruchomym wałem cały dworzec i gryzło wściekle wszystkie, podwoje. Niektóre po dębowych bierwionach wspinały się już ku górze, ku oknom. Słyszał było jedynie chrobot dartego zębami drewna i pisk straszliwy, który mroził krew w żyłach.

- To kara Boża za potrutych stryjców - szeptał przerażeni dworzanie.

- To z ich niepogrzebanych ciał wylęgło się to plugastwo - dodawali inni.

- Śmierć idzie! Śmierć idzie! - powtarzał Popiel.

Kneżna pierwsza opamiętała się.

- Nie ma chwili czasu do stracenia, myszy wkrótce przegryzą dźwierza! Trzeba umykać na stołb, tam nas nie dostaną!

- Wojowie, pachołkowie! - wrzasnął ochryłym głosem Popiel - brać oszczep i miecze i za mną do łodzi!...

Za chwilę zbiegli po stopniach do podziemi grodowych, zamykając za sobą ciężką, dębową pokrywę, i pędzili przy blasku pochodni tajemnym lochem w kierunku jeziora. Myszy jeszcze tu nie było. Czólna stały przy brzegu, więc pośpiesznie wsiedli na nie i wkrótce byli już na wyniosłej wieży na goplanym ostrowiu.

- Tu nas przecież nie dostaną! - mruknął Popiel, po czym zliczył wszystkie swe siły.

Było z nim zaledwie dwudziestu wojów i pachołków, reszta umknęła w popłochu

lub została pożarta przez myszy. Teraz wszyscy stali przy strzelnicach i spoglądali z trwogą ku kneziowskiemu dworcowi. Mrowie mysie szturmowało wściekle do zamczyska, drąc zębami drzwi, okna i ściany. Żółty pył miałkich trocin uniósł się wokół. Za chwilę drzwi dworcowe padły pod naporem bestii i ogromna szarobura fala wlała się do wnętrza zamczyska.

- Moje perły i klejnoty! Moje złotogłowia! - jęczała kneźna przy jednej ze strzelnic.

Ale oto strach okropny zamroził jej na ustach ostatnie słowa: piskliwa masa wylała się z dworca i gnała co tchu wprost ku brzegom jeziora. Już płynęła ruchomą szarą falą ku obronnej wieży. Straż kneziowska, rąbiąc oszczepami i mieczami na lewo i prawo, wycofywała się na coraz wyższy poziom wieży. Myszy biegly w górę trop w trop za nimi, wdzierając się po schodach, drabinach i wiązaniach belkowych. Wreszcie ręce walczących poczęły omdlewać od wymierzanych razów, a ten i ów z dworzan widząc, iż nie ujdzie straszliwej śmierci w szczękach gryzoni, wołał skakać ze strzelnic i wykuszów wieżowych wprost w nurt jeziora.

Popiel i jego małżonka, zostawszy wreszcie sami, schronili się aż na sam szczyt wieży, lecz i tam ich odnalazło piszczące plugastwo. Przez chwilę wrzask okropny wzbijał się ponad stołbem, a potem cisza śmiertelna zapanowała nad Kruszwicą i całym goplańskim jeziorem.

Tak zginął wedle baśniowych podań, zanotowanych przez najstarszych naszych kronikarzy, okrutny Popiel II wraz ze swą przewrotną małżonką. Później uczeni sprzecjali się przez wieki, co oznaczają owe myszy? Jedni twierdzili, że był to możny ród Myszków, którzy pomścili śmierć pomordowanych stryjów; inni uważali, iż byli to rozbójnicy morscy, tak zwani mysingowie, czyli po polsku myszaki, którzy z Bałtyku poprzez Odrę i Noteć dopłynęli aż do Kruszwicy, a inni jeszcze inaczej. Jak było naprawdę, tego nikt już dzisiaj powiedzieć nie może.

Jedno jest wszakże pewne, iż w każdej baśni kryje się prawda niby ziarno w leszczynowym orzechu. Kto ją chce odnaleźć, musi sam się potrudzić i rozbić twardą łupinę.

Gdy wieść o okropnej śmierci Popiela dobiegła do Gniezna, zebrali się na wiec przedniejsi wojowie i na osierocony stolec po okrutnym Popieliu powołali ubogiego, acz wolnego kmiecia, Piasta, znanego z gościnności i zaradności.

Bo kto na małym umie być dobrym gospodarzem, będzie nim i na wielkim. Od tego to Piasta wywodzi się sławny ród królów i książąt polskich.

САРАТОВСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМЕНИ Н. Г. ЧЕРНЫШЕВСКОГО

Henryk Sienkiewicz
JANKO MUZYKANT

Przyszło to na świat wątłe, słabe. Kумы, co się były zebrały przy tapczanie połoźnicy, kręciły głowami i nad matką, i nad dzieckiem. Kowalka Szymonowa, która była najmądrzejsza, poczęła chorą pocieszać:

– Dajta – powiada – to zapalę nad wami gromnicę, już z was nic nie będzie, moja kumo; już wam na tamten świat się wybierać i po dobrodzieja by posłać, żeby wam grzechy wasze odpuścił.

– Ba! – powiada druga – a chłopaka to zara trza ochrzcić; on i dobrodzieja nie doczeka, a – powiada błogo będzie, co choć i strzygą się nie ostanie.

Tak mówiąc zapaliła gromnicę, a potem wzięwszy dziecko pokropiła je wodą, aż poczęło oczki mrużyć, i rzekła jeszcze:

– Ja ciebie „krzcę” w Imię Ojca i Syna, i Ducha Świętego i daję ci na przezwisko Jan, a terazże, duszo „krześcijańska”, idź, skądś przyszła. Amen!

Ale dusza chrześcijańska nie miała wcale ochoty iść, skąd przyszła, i opuszczać chuderlawego ciała, owszem, poczęła wierzgać nogami tego ciała, jako mogła, i płakać, chociaż tak słabo i żałośnie, że, jak mówiły kумы: „Myślałby kto, kocię nie kocię, albo co!”

Posłano po księdza; przyjechał, zrobił swoje, odjechał; chorej zrobiło się lepiej. W tydzień wyszła baba do roboty. Chłopak ledwo „zipał”, ale zipał; aż w czwartym roku okukala kukułka na wiosnę chorobę, więc się poprawił i w jakim takim zdrowiu doszedł do dziesiątego roku życia.

Chudy był zawsze i opalony, z brzuchem wydętym, a zapadłymi policzkami; czuprynę miał konopną, białą prawie i spadającą na jasne, wytrzeszczone oczy, patrzące na świat, jakby w jakąś niezmierną dalekość wpatrzone. W zimie siadywał za piecem i popłakiwał cicho z zimna, a czasem z głodu, gdy matula nie miała co włożyć ani do pieca, ani do garnka; latem chodził w koszulinie przepasanej krajką i w słomianym „kapalusie”, spod którego obdartej kani spoglądał zadzierając jak ptak głowę do góry. Matka, biedna komornica, żyjąca z dnia na dzień niby jaskółka pod cudzą strzechą, może go tam i kochała po swojemu, ale biła dość często i zwykle nazywała „odmieńcem”. W ósmym roku chodził już jako potrzódka za bydłem lub, gdy w chałupie nie było co jeść, za bedłkami do boru. Że go tam kiedy wilk nie zjadł, zmiłowanie Boże.

Był to chłopak nierozgarnięty bardzo i jak wiejskie dzieciaki przy rozmowie z ludźmi palec do gęby wkładający. Nie obiecywali sobie nawet ludzie, że się wychowa, a jeszcze mniej, żeby matka mogła doczekać się z niego pociechy, bo i do roboty był ladaco. Nie wiadomo skąd się takie ulęło, ale na jedną rzecz był tylko łapczywy, to jest na granie. Wszędzie też je słyszał, a jak tylko trochę podrośł, tak już o niczym innym nie myślał. Pójdzie, by wało, do boru za bydłem albo z dwojakami na jagody, to się wróci bez jagód i mówi szepleniąc:

– Matulu! tak ci coś w boru „grlało”. Oj! Oj!

A matka na to:

– Zagram ci ja, zagram! nie bój się!

Jakoż czasem sprawiała mu warząchwiał muzykę. Chłopak krzyczał, obiecywał, że już nie będzie, a taki myślał, że tam coś w boru grało... Co? Albo on wiedział?... Sosny, buki, brzezina, wilgi, wszystko grało: cały bór, i basta!

Echo też... W polu grała mu bylica, w sadku pod chałupą ćwierkotały wróble, aż się wiśnie trzęsły! Wieczorami słuchiwał wszystkich głosów, jakie są na wsi, i pewno myślał sobie, że cała wieś gra. Jak posłali go do roboty, żeby gnój rozrzucił, to mu nawet wiatr grał w widłach.

Zobaczył go tak raz karbowy stojącego z rozrzuconą czupryną i słuchającego wiatru w drewnianych widłach... zobaczył i odpasawszy rzemyka, dał mu dobrą pamiątkę. Ale na co się to zdało! Nazywali go ludzie „Janko Muzykant”!... Wiosną uciekał z domu kręcić fujarki wedle strugi. Nocami, gdy żaby zaczynały rzechotać, derkacze na łąkach derkotać, bąki po rosie burczyć; gdy koguty piał po zapłociach, to on spać nie mógł, tylko słuchał i Bóg go jeden wie, jakie on i w tym nawet słyszał granie... Do kościoła matka nie mogła go brać, bo jak, bywało, zahuczą organy lub zaśpiewają słodkim głosem, to dziecku oczy taką mgłą zachodzą, jakby już nie z tego świata patrzyły...

Stójka, co chodził nocą po wsi i aby nie zasnąć liczył gwiazdy na niebie lub rozmawiał po cichu z psami, widział nieraz białą koszulę Janka, przemykającą się w ciemności ku karczmie. Ale przecież chłopak nie do karczmy chodził, tylko pod karczmę. Tam przycisnąwszy się pod murem, słuchał. Ludzie tańcowali obertasa, czasem jaki parobek pokrzykiwał: „U-ha!” Słysząc było tupanie butów, to znów głosy dziewczyn: „Czegóż?” Skrzypki śpiewały cicho: „Będziem jedli, będziem pili, będziwa się weselili”, a basetla grubym głosem wtórowała z powagą: „Jak Bóg dał! jak Bóg dał!” Okna jarzyły się światłem, a każda belka w karczmie zdawała się drgać, śpiewać i grać także, a Janko słuchał.

Co by on za to dał, gdyby mógł mieć takie skrzypki grające cienko: „Będziem jedli, będziem pili, będziwa się weselili.” Takie deszczułki śpiewające. Ba! ale skąd ich dostać? Gdzie takie robią? Żeby mu przynajmniej pozwolili choć raz w rękę wziąć coś takiego!... Gdzie tam! Wolno mu tylko było słuchać, toteż i słuchał zwykle dopóty, dopóki głos stójki nie ozwał się za nim z ciemności:

– Nie pójdziesz ty do domu, utrapieńcze?

Więc wówczas zmykał na swoich bosych nogach do domu, a za nim biegł w ciemnościach głos skrzypiec: „Będziem jedli, będziem pili, będziwa się weselili”, i po ważny głos basetli: „Jak Bóg dał! Jak Bóg dał! Jak Bóg dał!”

Gdy tylko mógł słyszeć skrzypki, czy to na dożynkach, czy na weselu. jakim, to już dla niego było wielkie święto. Właził potem za piec i nic nie mówił po całych dniach, spoglądając jak kot błyszczącymi oczyma w ciemności. Potem zrobił sobie sam skrzypki z gonta i włosienia końskiego, ale nie chciały grać tak pięknie jak tamte w karczmie: brzęczały cicho, bardzo cichutko, właśnie jak muszki jakie albo komary. Grał jednak na nich od rana do wieczora, choć tyle za to odbierał szturchańców, że w końcu wyglądał jak obite jabłko niedojrzałe. Ale taka to już była jego natura. Dzieciaczyna chudł coraz bardziej, brzuch tylko zawsze miał duży, czuprynę coraz gęstsza i oczy coraz szerzej otwarte, choć najczęściej łzami zalane, ale policzki i piersi wpadały mu coraz głębiej i głębiej...

Wcale nie był jak inne dzieci, był raczej jak jego skrzypki z gonta, które zaledwie brzęczały. Na przednówku przy tym przymierał głodem, bo żył najczęściej surową marchwią i także chęcią posiadania skrzypek.

Ale ta chęć nie wyszła mu na dobre.

We dworze miał skrzypce lokaj i grywał czasem na nich szarą godziną, aby się podobać pannie służącej. Janko czasem podczołgiwał się między łopuchami aż pod otwarte drzwi kredensu, żeby im się przypatrzeć. Wisiały właśnie na ścianie naprzeciw drzwi. Więc tam chłopak duszę swoją całą wysyłał ku nim przez oczy, bo mu się zdawało, że to niedostępna jakaś dla niego świętość, której nie godzien tknąć, że to jakieś jego najdroższe ukochanie. A jednak pożywał ich. Chciałby przynajmniej raz mieć je w rękę, przynajmniej przypatrzeć się im bliżej... Biedne, małe chłopskie serce drżało na tę myśl ze szczęścia.

Pewnej nocy nikogo nie było w kredensie. Państwo od dawna siedzieli za granicą, dom stał pustkami, więc lokaj przesiadywał na drugiej stronie u panny pokojowej. Janko, przyczajony w łopuchach, patrzył już od dawna przez otwarte szerokie drzwi na cel wszystkich swych pożądań. Księżyc właśnie na niebie był pełny i wchodził ukośnie przez okno do kredensu, odbijając je w kształcie wielkiego jasnego kwadratu na przeciwległej ścianie. Ale ten kwadrat zbliżał się powoli do skrzypiec i w końcu oświetlił je zupełnie. Wówczas w ciemnej głębi wydawało się, jakby od nich biła światłość srebrna; szczególnie wypukłe zgięcia oświecone były tak mocno, że Janek ledwie mógł patrzeć na nie. W onym blasku widać było wszystko doskonale: wcięte boki, struny i zagiętą rączkę. Kołeczki przy niej świeciły jak robaczki świętojańskie, a wzdłuż zwieszał się smyczek na kształt srebrnego pręta...

Ach! wszystko było śliczne i prawie czarodziejskie; Janek też patrzył coraz chciwiej. Przykucnięty w łopuchach, z łokciami opartymi o chude kolana, z otwartymi ustami patrzył i patrzył. To strach zatrzymywał go na miejscu, to jakaś nieprzewyciężona chęć pchała go na przód. Czy czary jakie, czy co?... Ale te skrzypce w jasności czasem zdawały się przybliżać, jakoby płynąc ku dziecku... Chwilami przygasały, aby znowu rozpromienić się jeszcze bardziej. Czary, wyraźne czary! Tymczasem wiatr powiał; zaszumiały cicho drzewa, załopotwały łopuchy, a Janek jakoby wyraźnie usłyszał:

– Idź, Janku! w kredensie nie ma nikogo... idź, Janku!...

Noc była widna, jasna. W ogrodzie dworskim nad stawem słowik zaczął śpiewać i pogwizdywać cicho, to głośniej: „Idź! pójdz! weź!” Lelek pocziwym cichym lotem zakręcił się koło głowy dziecka i zawołał: „Janku, nie! nie!” Ale lelek odleciał, a słowik został i łopuchy coraz wyraźniej mruczały: „Tam nie ma nikogo!” Skrzypce rozpromieniły się znowu...

Biedny, mały, skulony kształt z wolna i ostrożnie posunął się na przód, a tymczasem słowik cichuteńko pogwizdywał: „Idź! pójdz! weź!”

Biała koszula migotała coraz bliżej drzwi kredensowych. Już nie okrywają jej czarne łopuchy. Na progu kredensowym słyhać szybki oddech chorych piersi dziecka. Chwila jeszcze, biała koszulka znikła, już tylko jedna bosa nóżka wystaje za progiem. Na próżno, lelku, przelatujesz jeszcze raz i wołasz: „Nie! nie!” Janek już w kredensie.

Zarzechotały zaraz ogromnie żaby w stawie ogrodowym, jak gdyby przestraszone, ale potem ucichły. Słowik przestał pogwizdywać, łopuchy szemrać. Tymczasem Janek czołgał się cicho i ostrożnie, ale zaraz go strach ogarnął. W łopuchach czuł się jakby u siebie, jak dzikie zwierzątko w zaroślach, a teraz był jak dzikie zwierzątko w pułapce. Ruchy jego stały się nagle, oddech krótki i świszczący, przy tym ogarnęła go ciemność. Cicha letnia błyskawica, przeleciawszy między wschodem i zachodem, oświeciła raz jeszcze wnętrze kredensu i Janka na czworakach przed skrzypcami z głową zadartą do góry. Ale błyskawica zgasła, księżyc przesłoniła chmurka i nic już nie było widać ani słyszać.

Po chwili dopiero z ciemności wyszedł dźwięk cichutki i płaczliwy, jakby ktoś nieostrożnie strun dotknął – i nagle...

Gruby jakiś, zaspany głos, wychodzący z kąta kredensu, spytał gniewliwie:

– Kto tam?

Janek zataił dech w piersiach, ale gruby głos spytał powtórnie:

– Kto tam?

Zapałka zaczęła migotać po ścianie, zrobiło się widno, a potem... Eh! Boże! Słysząc klątwy, uderzenia, płacz dziecka, wołanie: „O! dla Boga!”, szczekanie psów, bieganie świateł po szybach, hałas w całym dworze...

Na drugi dzień biedny Janek stał już przed sądem u wójta.

Mieliz go tam sądzić jako złodzieja?... Pewno. Popatrzyli na niego wójt i ławnicy, jak stał przed nimi z palcem w gębie, z wytrzeszczonymi, zalękłymi oczyma, mały, chudy, zamorusany, obity, nie wiedzący gdzie jest i czego od niego chcą? Jakże tu sądzić taką biedę, co ma lat dziesięć i ledwo na nogach stoi? Do więzienia ją po słać czy jak?... Trzebaż przy tym mieć trochę miłosierdzia nad dziećmi. Niech go tam weźmie stójka, niech mu da różgą, żeby na drugi raz nie kradł, i cała rzecz.

– Bo pewno!

Zawołali Stacha, co był stójką:

- Weź go ta i daj mu na pamiątkę.

Stach kiwnął swoją głupowatą, zwierzęcą głową, wziął Janka pod pachę, jakby jakiego kociaka, i wyniósł ku stodółce. Dziecko czy nie rozumiało, o co chodzi, czy się zalękło, dość, że nie ozwało się ni słowem, patrzyło tylko, jakby patrzył ptak. Albo on wie, co z nim zrobią? Dopiero jak go Stach w stodole wziął garścią; rozciągnął na ziemi i podgiąwszy koszulinę, machnął od ucha, dopieroż Janek krzyknął:

– Matulu! – i co go stójka różgą, to on: – Matulu! matulu!! – ale coraz ciszej, słabiej, aż za którymś razem ucichło dziecko i nie wołało już matuli...

Biedne, potrzaskane skrzypki!...

– Ej, głupi, zły Stachu! któż tak dzieci bije? Toż to małe i słabe i zawsze było ledwie żywe.

Przyszła matka, zabrała chłopaka, ale musiała go zanieść do domu... Na drugi dzień nie wstał Janek, a trzeciego wieczorem konał już sobie spokojnie na tapczanie pod zgrzebnym kilimkiem.

Jaskółki świegotały w czereśni, co rosła pod przyzbą, promień słońca wchodził przez szybę i oblewał jasnością złotą, rozczochraną główkę dziecka i twarz, w której nie zostało kropli krwi. Ów promień był niby gościńcem, po którym mała

duszyzka chłopczyka miała odejść. Dobrze, że choć w chwilę śmierci odchodziła szeroką, słoneczną drogą, bo za życia szła po prawdzie ciernistą. Tymczasem wychudłe piersi poruszały się jeszcze oddechem, a twarz dziecka była jakby zasłuchana w te odgłosy wiejskie, które wchodziły przez otwarte okno. Był to wieczór, więc dziewczęta, wracające od siana, śpiewały: „Oj, na zielonej, na runi!”, a od strugi dochodziło granie fujarek. Janek wsłuchiwał się ostatni raz, jak wieś gra... Na kilimku przy nim leżały jego skrzypki z gonta.

Nagle twarz umierającego dziecka rozjaśniła się a z bielejących warg wyszedł szept:

– Matulu?...

– Co, synku? – ozwała się matka, którą dusiły łzy...

– Matulu, Pan Bóg mi da w niebie prawdziwe skrzypki?

– Da ci, synku, da! – odrzekła matka; ale nie mogła dłużej mówić, bo nagle z jej twardej piersi buchnęła wzbierająca żalność, więc jęknął tylko: „O, Jezu! Jezu!”, padła twarzą na skrzynię i zaczęła ryczeć, jakby straciła rozum, albo jak człowiek, co widzi, że od śmierci nie wydrze swego kochania...

Jakoż nie wydarła go, bo gdy podniósł się, znowu spojrzała na dziecko, oczy małego grajka były otwarte wprawdzie, ale nieruchome, twarz zaś poważna bardzo, mroczna i stężała. Promień słoneczny odszedł także.

- Pokój ci, Janku!

Nazajutrz powrócili państwo do dworu z Włoch, wraz z panną i kawalerem, co się o nią starał. Kawaler mówił:

– Quel beau pays que l'Italie. (z francuskiego: jakim pięknym krajem są Włochy)

– I co to za lud artystów. On est heureux de chercher là-bas des talents et de les proéger... (z francuskiego: szczęściem jest wyszukiwać tam talenty i popierać je) – dodała panna.

Nad Jankiem szumiały brzozy...

Joanna Chmielewska
WSZYSTKO CZERWONE (отрывок)

SPIS OSÓB

żywych, martwych i poszkodowanych

1. ALICJA - wstrząsająco gościnnie pani domu.
2. ZOSIA - przyjaciółka Alicji, zaproszona do niej na nudny urlop.
3. PAWEŁ - syn Zosi, młodzieniec po maturze, zaproszony na wakacje.
4. EDEK - dawny wielbiciel Alicji, zaproszony na później.
5. LESZEK - przyjaciel Alicji, przybyły bez zaproszenia.
6. ELŻBIETA - córka Leszka, samodzielna młoda dama, bawiąca przejazdem.
7. EWA - piękna kobieta, zamieszkała na stałe w Danii, żona Duńczyka.
8. ROJ - mąż Ewy, nadludzko wielbiący żonę.
9. ANITA - dziennikarka przystosowana do urozmaiconego życia.
10. HENRYK - duński mąż Anity, człowiek anielsko spokojny.
11. PAN MULDGAARD - duński policjant, mówiący po polsku.
12. KAZIO - ofiara uczuć do Elżbiety.
13. FACET W CZERWONEJ KOSZULI - postać tajemnicza, płacząca się po wydarzeniach.
14. WŁODZIO - przyjaciel Alicji, zaproszony ogólnie.
15. MARIANNE - szwajcarska żona Włodzia, zaproszona z nim razem.
16. AGNIESZKA - antagonistka Elżbiety, zaproszona z konieczności.
17. CIOTKA - duńska staruszka obdarzona nadmiarem wigoru, wcale nie zapraszana.
18. KANGURZYCA - idiotka z Australii, objawiająca się tylko telefonicznie w niewłaściwych chwilach.
19. GRETA - duńska kuzynka Alicji, budząca kontrowersyjne zdania.
20. BOBUŚ - dawny przyjaciel, później wróg Alicji, przybyły z Anglii.
21. BIAŁA GLISTA - flama Bobusia, przybyła z Polski.
22. PANI HANSEN - sprzątaczką Alicji, niewinna ofiara nazwiska.
23. THORSTEN - siostrzeniec Alicji, młodzieniec niezwykle sympatyczny.
24. OBCY CZŁOWIEK, PRZYPADKOWO WIEZIONY NA ŁEBKA.
25. LILIAN - znajoma Alicji, kobieta rzadkiej urody.
26. HERBERT - syn przyjaciół Alicji, zesłany z nagłą przez Opatrzność.
27. ANNE LIZE - żona Herberta.
28. AUTORKA - przyjaciółka Alicji, zaproszona na wcześniej.

- Allerød to wcale nie znaczy „wszystko czerwone” - powiedziała z niezadowolaniem Alicja. - Nie wiem, skąd ci taki idiotyczny pomysł przyszedł do głowy.

Były to niemal pierwsze słowa, jakimi powitała mnie, kiedy wysiadałam z pociągu w Allerød. Stałyśmy przed stacją i czekałyśmy na taksówkę. Gdyby umiała przewidzieć najbliższą przyszłość, zapewne zaprotestowałaby przeciwko tłumaczeniu znacznie gwałtowniej.

- Tylko co? - spytałam - „Rød” to jest czerwony, a „alle” to wszystko.

- Można wiedzieć w jakim języku?
- Pośrednim, między niemieckim i angielskim.
- A, pośrednim... Słuchaj no, co ty masz w tej walizce?!
- Twój bigos, twoją wódkę, twoje książki, twój wazonik, twoją kiełbasę...
- Swojego nic nie masz?
- Owszem, maszynę do pisania. „Rød” to jest czerwony i koniec, postanowiłam!
- Nic podobnego. „Rød” to jest takie coś jak poręba. Taki wyrębany las. Takie coś w tym rodzaju, takie że rosło, usunęli i nie ma.

Nadjechała taksówka i przy pomocy kierowcy upchnęliśmy się w środku razem z moimi bagażami na te trzy minuty drogi, której przebycie piechotą potworny ciężar walizki całkowicie wykluczało. Nie przestałam upierać się przy swoim.

- „Rød” to jest czerwony i wszyscy o tym wiedzą, a o porębie nikt nie słyszał. Skoro usunęli i nie ma, to nie ma o czym mówić. Allerød to jest wszystko czerwone...

- Sama jesteś czerwona. Sprawdź sobie w słowniku i nie mów bredni - zirytowała się Alicja.

Była w ogóle wściekła i zdenerwowana, co rzucało się w oczy. Nie zdążyłam dowiedzieć się dlaczego, bo całą drogę zajęło nam wszystko czerwone, potem zaś okazało się, że w domu kłębi się tłum ludzi i nie ma żadnej możliwości spokojnie porozmawiać, szczególnie że wszystkim czerwonym w mgnieniu oka zaraziłam całe towarzystwo. Tłumaczenie, ku wzmożonej furii Alicji, znalazło powszechne uznanie.

- Rozłokuj się, umyj, rób, co chcesz, tylko nie zawracaj mi teraz głowy - powiedziała niecierpliwie. - Zaraz przyjdzie reszta gości...

Bez zbytniego trudu pojęłam, że trafiłam do Allerød akurat na zebranie towarzyskie średnich rozmiarów, dość długo jednak nie mogłam się zorientować, kto jest gościem stałym, a kto chwilowym. Informacji udzielił mi Paweł, syn Zosi, naszej wspólnej przyjaciółki, która stanowczo odmówiła konwersacji z kimkolwiek, do nieprzytomności zaabsorbowana przygotowaniem odpowiednio wytwornego posiłku.

- Jak myśmy przyjechali, to Elżbieta już była - powiedział. - I jest. Edek przyjechał zaraz po nas, trzy dni temu, a Leszek dzisiaj rano. Z wizytą przychodzą cztery sztuki, Anita z Henrykiem i Ewa z tym, jak mu tam, Rojem. Alicja jest wściekła, matka jest wściekła, a Edek jest pijany.

- Bez przerwy?

- Zdaje się, że tak.

- A ta Sodoma i Gomora dzisiaj to z jakiej okazji?

- Oblewanie lampy.

- Jakiej lampy?!

- W ogrodzie. To znaczy na tarasie. Alicja dostała ją w prezencie imiennym od Jensa czy kogoś tam innego z rodziny i musiała zainstalować. Duńskie oblewanie już było, dzisiaj jest nasze, rodzime...

Reszta gości przybyła i z zaciekawieniem przyjrzałam się Ewie i Anicie, których nie widziałam prawie dwa lata. Obie wypiękniały. Anita była bardzo opalona, Ewa przeciwnie, zrobiona na blade, tak że drobna, szczupła Anita z wielką szopą

czarnych, kędzierzawych włosów robiła przy niej wrażenie Mulatki. Jej mąż, Henryk, zazwyczaj spokojny i dobroduszny, wydał mi się jakby z lekka zdenerwowany. Roj, mąż Ewy, wysoki, chudy, bardzo jasny, błyskał w uśmiechu pięknymi zębami i patrzył na żonę jeszcze czulej niż przed dwoma laty. Pomyślałam sobie, że widocznie Ewa pięknieje w atmosferze tkliwych uczuć, Anita zaś w atmosferze zdenerwowania i awantur.

Uroczystość w pełni rozkwitu przeniosła się po kolacji na taras. Obiekt kultu świecił czerwonym blaskiem na wysokości nieco mniej niż metr, oświetlając wyłącznie nogi siedzących wokół osób. Wielki, płaski klosz, z wierzchu czarny, nie przepuszczał najmniejszego promyka, tak że głowy i popiersia tych osób tonęły w głębokim mroku, za ich plecami zaś panowała ciemność absolutna. Samotne, wyeksponowane, purpurowe nogi, pozbawione swoich właścicieli, wyglądały nieco dziwnie, ale nawet dość efektownie.

Po namyśle doszłam do wniosku, że ta osobliwa instalacja miałaby swój głęboki sens, gdyby Alicja bodaj przez chwilę posiedziała pod lampą w gronie gości. Nogi miała najlepsze ze wszystkiego i powinna je pokazywać przy każdej okazji, któż inny bowiem miał to czynić? Zosia, Anita i Elżbieta były w spodniach. Ewa miała kieckę prawie do kostek i wysokie lakierowane buty, pozostawiałam ją, ale na mnie jedną marnować całą lampę to doprawdy zbyt duża rozrzutność! Alicja stanowczo powinna...

Alicja jednak bez chwili przerwy krążyła pomiędzy kuchnią a tarasem, z masochistycznym uporem obsługując towarzystwo. Złapałam ją w drzwiach.

- Usiądź wreszcie, na miłosierdzie pańskie - powiedziałam ze zniecierpliwieniem. - Niedobrze mi się robi, jak tak latasz. Wszystko jest, a jak będą chcieli jeszcze czegoś, to sami sobie wezmą.

Alicja usiłowała wydrzeć mi się z rąk i oddalić w kilku kierunkach równocześnie.

- Sok pomarańczowy jest w lodówce - pomamrotała półprzytomnie.

- Ja przyniosę - zaoferował się Paweł, który nagle zmaterializował się w mroku obok nas.

- No widzisz, on przyniesie. Usiądź wreszcie, do wszystkich diabłów!

- Otworzy lodówkę i będzie się gapił... No dobrze, przyniesiesz, tylko nie zagląдай do środka!

Paweł błysnął w ciemnościach spojrzeniem, które miało jakiś dziwny wyraz, i zniknął w głębi mieszkania. Oprócz czerwonego kręgu pod lampą świeciło się tylko światło w kuchni, za zasłoną, spoza której padał niekiedy blask na pokój. Reszta tonęła w czerni.

Zawlokłam Alicję na taras i upchnęłam w fotelu, zaintrygowana uwagą.

- Dlaczego miałby się gapić do lodówki? - spytałam z zainteresowaniem, siadając obok. - Masz tam coś takiego...?

Alicja z westchnieniem wyraźnej ulgi wyciągnęła nogi i sięgnęła po papierosy. Pomiedzy fotelami stały rozmaite przedmioty, służące jako podręczne stoliki.

- Nic nie mam - odparła niecierpliwie. - Ale jej nie wolno otwierać na długo, bo potem zaraz trzeba rozmrażać. Trzeba sięgnąć i wyjąć. A on otworzy i będzie się przyglądał, i będzie szukał tego soku...

Z mroku wynurzyły się nagle nogi Pawła, pod lampą zaś pojawiła się jego ręka z butelką mleka.

- Coś ty przyniósł? - powiedziała z niezadowoleniem Zosia. - Paweł, nie wyglupiaj się, czekamy na sok pomarańczowy!

- O rany - zmartwił się Paweł. - Nie trafiłem. Alicja kazała nie patrzeć.

- Nie, nie patrzeć, tylko spojrzeć i wyjąć - powiedziała Alicja, usiłując się podnieść. - Mówiłam, że tak będzie!

- Mówiłaś, że będzie odwrotnie. Siedź, do diabła!

- Siedź - poparła mnie Zosia. - Ja przyniosę.

- Nie - zaprotestował Paweł. - Już teraz trafię, tam nie ma dużego wyboru.

- Zostawcie to mleko, Henryk się chętnie napije! - zawołała Anita.

- Jak te twoje klamerki pięknie wyglądają w tym świetle - mówiła równocześnie Ewa. - Jak rubiny...

W cichym zazwyczaj i spokojnym domu w Allerød panowało pandemonium. Jednocześnie osób miało się wokół czczonej lampy i w czarnej przestrzeni między kuchnią i tarasem. Z uwagi na obecność dwóch tubylców, Roja i Henryka, rozmowy toczyły się w kilku różnych językach jednocześnie. Nie mogłam pojąć, komu i jakim sposobem udało się doprowadzić do takiego najazdu, i wykorzystując panujący hałas, spróbowałam uzyskać od Alicji jakieś informacje.

- Upadłaś na głowę i specjalnie zaprosiłaś wszystkich na kupe, czy też to jest jakiś kataklizm? - spytałam półgłosem, nie kryjąc dezaprobaty.

- Kataklizm! - zdenerwowała się Alicja. - Nie żaden kataklizm, tylko każdy uważa, że ma prawo do fanaberii! Ja miałam rozplanowane po kolei, ale im akurat tak było wygodnie! Teraz jest kolej na Zosię i Pawła i tylko oni przyjechali we właściwym czasie. Edka przewidywałam na wrzesień, a ty, nie wymawiając, miałaś przyjechać w zeszłym miesiącu! Co jest teraz?

- Środek sierpnia.

- No właśnie! Miałaś przyjechać w końcu czerwca.

- Miałam, ale nie mogłam. Zakochałam się.

- A Leszek...

Alicja nagle urwała i spojrzała na mnie ze zdumieniem widocznym nawet w ciemnościach.

- Co zrobiłaś?! - spytała, jakby nie wierząc własnym uszom.

- Zakochałam się - wyznałam ze skrucą.

- Mało ci było...?! Zwariowałaś?!

- Możliwe. Co ja ci na to poradzę...

- W kim?!

- W jednym takim. Nie znasz człowieka. Zdaje się, że to właśnie ten blondyn mego życia, którego mi wróżka przepowiadała. Bardzo długa historia i kiedy indziej ci opowiem. A Leszek i Elżbieta skąd?

- A Leszek... Czeka, a on co? Z wzajemnością się zakochałaś?

- Chyba tak, chociaż nie śmiem w to wierzyć. Wiesz, że ja mam pecha. A Leszek i Elżbieta?

- A Leszek... Czeka i co? Odkochałaś się i dlatego teraz mogłaś przyjechać?

- Przeciwnie. Ugruntowałam się w uczuciach i dlatego teraz mogłam przyjechać.
A Leszek i Elżbieta?

- Kto to taki?

- Na litość boską, nie znasz Leszka i Elżbiety? Ojciec i córka, tu siedzą na twoich oczach. Krzyżanowscy się nazywają...

- Idiotka. Ten twój, pytam, kto to taki. Leszek akurat przybył jachtem na kilka dni, a Elżbieta przyjechała oddzielnie z Holandii. Też tylko na kilka dni, w przyszłym tygodniu jedzie do Sztokholmu. Możliwe, że popłynie z ojcem, nie wiem. Ściśle biorąc wcale ich nie zapraszałam. Gdybym ich mniej lubiła, trafiłyby mnie szlag.

- A dlaczego Edek przeniósł się z września na teraz? Ja przynajmniej mam powód, a on?

- A on podobno ma mi do powiedzenia coś niesłychanie ważnego i pilnego, z czym nie mógł poczekać. Od trzech dni nie miał okazji wyjaśnić, o co mu chodzi.

- Dlaczego nie miał okazji?

- Bo mu się nie udało wytrzeźwieć...

Z mieszanymi uczuciami przyjrzałam się wyciągniętym nogom Edka. Siedział w fotelu odsuniętym nieco dalej od lampy i w purpurowym świetle widoczne były tylko jego buty i nogawki spodni do kolan. Buty i nogawki trwały spokojnie i nie robiły wrażenia pijanych, ale wiedziałam, że w tym wypadku pozory mają wszelkie prawo mylić. Podstawową czynnością Edka przez całe niemal życie było nadużywanie alkoholu i tylko dlatego Alicja zrezygnowała swymi czasami z młodzieńczych uczuć i trwalszego związku, poprzestając na milej przyjaźni. Być może teraz uczucia zaczynały się odradzać...?

- Nadal tak chla? - zaciekawiałam się, bo Edek interesował mnie także z innych względów. - Nie przeszło mu?

- A skąd! Połowę tego, co przywiózł, zdążył już sam wytrąbić!

Od śmierci Thorkilda minęło już tyle czasu, że właściwie Alicja miała prawo zainteresować się kimś innym. Jeśli jednak te promile Edka zraziły ją przed laty, to niby dlaczego miałyby przestać razić ją teraz? Co prawda, zawsze miała do niego słabość... Wszystko jedno zresztą, słabość i promile to jej prywatna sprawa, ja miałam inny powód do interesowania się Edkiem. Bardzo mi zależało na tym, żeby bodaj na chwilę wytrzeźwiało.

Usiłowałam jeszcze spytać Alicję, czy nie domyśla się, co też takiego ważnego Edek chciał jej powiedzieć, ale to już było niewykonalne. Zanim zdążyłam zaprotestować, opuściła fotel koło mnie i znikła w mroku. Paweł i Zosia ciągle jakoś nie mogli znaleźć soku pomarańczowego. Anita poszła im pomóc w poszukiwaniach, Ewa przypomniała sobie nagle, że właśnie dzisiaj kupili kilka puszek różnych soków, których nie zdążyli wyjąć, i pogoniła Roja do samochodu. Sok pomarańczowy nadlatywał ze wszystkich stron, urastał do rozmiarów wodospadu Niagara, absorbował wszystkie umysły i w ogóle wydawało się, że na tym świecie nie ma nic innego, tylko sok pomarańczowy. Zgoła nie zdziwiłabym się, gdyby nagle zaczął padać w postaci deszczu.

Znalazła go wreszcie Alicja nie w domu, tylko w składziku, gdzie trzymała zapasy piwa. Z sokiem się trochę uspokoiło, ale za to Elżbieta poczuła się głodna, przyniosła sobie kanapki, bardzo apetyczne, i zaraziła głodem Pawła i Leszka.

Alicja, zdenerwowana nieco działalnością Anity w kuchni, znów porzuciła taras i popędziła sama dorobić więcej kanapek. Zosia zaczęła szukać następnego słoika kawy, Ewa zażądała dla Roja ekstramocnych do spróbowania, bo podobno ktoś przywiózł. Anita przez pomyłkę nalała Henrykowi piwa do mleka...

Wieczór wyraźnie się rozkręcał. Wszyscy wykazywali przerażającą ruchliwość i rzadko spotykaną gorliwość w donoszeniu rozmaitych przedmiotów, wszyscy prezentowali niesłychaną inwencję w wymyślaniu nowych pragnień i potrzeb. Pod czerwoną lampą trwały nieruchomo tylko trzy pary butów. Dwie z nich należały do Leszka i Henryka, którzy siedzieli obok siebie, konwersowali w dziwnym, niemiecko-angielskim języku o wadach i zaletach różnych typów jachtów i zajęci byli sobą tak, że nie zwracali uwagi na resztę towarzystwa, trzecia zaś do Edka. Edek również nie opuszczał swojego miejsca, pod ręką miał wielkie pudło, zastawione zapasem napojów i używał ich bez wyboru i bez ograniczeń.

- Alicja! - ryknął nagle, przekrzykując panujący hałas, przy czym w ryku jego dźwięczała wyraźna nagana. - Alicja!!! Dlaczego ty się narażasz?!!!

Pytanie zabrzmiało tak dziwnie, a przy tym tak potężnie, rozległo się gdzieś w tych ciemnościach tak nieoczekiwanie, że wszyscy nagle zamilkli. Edek, ryknąwszy, też zamilkł i zapanowała cisza. Alicja nie udzielała odpowiedzi z tego prostego powodu, że nie było jej na tarasie.

- Znów się zalał - mruknęła niechętnie Zosia skądś od strony domu.

- Alicja!!! - ryknął znów Edek i łupnął głucho szklanką z piwem w wierzch pudła, chlapiąc wokół. - Alicja, do ciężkiej cholery, dlaczego ty się narażasz?!!!

Nogi zawiadomionej widocznie o występie Edka Alicji pojawiły się nagle w czerwonym świetle. Edek usiłował się podnieść, ale opadł z powrotem na fotel.

- Alicja, dlaczego ty się...??!!

- Dobrze, dobrze - powiedziała uspokajająco Alicja. - Edek, nie wygłupiaj się, obudzisz całe miasto.

- Dlaczego ty się narażasz? - ciągnął Edek z uporem, tonem pełnym potępienia, tyle że nieco już ciszej. - Dlaczego ty przyjmujesz takie osoby?! Pisałem ci przecież...!

Eksplozja dobrego wychowania na nowo napelniła hałasem mrok nad czerwonym kręgiem. Całe zgromadzenie, zorientowane w stanie Edka, gwałtownie usiłowało go zagłuszyć, nie mając pojęcia, co też on może jeszcze powiedzieć, i ze względu na Alicję starając się tego na wszelki wypadek nie usłyszeć. Wysiłki dziewięciu osób uwieńczyło powodzenie, głos Edka zginął w ogólnym wrzasku. Leszek wykrzykiwał do Henryka coś o jakiejś rufie, Anita natrętnie namawiała wszystkich do spożycia dwóch ostatnich kanapek, Zosia głosem Walkirii żądała, żeby Paweł otworzył butelkę piwa...

Alicja przysiadła na poręczy fotela Edka.

- Przestań się wygłupiać, tu jest Dania, tu się nie krzyczy...

- A ja ci pisałem, żebyś uważała! No, pisałem ci przecież!

- Możliwe, ale ja nie czytałam.

- Alicja, woda się gotuje! - zawołała Elżbieta z ciemności.

- Ja ci to zaraz powiem - upierał się Edek. - Jak nie czytałaś mojego listu, to ja ci to zaraz powiem! Jemu też powiem!... Dlaczego ty nie czytałaś mojego listu?...

- Bo mi gdzieś zginął. Dobrze, powiesz mi, ale przecież nie teraz!

- Owszem, ja powiem teraz!

- Dobrze, teraz, niech będzie, tylko zaczekaj chwilę, zrobię ci kawy...

Słuchałam tych fragmentów dialogu nietaktownie i z nadzwyczajnym zainteresowaniem. Alicja poszła robić kawę. Pomogłam jej z nadzieją, że prędkiej wróci i Edek powie coś więcej. Potem trzeba było jeszcze donieść śmietankę, cukier, słone paluszki, więcej piwa, więcej koniaku, szwajcarskie czekoladki i polski sernik, papierosy i owoce. W drzwiach materializowały się i zniknęły niewyraźne sylwetki, pod lampą pojawiały się i zniknęły purpurowe nogi. Edek dostał kawy, uspokoił się i zamilkł, wyczerpany widocznie krótkim, acz energicznym przedstawieniem.

- A w ogóle to jeszcze nie koniec - powiedziała nerwowo Alicja, siadając koło mnie. - Jeszcze przyjadą Włodzio i Marianne.

- Dobry Boże! Też do ciebie?!

- Też do mnie. Jeżeli Elżbieta i Leszek wyjadą przedtem, to będę ich miała gdzie położyć, ale jeśli nie, to chyba im wynajmę hotel. Łada dzień zabraknie mi bielizny pościelowej... Co gorsza, nie wiem, kiedy przyjadą, bo są w podróży.

- Gdzie są w podróży? - spytałam mechanicznie, najazd na Allerød oszołomił mnie bowiem gruntownie i już sama nie wiedziałam, co mówię. W gruncie rzeczy było mi całkowicie obojętne, gdzie przebywają Włodzio i Marianne, przerażające było, że mają przybyć tu.

- Zdaje się, że gdzieś w Belgii.

- A, to rzeczywiście po drodze. Wiadomo, że Dania leży w prostej linii na trasie między Belgią i Szwajcarią.

- Oni nie wracają jeszcze do Szwajcarii, wybierają się do Norwegii. Czy on śpi? Spojrzałam na czerwone, nieruchome nogi Edka.

- Chyba tak. Te pokazy go zmęczyły. Będiesz go budzić czy zostawisz tak, jak jest, żeby tu spał do rana?

- Nie mam pojęcia. Ciekawe, co on do mnie napisał...

- A w ogóle dostałaś od niego jakiś list?

- Dostałam. Rzeczywiście, nie zdążyłam go przeczytać, bo mi gdzieś zginął. Ktoś mi przeszkodził akurat, jak przyszła poczta, i gdzieś go położyłam, nie wiem gdzie. Usiłowałam go znaleźć przed jego przyjazdem, ale mi się nie udało. Pojęcia nie mam, o co mu może chodzić. Po pijanemu jest zupełnie nieobliczalny.

Zastanowiłam się, czy powinnam jej od razu powiedzieć, jaki interes mam do Edka sama. Możliwe, że to coś, co mnie ciekawi, ma związek z tym czymś, co Edek próbował wykrzyknąć. Możliwe, że Alicja również coś wie... Po namyśle postanowiłam zaczekać. Cokolwiek bym jej powiedziała w tej chwili, z pewnością niczego nie zapamięta. Potem i tak będę musiała powtarzać drugi raz. Nie, na razie szkoda fatygi...

Hasło do zakończenia uroczystości dała Ewa tuż przed północą ku wyraźnemu żalowi wszystkich gości. Alicja zapaliła światło po drugiej stronie budynku, nad drzwiami koło furki, i wreszcie było coś widać. Cała gromada, wyjąwszy Edka, wyległa wśród pożegnalnych okrzyków na ulicę, obok samochodów Roja i Henryka. Śpiący Edek został pod lampą.

- No, nareszcie spokój! - powiedziała zmęczonym głosem Zosia, kiedy wróciliśmy na taras. - Zostaw, ja posprzątam. Paweł, bierz się do roboty! I zapal światło w pokoju, to tu będzie widniej. Alicja, ty to zostaw, ty się zajmij Edkiem.

- Edka zostaw sobie raczej na koniec - poradziłam, ustawiając na tacy filiżanki. - Lepiej mu przedtem przygotować legowisko i od razu przekopać na miejsce do snu.

- Oddajcie mi Pawła, pomoże mi przenieść pościel - powiedziała Alicja z westchnieniem. - Chwała Bogu, że nie ma nic więcej do oblewania!

Elżbieta pod wpływem ojca przystąpiła do zmywania. Posprzątałyśmy na tarasie, Leszek i Paweł wnieśli do pokoju część krzeseł i foteli i pomogli Alicji w przemeblowywaniu domu na noc.

- Kto śpi na katafalku? - spytałam półgłosem Zosię, usuwając występujące w charakterze stolików pudła.

- Edek - odparła Zosia również półgłosem, żeby Alicja nie słyszała. - Ale myślę, że chyba lepiej będzie położyć go dzisiaj tu, na kanapie. Do katafalku trzeba by go wlec albo po schodach, albo przez trzy pokoje.

- Idź to zaproponować Alicji...

Katafalk stał na podwyższeniu w dwupoziomowym atelier Thorkilda, dobudowanym do reszty domu, i nie był prawdziwym katafalkiem, tylko niesłychanie skomplikowanym łóżkiem dla chorych, nabytym niegdyś z myślą o goszczeniu osób dotkniętych niedowładem. Wysokość tej maszyny, na którą trzeba się było wspinać bez mała jak na górne miejsce w slipingu, nasuwała nieodparcie skojarzenia z gromnicami i wonią kadzidła. Było to miejsce do spania raczej mało przytulne, acz nadspodziewanie wygodne, Alicja czuła dziwną awersję do nadanej mu przez nas nazwy, unikaliśmy zatem określenia przy niej tego legowiska mianem katafalku, co przychodziło nam z dość dużym trudem.

- Może macie rację - powiedziała teraz niepewnie, patrząc z daleka na Edka, śpiącego w jednym z pozostałych na tarasie foteli z przechyloną w tył głową. - Rzeczywiście, na kanapę będzie prościej.

- To kto będzie spał na katafalku? - zainteresował się Paweł. - Tfu, chciałem powiedzieć na postumencie...

- Paweł! - wykrzyknęła Zosia z wyrzutem, widząc błysk w oczach Alicji.

- No, tego, na tym stole porodowym - poprawił się Paweł pospiesznie. - To znaczy nie, na stole operacyjnym...

- Paweł...!

- No to ja już nic nie mówię...

- A kto spał przedtem na kanapie? - spytałam gromko, żeby im przerwać te nietakty.

- Elżbieta - odparła Zosia z ulgą. - Elżbieta się przeniesie na to podium... to znaczy. Chciałam powiedzieć, na to... łóżko.

- Elżbieta! - zawołała Alicja, wyraźnie przygnieciona komplikacjami. - Będziesz spała w trumnie?

- Mogę spać - odpowiedziała Elżbieta z kamiennym spokojem, pojawiając się w wejściu do kuchni z talerzem w rękę. - Gdzie masz trumnę?

- W atelier.

- Jakiś nowy nabytek? - spytała Elżbieta z grzecznym i umiarkowanym zaciekwieniem. - Nic takiego nie zauważyłam.

- Katafalk - wyjaśniła Alicja zgryźliwie. - Skoro oni to uważają za katafalk, to ja mogę pójść krok dalej, prawda?

- A, katafalk! Proszę bardzo, mogę spać na tym pomniku. Mnie się nigdy nic nie śni. Czy mam spać w pościeli Edka?

- Niekoniecznie, chyba że chcesz...

W dziedzinie opieki nad pijanymi nie mam żadnego doświadczenia i w ogóle zupełnie się, do tego nie nadaję, a poza tym byłam zmęczona po podróży i miałam całkowicie dość życia towarzyskiego, nie było mnie zatem na tarasie, kiedy Alicja, Leszek i Zosia przystąpili do budzenia i transportowania Edka. Wybiegłam z domu dopiero na krzyk Zosi, w drzwiach zderzając się z Pawłem.

W padającym z pokoju świetle widać było wyraźnie jego śmiertelnie bladą, uniesioną ku górze twarz, nieruchomą, bezwładnie opadłą rękę i również nieruchome, szeroko otwarte, wpatrzone w czarne niebo oczy.

Edek był martwy...

Andrzej Sapkowski Wiedźmin

I

Później mówiono, że człowiek ten nadszedł od północy od bramy Powroźniczej. Szedł pieszo, a objuczonego konia prowadził za uzdę. Było późne popołudnie i kramy powroźników i rymarzy były już zamknięte, a uliczka pusta. Było ciepło, a człowiek ten miał na sobie czarny płaszcz narzucony na ramiona. Zwracał uwagę.

Zatrzymał się przed gospodą "Stary Narakort", postać chwilę, posłuchał gwaru głosów. Gospoda, jak zwykle o tej porze, była pełna ludzi.

Nieznajomy nie wszedł do "Starego Narakortu". Pociągnął konia dalej, w dół uliczki. Tam była druga karczma, mniejsza, nazywała się "Pod Lisem". Tu było pusto. Karczma nie miała najlepszej sławy.

Karczmarz uniósł głowę znad beczki kiszonych ogórków i zmierzył gościa wzrokiem. Obcy, ciągle w płaszczu, stał przed szynkwasm sztywno, nieruchomo, milczał.

- Co podać?

- Piwa - rzekł nieznajomy. Głos miał nieprzyjemny.

Karczmarz wytarł ręce o płócienny fartuch i napełnił gliniany kufel. Kufel był wyszczerbiony.

Nieznajomy nie był stary, ale włosy miał prawie zupełnie białe. Pod płaszczem nosił wytarty skórzany kubrak, sznurowany pod szyją i na ramionach. Kiedy ściągnął swój płaszcz, wszyscy zauważyli, że na pasie za plecami miał miecz. Nie było w tym nic dziwnego, w Wyzimie prawie wszyscy chodzili z bronią, ale nikt nie nosił miecza na plecach niby łuku czy kołczana.

Nieznajomy nie usiadł za stołem, pomiędzy nielicznymi gośćmi, stał dalej przy szynkwasmie, godząc w karczmarza przenikliwymi oczami. Pociągnął z kufła.

- Izby na nocleg szukam.

- Nie ma - burknął karczmarz, patrząc na buty gościa, zakurzone i brudne. - W "Starym Narakorcie" pytajcie.

- Tu bym wolał.

- Nie ma - karczmarz rozpoznał wreszcie akcent nieznajomego. To był Riv.

- Zapłacę - rzekł obcy cicho, jak gdyby niepewnie.

Wtedy właśnie zaczęła się ta cała paskudna historia. Ospowaty drałgał, który od chwili wejścia obcego nie spuszczał z niego ponurego wzroku, wstał i podszedł do szynkwasmu. Dwójka jego towarzyszy stanęła z tyłu, nie dalej niż dwa kroki.

- Nie ma miejsca, hultaju, rivski włóczęgo - charknął ospowaty, stając tuż obok nieznajomego. - Nie trzeba nam takich jak ty tu, w Wyzimie. To porządne miasto!

Nieznajomy wziął swój kufel i odsunął się. Spojrzał na karczmarza, ale ten unikał jego wzroku. Ani mu było w głowie bronić Riva. W końcu, kto lubił Rivów?

- Każdy Riv to złodziej - ciągnął ospowaty, zionąc piwem, czosnkiem i złością. - Słyszysz, co mówię, pokrzywniku?

- Nie słyszy. Łajno ma w uszach - rzekł jeden z tych z tyłu, a drugi zarechotał.

- Płać i wynoś się! - wrzasnął dziobaty.

Nieznajomy dopiero teraz spojrzał na niego.

- Piwo skończę.

- Pomożemy ci - syknął drażal. Wytrącił Rivowi kufel z ręki i jednocześnie chwytając go za ramię, wpił palce w ramię przecinający skosem pierś obcego. Jeden z tych z tyłu wznosił pięść do uderzenia. Obcy zwinął się w miejscu, wytrącając ospowatego z równowagi. Miecz zasyczał w pochwie i błysnął krótko w świetle kaganków. Zakotłowało się. Krzyk. Ktoś z pozostałych gości runął ku wyjściu. Z traskiem upadło krzesło, głucho mlasnęły o podłogę gliniane naczynia. Karczmarz - usta mu dygotały - patrzył na okropnie rozrąbaną twarz ospowatego, który wczepiwszy palce w brzeg szynkwasu, osuwał się, nikał z oczu, jak gdyby tonął. Tamci dwaj leżeli na podłodze. Jeden nieruchomo, drugi wił się i drażał w rosnącej szybko ciemnej kałuży. W powietrzu wibrował, świdrując uszy, cienki, histeryczny krzyk kobiety. Karczmarz zatrzęsł się, zaczerpnął tchu i zaczął wymiotować.

Nieznajomy cofnął się pod ścianę. Skurczony, spięty, czujny. Miecz trzymał oburącz, wodząc końcem ostrza w powietrzu. Nikt się nie ruszał. Zgroza, jak zimne błoto, oblepiła twarze, skrępowwała członki, zatkała gardła.

Strażnicy wpadli do karczmy z hukiem i szczękiem, we trzech. Musieli być w pobliżu. Okręcone rzemieniami pałki mieli w pogotowiu, ale na widok trupów natychmiast dobyli mieczy. Riv przylgnął plecami do ściany, lewą ręką wyciągnął sztylet z cholewy.

- Rzuć to! - wrzasnął jeden ze strażników rozdygotanym głosem. - Rzuć to, zbój! Pójdiesz z nami!

Drugi strażnik kopnął stół, nie pozwalający mu obejść Riva z boku.

- Leć po ludzi, Treska! - krzyknął do trzeciego, trzymającego się bliżej drzwi.

- Nie trzeba - rzekł nieznajomy, opuszczając miecz. - Sam pójde.

- Pójdiesz, psie nasienie, ale na powrozie! - rozdarł się ten rozdygotany. - Rzuć miecz, bo ci łeb rozwalę!

Riv wyprostował się. Szybko chwycił klingę pod lewą pachę, a prawą, uniesioną do góry, w stronę strażników, nakreślił w powietrzu skomplikowany, szybki znak. Błysnęły ćwieki, którymi gęsto nabijane były długie aż do łokci mankiety skórzanego kaftana.

Strażnicy momentalnie cofnęli się, zasłaniając twarze przedramionami. Któryś z gości zerwał się, inny znowu pomknął ku drzwiom. Kobieta znów zakrzyczała, dziko, przeraźliwie.

- Sam pójde - powtórzył nieznajomy dźwięcznym, metalicznym głosem. - A wy trzej przodem. Prowadźcie do grodzierzcy. Drogi nie znam.

- Tak, panie - wymamrotał strażnik, opuszczając głowę. Ruszył ku wyjściu, oglądając się niepewnie. Dwaj pozostali wyszli za nim, tyłem, pospiesznie. Nieznajomy poszedł w ślad, chowając miecz do pochwy, a sztylet do cholewy. Gdy wymijali stoły, goście zakrywali twarze połami kubraków.

II

Velerad, grodzierzca Wyzimy, podrapał się w podbródek, zastanowił się. Nie był ani zabobonny, ani bojaźliwy, ale nie uśmiechało mu się pozostanie z białowłosym sam na sam. Wreszcie zdecydował się.

- Wyjdźcie - rozkazał strażnikom. - A ty siadaj. Nie, nie tu. Tam dalej, jeśli wola.

Nieznajomy usiadł. Nie miał już ani miecza, ani czarnego płaszcza.

- Słucham - rzekł Velerad, bawiąc się ciężkim buzdyganem leżącym na stole. - Jestem Velerad, grodzierzca Wyzimy. Co mi masz do powiedzenia, mości rozbójniku, zanim pójdziesz do lochu? Trzech zabitych, próba rzucenia uroku, nieźle, całkiem nieźle. Za takie rzeczy u nas w Wyzimie wbija się na pal. Ale ze mnie sprawiedliwy człek, wysłucham cię przedtem. Mów.

Riv rozpiął kubrak, wydobyl spod niego zwitek białej kozłej skóry.

- Na rozstajach, po karczmach przybijacie - powiedział cicho. - Prawda to, co napisane?

- A - mruknął Velerad, patrząc na wytrawione na skórze runy. - To taka sprawa. Że też od razu się nie domyśliłem. Ano, prawda, najprawdziwsza. Podpisane jest: Foltest, król, pan Temerii, Pontaru i Mahakamu. Znaczy, prawda. Ale orędzie orędziem, a prawo prawem. Ja tu, w Wyzimie, prawa pilnuję i porządku! Ludzi mordować nie pozwolę! Zrozumiałeś?

Riv kiwnął głową na znak, że zrozumiał. Velerad sapnął gniewnie.

- Znak wiedźmiński masz?

Nieznajomy znów sięgnął w rozcięcie kaftana, wygrzebał okrągły medalion na srebrnym łańcuszku. Na medalionie wyobrażony był łeb wilka z wyszczerzonymi kłami.

- Imię jakieś masz? Może być byle jakie, nie pytam z ciekawości, tylko dla ułatwienia rozmowy.

- Nazywam się Geralt.

- Może być i Geralt. Z Rivii, jak wnoszę z wymowy?

- Z Rivii.

- Tak. Wiesz co, Geralt? Z tym - Velerad klepnął w orędzie otwartą dłoń - z tym daj sobie spokój. To poważna sprawa. Wielu już próbowało. To, bracie, nie to samo, co paru obwiesiów pochlastać.

- Wiem. To mój fach, grodzierzco. Napisane jest: trzy tysiące orenów nagrody.

- Trzy tysiące - Velerad wydał wargi. - I królowa za żonę, jak ludzie gadają, chociaż tego miłościwy Foltest nie dopisał.

- Nie jestem zainteresowany królową - rzekł spokojnie Geralt. Siedział nieruchomo z rękami na kolanach. - Napisane jest: trzy tysiące.

- Co za czasy - westchnął grododzierzca. - Co za parszywe czasy! Jeszcze dwadzieścia lat temu, kto by pomyślał, nawet po pijanemu, że takie profesje będą? Wiedźmini! Wędrowni zabójcy bazylijszków! Domokrażni pogromcy smoków i utopców! Geralt? W twoim cechu piwo wolno pić?

- Pewnie.

Velerad klasnął w dłonie.

- Piwa! - zawołał. - A ty, Geralt, siadaj bliżej. Co mi tam.

Piwo było zimne i pieniste.

- Parszywe czasy nastąpiły - monologował Velerad pociągając z kufła. - Namnożyło się wszelkiego plugastwa. W Mahakamie, w górach, aż roi się od bobołaków. Po lasach dawniej aby wilki wyły, a teraz akurat: upiory, borowiki jakiegoś, gdzie nie spluniesz, wilkołak albo inna zaraza. Po wsiach rusałki i płaczki porywają dzieci, to już idzie w setki. Choroby, o jakich nikt dawniej nie słyszał, włos się jeży. No i jeszcze to do kompletu! - popchnął zwitek skóry po blacie stołu. - Nie dziwota, Geralt, że taki popyt na wasze usługi.

- To królewskie orędzie, grododzierzco - Geralt uniósł głowę. - Znacie szczegóły?

Velerad odchylił się na krześle, splótł dłonie na brzuchu.

- Szczegóły, mówisz? A znam. Nie to, żeby z pierwszej ręki, ale z dobrych źródeł.

- O to mi właśnie chodzi.

- Uparłeś się. Jak chcesz. Słuchaj - Velerad popił piwa, sciszył głos. - Nasz miłościwy Folttest jeszcze jako królewicz, za rządów starego Medella, swojego ojca, pokazywał nam, co potrafi, a potrafił wiele. Liczyliśmy, że mu to z wiekiem przejdzie. A tymczasem krótko po swojej koronacji, zaraz po śmierci starego króla, Folttest przeszedł samego siebie. Aż nam wszystkim szczęki poopadały. Krótko mówiąc: zrobił dziecko swojej rodzonej siostrze Addzie. Adda była młodsza od niego, zawsze trzymali się razem, ale nikt niczego nie podejrzewał, no, może królowa... Krótko: patrzymy, a tu Adda o, z takim brzuchem, a Folttest zaczyna gadać o ślubie. Z siostrą, uważasz, Geralt? Sytuacja zrobiła się napięta jak diabli, bo akurat Vizimir z Novigradu umyślił wydać za Foltesta swoją Dalkę, wysłał poselstwo, a tu trzeba trzymać króla za ręce i nogi, bo chce biec i lżyć posłów. Udało się, i dobrze, bo obrażony Vizimir wyprułby z nas bebechy. Potem, nie bez pomocy Addy, która wpłynęła na braciszka, udało się wyperswadować szczeniakowi szybki ślub. No, a potem Adda urodziła, w przepisowym czasie, a jakże. A teraz słuchaj, bo zaczyna się. Tego, co się urodziło, wiele osób nie widziało, ale jedna położna wyskoczyła oknem z wieży i zabiła się, a druga dostała pomieszania zmysłów i do dzisiaj jest kołowata. Sądzę zatem, że nadbękart nie był specjalnie urodziwy. To była dziewczynka. Zmarła zresztą zaraz, nikt, jak mi się zdaje, nie spieszył się zanadto z podwiązywaniem pępowiny. Adda, na swoje szczęście, nie przeżyła porodu. A potem, bracie, Folttest po raz kolejny zrobił z siebie durnia. Nadbękarta trzeba było spalić albo, bo ja wiem, zakopać gdzieś na pustkowiu, a nie chować go w sarkofagu w podziemiach pałacu.

- Za późno teraz na roztrząsanie - Geralt uniósł głowę. - W każdym razie należało wezwać kogoś z Wiedzących.

- Mówisz o tych wydrwigraszach z gwiazdkami na kapeluszach? A jakże, zleciało się ich z dziesięciu, ale już potem, kiedy okazało się, co leży w tym sarkofagu. I co z niego nocami wylazi. A zaczęło wylazić nie od razu, o nie. Siedem lat od pogrzebu był spokój. Aż tu którejs nocy, była pełnia księżyca, wrzask w pałacu, krzyk, zamieszanie! Co tu dużo gadać, znasz się na tym, orędzie też czytałeś. Niemowlak podrośł w trumnie, i to nieźle, a i zęby wyrosły mu jak się patrzy. Jednym słowem, strzyga. Szkoda, że nie widziałeś trupów. Tak jak ja. Pewnie ominąłbyś Wyzimę szerokim łukiem.

Geralt milczał.

- Wtedy - ciągnął Velerad - jak mówiłem, Foltest skrzyknął do nas całą gromadę czarowników. Jazgotali jeden przez drugiego, o mało nie pobili się tymi swoimi drągami, co to je noszą, pewnie żeby psy odpędzać, jak ich kto poszczuje. A myślę, że szczują ich regularnie. Przepraszam, Geralt, jeśli masz inne zdanie o czarodziejach, w twoim zawodzie pewnie je masz, ale dla mnie to darmozjady i durnie. Wy, wiedźmini, budzicie wśród ludzi większe zaufanie. Jesteście przynajmniej, jakby tu rzec, konkretni.

Geralt uśmiechnął się, nie skomentował.

- No, ale do rzeczy - grodzierzca zajrzał do kufła, dolał piwa sobie i Rivowi. - Niektóre rady czarowników wydawały się całkiem niegłupie. Jeden proponował spalenie strzygi razem z pałacem i sarkofagiem, inny radził odrąbać jej łeb szpadlem, pozostali byli zwolennikami wbijania osinowych kołków w różne części ciała, oczywiście za dnia, kiedy diaboliczna spała w trumnie, zmordowana po nocnych uciechach. Niestety, znalazł się jeden, błazen w spiczastej czapce na łysym czerepie, garbaty eremita, który wymyślił, że to są czary, że to się da odczynić i że ze strzygi znowu będzie Foltestowa córeczka, śliczna jak malowanie. Trzeba tylko przesiedzieć w krypcie całą noc, i już, po krzyku. Po czym, wyobrażasz sobie, Geralt, co to był za półgłówek, poszedł na noc do dworzyszczu. Jak łatwo zgadnąć, wiele z niego nie zostało, bodajże tylko czapka i laga. Ale Foltest uczeplił się tego pomysłu jak rzep psiego ogona. Zakazał wszelkich prób zabicia strzygi, a ze wszystkich możliwych zakamarków kraju pościągał do Wyzimy szarlatanów, aby odczarować strzygę na królową. To była dopiero malownicza kompania! Jakieś pokręcone baby, jacyś kulawcy, brudni, bracie, zawszeni, litość brała. No i dawaj czarować, głównie nad miską i kuflem. Pewnie, niektórych Foltest albo rada zdemaskowali prędko, paru nawet powiesili na ostrokole, ale za mało, za mało. Ja bym ich wszystkich powiesił. Tego, że strzyga w tym czasie zagryzała co rusz kogoś innego, nie zwracając na oszustów i ich zaklęcia żadnej uwagi, dodawać chyba nie muszę. Ani tego, że Foltest nie mieszkał już w pałacu. Nikt już tam nie mieszkał.

Velerad przerwał, popił piwa. Wiedźmin milczał.

- I tak to się ciągnie, Geralt, sześć lat, bo to się urodziło tak jakoś czternaście lat temu. Mieliśmy w tym czasie trochę innych zmartwień, bo pobiliśmy się z Vizimirem z Novigradu, ale z porządnych, zrozumiałych powodów, poszło nam o przesuwanie słupów granicznych, a nie tam o jakieś córki czy koligacje. Foltest,

nawiasem mówiąc, zaczyna już przebąkiwać o małżeństwie i ogląda przesyłane przez sąsiednie dwory konterfekty, które dawniej zwykł był wrzucać do wychodka. No, ale co jakiś czas opada go znowu ta mania i rozsyła konnych, by szukali nowych czarowników. No i nagrodę obiecał, trzy tysiące, przez co zbiegło się trochę postrzeleńców, błędnych rycerzy, nawet jeden pastuszek, kretyn znany w całej okolicy, niech spoczywa w pokoju. A strzyga ma się dobrze. Tyle że co jakiś czas kogoś zagryzie. Można się przyzwycząić. A z tych bohaterów, co ją próbują odczarowywać, jest chociaż taki pożytek, że bestia nażera się na miejscu i nie szwenda poza dworzyszczem. A Foltest ma nowy pałac, całkiem ładny.

- Przez sześć lat - Geralt uniósł głowę - przez sześć lat nikt nie załatwił sprawy?

- Ano nie - Velerad popatrzył na wiedźmina przenikliwie. - Bo pewnie sprawa jest nie do załatwienia i przyjdzie się z tym pogodzić. Mówię o Folteście, naszym miłościwym i ukochanym władcy, który ciągle jeszcze przybija te orędzia na rozstajnych drogach. Tyle że chętnych zrobiło się jakby mniej. Ostatnio, co prawda, był jeden, ale chciał te trzy tysiące koniecznie z góry. No to wsadziliśmy go do worka i wrzuciliśmy do jeziora.

- Oszustów nie brakuje.

- Nie, nie brakuje. Jest ich nawet sporo - przytaknął grododzierzca, nie spuszczać z wiedźmina wzroku. - Dlatego jak pójdziesz do pałacu, nie żądaj złota z góry. Jeżeli tam w ogóle pójdziesz.

- Pójdę.

- Ano, twoja sprawa. Pamiętaj jednak o mojej radzie. Jeżeli zaś już o nagrodzie mowa, ostatnio zaczęło się mówić o jej drugiej części, wspomniałem ci. Królowna za żonę. Nie wiem, kto to wymyślił, ale jeżeli strzyga wygląda tak, jak opowiadają, to żart jest wyjątkowo ponury. Wszelakoż nie zabrakło durniów, którzy pognali do dworzyszczu galopem, jak tylko wieść gruchnęła, że jest okazja wejść do królewskiej rodziny. Konkretnie, dwóch czeladników szewskich. Dlaczego szewcy są tacy głupi, Geralt?

- Nie wiem. A wiedźmini, grododzierzco? Próbowali?

- Było kilku, a jakże. Najczęściej, kiedy usłyszeli, że strzygę trzeba odczarować, a nie zabić, wzruszali ramionami i odjeżdżali. Dlatego też znacznie wzrósł mój szacunek dla wiedźminów, Geralt. No a potem przyjechał jeden, młodszy był od ciebie, imienia nie pamiętam, o ile je w ogóle podał. Ten spróbował.

- No i?

- Zębata królowna rozwłoczyła jego flaki na sporej odległości. Z pół strzelenia z łuku.

Geralt pokiwał głową.

- To wszyscy?

- Był jeszcze jeden.

Velerad milczał przez chwilę. Wiedźmin nie ponaglał go.

- Tak - rzekł wreszcie grododzierzca. - Był jeszcze jeden. Z początku, gdy mu Foltest zagroził szubienicą, jeżeli zabije lub okaleczy strzygę, roześmiał się tylko i zaczął się pakować. No, ale potem...

Velerad ponownie ściszył głos prawie do szeptu, nachylając się przez stół.

- Potem podjął się zadania. Widzisz, Geralt, jest tu w Wyzimie paru rozumnych ludzi, nawet na wysokich stanowiskach, którym cała ta sprawa obrzydła. Plotka głosi, że ci ludzie przekonali po cichu wiedźmina, aby nie bawiąc się w żadne ceregiele ani czary, zatłukł strzygę, a królowi powiedział, że czar nie podziałał, że córeczka spadła ze schodów, no że zdarzył się wypadek przy pracy. Król, wiadomo, rozzłości się, ale skończy się na tym, że nie zapłaci ani orena nagrody. Szelma wiedźmin na to, że za darmo sami sobie możemy chodzić na strzygi. No, co było robić... Złożyliśmy się, potargowali... Tylko że nic z tego nie wyszło.

Geralt podniósł brwi.

- Nic, powiadam - rzekł Velerad. - Wiedźmin nie chciał iść od razu, pierwszej nocy. Łaził, czał się, kręcił po okolicy. Wreszcie, jak powiadają, zobaczył strzygę, zapewne w akcji, bo bestia nie wyłazi z krypty tylko po to, żeby rozprostować nogi. Zobaczył ją więc i tej samej nocy zwiął. Bez pożegnania.

Geralt wykrzywił lekko wargi w czymś, co prawdopodobnie miało być uśmiechem.

- Rozumni ludzie - zaczął - zapewne mają jeszcze te pieniądze? Wiedźmini nie biorą z góry.

- Ano - rzekł Velerad - pewnie mają.

- Plotka nie mówi, ile tego jest?

Velerad wyszczerzył zęby.

- Jedni mówią: osiemset...

Geralt pokręcił głową.

- Inni - mruknął grodzierzca - mówią o tysiącu.

- Niedużo, jeśli wziąć pod uwagę, że plotka wszystko wyolbrzymia. W końcu król daje trzy tysiące.

- Nie zapominaj o narzeczonej - zadrwił Velerad. - O czym my rozmawiamy? Wiadomo, że nie dostaniesz tamtych trzech tysięcy.

- Skąd to niby wiadomo?

Velerad huknął dłonią o blat stołu.

- Geralt, nie psuj mojego wyobrażenia o wiedźminach! To już trwa sześć lat z hakiem! Strzyga wykańcza do pół setki ludzi rocznie, teraz mniej, bo wszyscy trzymają się z daleka od pałacu. Nie, bracie, ja wierzę w czary, niejedno widziałem i wierzę, do pewnego stopnia, rzecz jasna, w zdolności magów i wiedźminów. Ale z tym odczarowywaniem to bzdura, wymyślona przez garbatego i usmarkanego dziada, który zgłupiał od pustelniczego wikt, bzdura, w którą nie wierzy nikt. Prócz Foltesta. Nie, Geralt! Adda urodziła strzygę, bo spała z własnym bratem, taka jest prawda i żaden czar tu nie pomoże. Strzyga żre ludzi, jak to strzyga, i trzeba ją zabić, normalnie i po prostu. Słuchaj, dwa lata temu kmiotkowie z jakiegoś zapadłego zadupia pod Mahakamem, którym smok wyżerał owce, poszli kupą, zatłukli go kłonicami i nawet nie uznali za celowe się tym szczególnie chwalić. A my tu, w Wyzimie, czekamy na cud i ryglujemy drzwi przy każdej

pełni księżycu albo wiążemy przestępców do palika przed dworzyszczem licząc, że bestia nażre się i wróci do trumny.

- Niezły sposób - uśmiechnął się wiedźmin. - Przystępność zmaląa?

- Ani trochę.

- Do pałacu, tego nowego, którędy?

- Zaprowadzę cię osobiście. Co będzie z propozycją rzuconą przez rozumnych ludzi?

- Grododzierzco - rzekł Geralt. - Po co się spieszyć? Przecież naprawdę może zdarzyć się wypadek przy pracy, niezależnie od moich intencji. Wtedy rozumni ludzie winni pomyśleć, jak ocalić mnie przed gniewem króla i przygotować te tysiąc pięćset orenów, o których mówi plotka.

- Miało być tysiąc.

- Nie, panie Velerad - powiedział wiedźmin stanowczo. - Ten, któremu dawaliście tysiąc, uciekł na sam widok strzygi, nawet się nie targował. To znaczy, ryzyko jest większe niż tysiąc. Czy nie jest większe niż półtora tysiąca, okaże się. Oczywiście, ja się przedtem pożegnam.

Velerad podrapał się w głowę.

- Geralt? Tysiąc dwieście?

- Nie, grododzierzco. To nie jest łatwa robota. Król daje trzy, a muszę wam powiedzieć, że odczarować jest czasem łatwiej niż zabić. W końcu któryś z moich poprzedników zabiłby strzygę, gdyby to było takie proste. Myślicie, że dali się zagryźć tylko dlatego, że bali się króla?

- Dobra, bracie - Velerad smętnie pokiwał głową. - Umowa stoi. Tylko przed królem ani mru-mru o możliwości wypadku przy pracy. Szczerze ci radzę.

III

Foltest był szczupły, miał ładną - za ładną - twarz. Nie miał jeszcze czterdziestki, jak ocenił wiedźmin. Siedział na karle rzeźbionym z czarnego drewna, nogi wyciągnął w stronę paleniska, przy którym grzały się dwa psy. Obok, na skrzyni siedział starszy, potężnie zbudowany mężczyzna z brodą. Za królem stał drugi, bogato odziany, z dumnym wyrazem twarzy. Wielmoża.

- Wiedźmin z Rivii - powiedział król po chwili ciszy, jaka zapadła po wstępnej przemowie Velerada.

- Tak, panie - Geralt schylił głowę.

- Od czego ci tak łeb posiwił? Od czarów? Widzę, żeś niestary. Dobrze już, dobrze. To żart, nic nie mów. Doświadczenie, jak śmiem przypuszczać, masz niejaki?

- Tak, panie.

- Radbym posłuchać.

Geralt skłonił się jeszcze niżej.

- Wiecie wszak, panie, że nasz kodeks zabrania mówienia o tym, co robimy.

- Wygodny kodeks, mości wiedźminie, wielce wygodny. Ale tak, bez szczegółów, z borowikami miałeś do czynienia?

- Tak.

- Z wampirami, z leszymi?

- Też.

Foltest zawahał się.

- Ze strzygami?

Geralt uniósł głowę, spojrzał królowi w oczy.

- Też.

Foltest odwrócił wzrok.

- Velerad!

- Słucham, miłościwy panie.

- Wprowadziłeś go w szczegóły?

- Tak, miłościwy panie. Twierdzi, że królową można odczarować.

- To wiem od dawna. W jaki sposób, mości wiedźminie? Ach, prawda, zapomniałem. Kodeks. Dobrze. Tylko jedna mała uwaga. Było tu już u mnie kilku wiedźminów. Velerad, mówiłeś mu? Dobrze. Stąd wiem, że waszą specjalnością jest raczej zabijanie, a nie odczynianie uroków. To nie wchodzi w rachubę. Jeżeli mojej córce spadnie włos z głowy, ty swoją położysz na pieńku. To tyle. Ostrit, a i wy, panie Segelin, zostańcie, udzielcie mu tyle informacji, ile będzie chciał. Oni zawsze dużo pytają, wiedźmini. Nakarmcie go i niech mieszka w pałacu. Niech się nie włóczy po karczmach.

Król wstał, gwizdnął na psy i ruszył ku drzwiom, rozrzucając słomę pokrywającą podłogę komnaty. Przy drzwiach odwrócił się.

- Uda ci się, wiedźminie, nagroda jest twoja. Może jeszcze coś dorzucę, jeśli dobrze się spiszesz. Oczywiście, bajania pospólstwa co do ożenku z królową nie zawierają słowa prawdy. Nie sądzisz chyba, że wydam córkę za byle przybłądę?

- Nie, panie. Nie sądzę.

- Dobrze. To dowodzi, że jesteś rozumny.

Foltest wyszedł, zamykając za sobą drzwi. Velerad i wielmoża, którzy dotychczas stali, natychmiast rozsiedli się przy stole. Grododzierzca dopił w połowie pełny puchar króla, zajrzał do dzbana, zaklął. Ostrit, który zajął fotel Foltesta, patrzył na wiedźmina spode łba, gładząc dłońmi rzeźbione poręcze. Segelin, brodacz, skinął na Geralta.

- Siadajcie, mości wiedźminie, siadajcie. Zaraz wieczerzę podadzą. O czym chcielibyście rozmawiać? Grododzierzca Velerad powiedział wam już chyba wszystko. Znam go i wiem, że powiedział prędzej za dużo niż za mało.

- Tylko kilka pytań.

- Zadajcie je.

- Mówił grododzierzca, że po pojawieniu się strzygi król wezwał wielu Wiedzących.

- Tak było. Ale nie mówcie: "strzyga", mówcie: "królowa". Łatwiej unikniecie takiej pomyłki przy królu... i związanych z tym przykrości.

- Czy wśród Wiedzących był ktoś znany? Sławny?

- Byli tacy i wówczas, i później. Nie pamiętam imion... A wy, panie Ostrit?

- Nie pamiętam - rzekł wielmoża. - Ale wiem, że niektórzy cieszyli się sławą i uznaniem. Mówiło się o tym dużo.

- Czy byli zgodni co do tego, że zaklęcie można zdjąć?

- Byli dalecy od zgody - uśmiechnął się Segelin. - W każdym przedmiocie. Ale takie stwierdzenie padło. Miało to być proste, wręcz nie wymagające zdolności magicznych, i jak zrozumiałem, wystarczyło, aby ktoś spędził noc, od zachodu słońca do trzecich kurów, w podziemiu, przy sarkofagu.

- Rzeczywiście, proste - parsknął Velerad.

- Chciałbym usłyszeć opis... królowny.

Velerad zerwał się z krzesła.

- Królowna wygląda jak strzyga! - wrzasnął.

- Jak najbardziej strzygowata strzyga, o jakiej słyszałem! Jej wysokość królewska córka, przeklęty nadbękart, ma cztery łokcie wzrostu, przypomina baryłę piwa, ma mordę od ucha do ucha, pełną zębów jak sztylety, czerwone ślepia i rude kudły! Łapska, opazurzone jak u żbika, wiszą jej do samej ziemi! Dziwię się, że jeszcze nie zaczęliśmy rozsyłać jej miniatur po zaprzyjaźnionych dworach! Królowna, niech ją zaraza udusi, ma już czternaście lat, czas pomyśleć o wydaniu jej za jakiegoś królewicza!

- Pohamuj się, grodzierzco - zmarszczył się Ostrit, zerkając w stronę drzwi. Segelin uśmiechnął się lekko.

- Opis, choć tak obrazowy, był w miarę dokładny, a o to chodziło mości wiedźminowi, prawda? Velerad zapomniał dodać, że królowna porusza się z niewiarygodną prędkością i jest o wiele silniejsza, niż można wnosić z jej wzrostu i budowy. A to, że ma czternaście lat, jest fak-tem. O ile to ważne.

- Ważne - powiedział wiedźmin. - Czy ataki na ludzi zdarzają się tylko podczas pełni?

- Tak - odrzekł Segelin. - Jeżeli napada poza starym pałacem. W pałacu, niezależnie od fazy księżyca, ludzie ginęli zawsze. Ale wychodzi tylko podczas pełni, a i to nie każdej.

- Czy był chociaż jeden wypadek ataku za dnia?

- Nie. Za dnia nie.

- Zawsze pożera ofiary?

Velerad splunął zamasyście na słomę.

- Niech cię, Geralt, zaraz wieczera będzie. Tfu! Pożera, nadgryza, zostawia, różnie, zależnie od humoru zapewne. Jednemu tylko głowę odgryzła, paru wybebeszyła, a paru ogryzła na czysto, do goła, można by rzec. Taka jej mać!

- Uważaj, Velerad - syknął Ostrit. - O strzydze gadaj, co chcesz, ale Addy nie obrażaj przy mnie, bo przy królu się nie odważasz!

- Czy był ktoś, kogo zaatakowała, a przeżył? - spytał wiedźmin, pozornie nie zwracając uwagi na wybuch wielmoży.

Segelin i Ostrit spojrzeli po sobie.

- Tak - powiedział brodacz. - Na samym początku, sześć lat temu, rzuciła się na dwóch żołnierzy stojących na warcie u krypty. Jednemu udało się uciec.

- I później - wtrącił Velerad - młynarz, na którego napadła pod miastem. Pamiętacie?

IV

Młynarza przyprowadzono na drugi dzień, późnym wieczorem, do komnatki nad kordegardą, w której zakwaterowano wiedźmina. Przyprowadził go żołnierz w płaszczu z kapturem.

Rozmowa nie dała większych rezultatów. Młynarz był przerażony, bełkotał, jękał się. Więcej powiedziały wiedźminowi jego blizny: strzyga miała imponujący rozstaw szczęk i rzeczywiście ostre zęby, w tym bardzo długie górne kły - cztery, po dwa z każdej strony. Pazury zapewne ostrzejsze od żbiczyc, choć mniej zakrzywione. Tylko dlatego zresztą udało się młynarzowi wyrwać.

Zakończywszy oględziny, Geralt skinął na młynarza i żołnierza, odprowadzając ich. Żołnierz wypchnął chłopca za drzwi i zdjął kaptur. Był to Foltest we własnej osobie.

- Siadaj, nie wstawaj - rzekł król. - Wizyta nieoficjalna. Zadowolony z wywiadu? Słyszałem, że byłeś w dworzyszczu przed południem.

- Tak, panie.

- Kiedy przystąpisz do dzieła?

- Do pełni cztery dni. Po pełni.

- Wolisz sam się jej wcześniej przyjrzeć?

- Nie ma takiej potrzeby. Ale najedzona... królowna... będzie mniej ruchliwa.

- Strzyga, mistrzu, strzyga. Nie bawmy się w dyplomację. Królowną to ona dopiero będzie. O tym zresztą przyszedłem z tobą porozmawiać. Odpowiadaj, nieoficjalnie, krótko i jasno: będzie czy nie będzie? Nie zasłaniaj mi się tylko żadnym kodeksem.

Geralt potarł czoło.

- Potwierdzam, królu, że czar można odczytać. I jeżeli się nie mylę, to rzeczywiście spędzając noc w dworzyszczu. Trzecie pianie koguta, o ile zaskoczy strzygę poza sarkofagiem, zlikwiduje urok. Tak zwykle postępuje się ze strzygami.

- Takie proste?

- To nie jest proste. Trzeba tę noc przeżyć, to raz. Możliwe są też odstępstwa od normy. Na przykład nie jedną noc, ale trzy. Kolejne. Są też przypadki... no... beznadziejne.

- Tak - zachnął się Foltest. - Ciągłe to słyszę od niektórych. Zabić potwora, bo to przypadek nieuleczalny. Mistrzu, jestem pewien, że już z tobą rozmawiano. Co? Żeby zarząbać ludojatkę bez ceregieli, na samym wstępie, a królowi powiedzieć, że inaczej się nie dało. Król nie zapłaci, my zapłacimy. Bardzo wygodny sposób. I tani. Bo król każe ściąć lub powiesić wiedźmina, a złoto zostanie w kieszeni.

- Król bezwarunkowo każe ściąć wiedźmina? - wykrzywił się Geralt.

Foltest przez dłuższą chwilę patrzył w oczy Riva.

- Król nie wie - powiedział wreszcie. - Ale liczyć się z taką ewentualnością wiedźmin raczej powinien.

Teraz Geralt chwilę pomilczał.

- Zamierzam zrobić, co w mojej mocy - rzekł po chwili. - Ale gdyby poszło źle, będę bronił swojego życia. Wy, panie, też się musicie liczyć z taką ewentualnością.

Foltest wstał.

- Nie rozumiesz mnie. Nie o to chodzi. To jasne, że zabijesz ją, gdy się zrobi gorąco, czy mi się to podoba, czy nie. Bo inaczej ona ciebie zabije, na pewno i nieodwołalnie. Nie rozgłaszam tego, ale nie ukarałbym nikogo, kto zabiłby ją w obronie własnej. Ale nie dopuszczę, aby zabito ją, nie próbując uratować. Były już próby podpalenia starego pałacu, strzelali do niej z łuków, kopali doły, zastawiali sidła i wnyki dopóty, dopóki kilku nie powiesił. Ale nie o to chodzi. Mistrzu, słuchaj!

- Słucham.

- Po tych trzech kurach nie będzie strzygi, jeśli dobrze zrozumiałem. A co będzie?

- Jeżeli wszystko pójdzie dobrze, czternastolatka.

- Czerwonooka? Z zębami jak krokodyl?

- Normalna czternastolatka. Tyle że...

- No?

- Fizycznie.

- Masz babo placek. A psychicznie? Codziennie na śniadanie wiadro krwi? Udko dziewczęcia?

- Nie. Psychicznie... Nie sposób powiedzieć... Sądzę, że na poziomie, bo ja wiem, trzyletniego, czteroletniego dziecka. Będzie wymagała troskliwej opieki przez dłuższy czas.

- To jasne. Mistrzu?

- Słucham.

- Czy to jej może wrócić? Później?

Wiedźmin milczał.

- Aha - rzekł król. - Może. I co wtedy?

- Gdyby po długim, kilkudniowym omdleniu zmarła, trzeba spalić ciało. I to prędko.

Foltest zaszepił się.

- Nie sądzę jednak - dodał Geralt - aby do tego doszło. Dla pewności udzielię wam, panie, kilku wskazówek, jak zmniejszyć niebezpieczeństwo.

- Już teraz? Nie za wcześnie, mistrzu? A jeżeli...

- Już teraz - przerwał Riv. - Różnie bywa, królu. Może się zdarzyć, że rano znajdziecie w krypcie odczarowaną królową i mojego trupa.

- Aż tak? Pomimo mojego zezwolenia na obronę własną? Na którym, zdaje mi się, nie bardzo ci nawet zależało?

- To jest poważna sprawa, królu. Ryzyko jest wielkie. Dlatego słuchajcie: królowa stale musi nosić na szyi szafir, najlepiej inkluz, na srebrnym łańcuszku. Stale. W dzień i w nocy.

- Co to jest inkluz?

- Szafir z pęcherzykiem powietrza wewnątrz kamienia. Oprócz tego, w komnacie, w której będzie sypiała, należy co jakiś czas palić w kominku gałązki jałowca, żarnowca i leszczyny.

Foltest zamyślił się.

- Dziękuję ci za rady, mistrzu. Zastosuję się do nich, jeżeli... A teraz ty posłuchaj mnie uważnie. Jeżeli stwierdzisz, że to przypadek beznadziejny, zabijesz ją. Jeżeli odczynisz urok, a dziewczyna nie będzie... normalna... jeżeli będziesz miał cień wątpliwości, czy ci się udało w pełni, zabijesz ją również. Nie obawiaj się, nic ci nie grozi z mojej strony. Będę na ciebie krzychał przy ludziach, wypędzę z pałacu i z miasta, nic więcej. Nagrody oczywiście nie dam. Może coś wytargujesz, wiesz od kogo.

Milczeli chwilę.

- Geralt - Foltest po raz pierwszy zwrócił się do wiedźmina po imieniu.

- Słucham.

- Ile jest prawdy w gadaniu, że dziecko było takie, a nie inne, bo Adda była moją siostrą?

- Niewiele. Czar trzeba rzucić, żadne zaklęcie nie rzuca się samo. Ale myślę, że wasz związek z siostrą był przyczyną rzucenia czaru, a więc i takiego skutku.

- Tak myślałem. Tak mówili niektórzy z Wiedzących, chociaż nie wszyscy. Geralt? Skąd się biorą takie sprawy? Czary, magia?

- Nie wiem, królu. Wiedzący zajmują się badaniem przyczyn tych zjawisk. Dla nas, wiedźminów, wystarcza wiedza, że skupiona wola może takie zjawiska powodować. I wiedza, jak je zwalczać.

- Zabijać?

- Najczęściej. Za to nam zresztą najczęściej płacą. Mało kto żąda odczyniania uroków, królu. Z reguły ludzie chcą się po prostu uchronić od zagrożenia. Jeżeli zaś potwór ma ludzi na sumieniu, dochodzi jeszcze motyw zemsty.

Król wstał, zrobił kilka kroków po komnacie, zatrzymał się przed mieczem wiedźmina wiszącym na ścianie.

- Tym? - spytał, nie patrząc na Geralta.

- Nie. Ten jest na ludzi.

- Słyszałem. Wiesz co, Geralt? Pójdę z tobą do krypty.

- Wykluczone.

Foltest odwrócił się, oczy mu zabłyśły.

- Czy ty wiesz, czarowniku, że ja jej nie widziałem? Ani po urodzeniu, ani... potem. Bałem się. Mogę jej już nigdy nie zobaczyć, prawda? Mam prawo chociaż widzieć, jak ją będziesz mordował.

- Powtarzam, wykluczone. To pewna śmierć. Również dla mnie. Jeżeli osłabię uwagę, wolę... Nie, królu.

Foltest odwrócił się, ruszył ku drzwiom. Geraltowi przez chwilę zdawało się, że wyjdzie bez słowa, bez pożegnalnego gestu, ale król zatrzymał się, spojrzął na niego.

- Budzisz zaufanie - powiedział. - Pomimo że wiem, jakie z ciebie ziółko. Opowiadano mi, co zaszło w karczmie. Jestem pewien, że zabiłeś tych opryszków

wyłącznie dla rozgłosu, żeby wstrząsnąć ludźmi, mną. Jest dla mnie oczywiste, że mogłeś ich pokonać bez zabijania. Boję się, że nigdy się nie dowiem, czy idziesz ratować moją córkę, czy też ją zabić. Ale godzę się na to. Muszę się zgodzić. Wiesz, dlaczego?

Geralt nie odpowiedział.

- Bo myślę - rzekł król - myślę, że ona cierpi. Prawda?

Wiedźmin utkwiał w królu swoje przenikliwe oczy. Nie przytaknął, nie skinął głową, nie uczynił najmniejszego gestu, ale Foltest wiedział. Znał odpowiedź.

V

Geralt po raz ostatni wyjrzał przez okno dworzyszczu. Zmierzch zapadał szybko. Za jeziorem migotały niejasne światelka Wyzimy. Dookoła dworzyszczu było pustkowiem - pas ziemi niczyjej, którym miasto w ciągu sześciu lat odgrodziło się od niebezpiecznego miejsca, nie zostawiając nic oprócz kilku ruin, przegniłych belkowań i resztek szczerbatego ostrokołu, których widać nie opłacało się rozbierać i przenosić. Najdalej, bo na zupełnie przeciwległym krańcu osiedla, przeniósł swoją rezydencję sam król - pękaty stołb jego nowego pałacu czernił się w dali na tle granatowiejskiego nieba.

Wiedźmin wrócił do zakurzonego stołu, przy którym w jednej z pustych, splądrowanych komnat przygotowywał się niespiesznie, spokojnie, pieczołowicie. Czasu, jak wiedział, miał dużo. Strzyga nie opuści krypty przed północą.

Przed sobą na stole miał niedużą, okutą skrzyńeczkę. Otworzył ją. Wewnątrz, ciasno, w wyłożonych suchą trawą przegródkach, stały flakoniki z ciemnego szkła. Wiedźmin wyjął trzy.

Z podłogi podjął podłużny pakunek, grubo owinięty owczymi skórąmi i okręcony rzemieniem. Rozwinął go, wydobył miecz z ozdobną rękojeścią, w czarnej, lśniącej pochwie pokrytej rzędami runicznych znaków i symboli. Obnażył ostrze, które rozblęskło czystym, lustrzanym blaskiem. Klinga była z czystego srebra.

Geralt wyszeptał formułę, wypił po kolei zawartość dwu flakoników, po każdym łyku kładąc lewą dłoń na głównej rękojeści. Potem, owijając się szczelnie w swój czarny płaszcz, usiadł. Na podłodze. W komnacie nie było żadnego krzesła. Jak zresztą w całym dworzyszczu.

Siedział nieruchomo, z zamkniętymi oczami. Jego oddech, początkowo równy, stał się nagle przyspieszony, chrapliwy, niespokojny. A potem ustał zupełnie. Mieszanka, za pomocą której wiedźmin poddał pełnej kontroli pracę wszystkich organów ciała, składała się głównie z ciemnicy, bieluniu, głogu i wilczomlecza. Inne jej składniki nie posiadały nazw w żadnym ludzkim języku. Dla człowieka, który nie był, tak jak Geralt, przyzwyczajony do niej od dziecka, byłaby to śmiertelna trucizna.

Wiedźmin gwałtownie odwrócił głowę. Jego słuch, wyostrzony obecnie ponad wszelką miarę, z łatwością wyłowił z ciszy szelest kroków na zarośniętym pokrzywami dziedzińcu. To nie mogła być strzyga. Było za jasno. Geralt zarzucił

miecz na plecy, ukrył swój tobołek w palenisku zrujnowanego kominka i cicho jak nietoperz zbiegł po schodach.

Na dziedzińcu było jeszcze na tyle jasno, by nadchodzący człowiek mógł zobaczyć twarz wiedźmina. Człowiek - był to Ostrit - cofnął się gwałtownie, mimowolny grymas przerażenia i wstrętu wykrzywił mu usta. Wiedźmin uśmiechnął się krzywo - wiedział, jak wygląda. Po wypiciu mieszanki pokrzyku, tojadu i świetlika twarz nabiera koloru kredy, a źrenice zajmują całe tęczówki. Ale mikstura pozwala widzieć w najgłębszych ciemnościach, a o to Geraltowi chodziło.

Ostrit opanował się szybko.

- Wyglądasz, jakbyś już był trupem, czarowniku - powiedział. - Pewnie ze strachu. Nie bój się. Przynoszę ci ulaskawienie.

Wiedźmin nie odpowiedział.

- Nie słyszysz, co powiedziałem, rivski znachorze? Jesteś uratowany. I bogaty - Ostrit zważył w rękę sporą sakwę i rzucił ją pod nogi Geralta. - Tysiąc orenów. Bierz to, wsiadaj na konia i wynoś się stąd!

Riv wciąż milczał.

- Nie wytrzeszczaj na mnie oczu! - Ostrit podniósł głos. - I nie marnuj mojego czasu. Nie mam zamiaru stać tutaj do północy. Czy nie rozumiesz? Nie życzę sobie, abyś odczyniał uroki. Nie, nie myśl, że odgadłeś. Nie trzymam z Veleradem i Segelinem. Nie chcę, byś ją zabijał. Masz się po prostu wynosić. Wszystko ma zostać po staremu.

Wiedźmin nie poruszył się. Nie chciał, aby wielmoża zorientował się, jak przyspieszone są w tej chwili jego ruchy i reakcje. Ciemniało szybko, było to o tyle korzystne, że nawet półmrok zmierzchu był zbyt jaskrawy dla jego rozszerzonych źrenic.

- A dlaczego to, panie, wszystko ma zostać po staremu? - spytał, starając się wolno wypowiadać poszczególne słowa.

- A to - Ostrit dumnie podniósł głowę - powinno cię diabelnie mało obchodzić.

- A jeżeli już wiem?

- Ciekawe.

- Łatwiej będzie usunąć Foltesta z tronu, jeżeli strzyga dokuczy ludziom jeszcze bardziej? Jeżeli królewskie szaleństwo do cna obrzydnie i wielmożom, i pospólstwu, prawda? Jechałem do was przez Redanię, przez Novigrad. Wiele się tam mówi o tym, że niektórzy w Wyzimie wyglądają króla Vizimira jako wybawiciela i prawdziwego monarchę. Ale mnie, panie Ostrit, nie obchodzi ani polityka, ani sukcesje tronów, ani przewroty pałacowe. Ja jestem tu, aby wykonać pracę. Nie słyszeliście nigdy o poczuciu obowiązku i zwykłej uczciwości? O etyce zawodowej?

- Uważaj, do kogo mówisz, włóczęgo! - krzyknął wściekle Ostrit, kładąc dłoń na rękojeści miecza. - Dość już mam tego, nie przywykłem dyskutować z byle kim! Patrzcie go, etyka, kodeksy, moralność?! Kto to mówi? Zbój, który ledwo przybył, pomordował ludzi? Który گیاł się przed Foltestem w ukłonach, a za jego plecami targował się z Veleradem jak najemny zbir? I ty ośmielasz się zadzierać

głowę, pacholku? Udawać Wiedzącego? Maga? Czarodzieja? Ty parszywy wiedźminie! Precz stąd, zanim płazem przez pysk przejadę!

Wiedźmin nawet nie drgnął, stał spokojnie.

- To wy stąd idźcie, panie Ostrit - powiedział. - Ściemnia się.

Ostrit cofnął się o krok, błyskawicznie dobył miecza.

- Sam tego chciałeś, czarowniku. Zabiję cię. Nic ci nie pomogą twoje sztuczki. Mam przy sobie żółwi kamień.

Geralt uśmiechnął się. Opinia o mocy żółwego kamienia była równie powszechna, jak błędna. Ale wiedźmin nie myślał tracić sił na zaklęcia, ani tym bardziej narażać srebrnej klingi na zetknięcie się z brzeszczotem Ostrita. Znurkował pod młynkującym ostrzem i nasadą pięści, srebrnymi ćwiekami mankietu uderzył wielmożę w skroń.

VI

Ostrit oprzytomniał rychło, wodził wkoło oczami w zupełnej ciemności. Spostrzegł, że jest związany. Geralt, który stał tuż obok, nie widział. Ale zorientował się, gdzie jest, i zawył, przeciągle, przeraźliwie.

- Milcz - rzekł wiedźmin. - Bo przyciągniesz ją przed czasem.

- Ty przekłety morderco! Gdzie jesteś? Rozwiąż mnie natychmiast, łajdaku! Będziesz za to wisiał, suczy synu!

- Milcz.

Ostrit dyszał ciężko.

- Zostawisz mnie jej na pożarcie! Związanego? - spytał już ciszej, dorzucając plugawe wyzwisko prawie szeptem.

- Nie - rzekł wiedźmin. - Wypuszczę cię. Ale nie teraz.

- Ty łotrze - zasyczał Ostrit. - Żeby odciągnąć strzygę?

- Tak.

Ostrit zamilkł, przestał się miotać, leżał spokojnie.

- Wiedźminie?

- Tak.

- To prawda, że chciałem obalić Foltesta. Nie ja jeden. Ale ja jeden pragnąłem jego śmierci, chciałem, by umarł w mękach, by oszalał, by żywcem zgnił. Wiesz, dlaczego?

Geralt milczał.

- Kochałem Addę. Królewską siostrę. Królewską kochankę. Królewską dziewczkę. Kochałem ją... Wiedźminie, jesteś tu?

- Jestem.

- Wiem, co myślisz. Ale tak nie było. Uwierz mi, nie rzucałem żadnych uroków. Nie znam się na żadnych czarach. Tylko raz w złości powiedziałem... Tylko raz. Wiedźminie? Słuchasz?

- Słucham.

- To jego matka, stara królowa. To na pewno ona. Nie mogła patrzeć, że on i Adda... To nie ja. Ja tylko raz, wiesz, próbowałem perswadować, a Adda... Wiedźminie! Zamroczyło mnie i powiedziałem... Wiedźminie? To ja? Ja?

- To już nie ma znaczenia.
- Wiedźminie? Północ blisko?
- Blisko.
- Wypuść mnie wcześniej. Daj mi więcej czasu.
- Nie.

Ostrit nie usłyszał zgrzytu odsuwanej płyty grobowca, ale wiedźmin tak. Pochylił się i rozciął sztyletem więzy wielmoży. Ostrit nie czekał na żadne słowa, zerwał się, niezgrabnie pokuśtykał zdrętwiały, pobiegł. Jego wzrok na tyle już przyzwyczaił się do ciemności, że widział drogę prowadzącą z głównej sali do wyjścia.

Z hukiem wyskoczyła z podłogi płyta blokująca wejście do krypty. Geralt, przezornie ukryty za balustradą schodów, dostrzegł pokraczną postać strzygi, pędzącą zwinnie, szybko i nieomylnie w ślad za oddalającym się tupotem butów Ostrita. Strzyga nie wydała z siebie najmniejszego dźwięku.

Potworny, rozedrgany, opętańczy wrzask rozdarł noc, wstrząsnął starymi murami i trwał, wznosząc się i opadając, wibrując. Wiedźmin nie mógł dokładnie ocenić odległości - jego wyczulony słuch mylił - ale wiedział, że strzyga dopadła Ostrita szybko. Za szybko.

Wyszedł na środek sali, stanął tuż przy wejściu do krypty. Odrzucił płaszcz. Poruszył barkami, poprawiając ułożenie miecza. Naciągnął rękawice. Miał jeszcze chwilę czasu. Wiedział, że strzyga, choć najedzona po ostatniej pełni, nie porzuci prędko trupa Ostrita. Serce i wątroba były dla niej cennym zapasem pożywienia na długie trwanie w letargu.

Wiedźmin czekał. Do jutrzeńki, jak obliczał, pozostawało jeszcze około trzech godzin. Pianie koguta mogłoby go tylko zmylić. W okolicy nie było zresztą prawdopodobnie żadnych kogutów.

Usłyszał. Szła powoli, człapiąc po posadzce. A potem zobaczył ją.

Opis był dokładny. Nieproporcjonalnie duża głowa osadzona na krótkiej szyi okolona była splataną, wijącą się aureolą czerwonych włosów. Oczy świeciły w mroku jak dwa karbunkuły. Strzyga stała nieruchomo, wpatrzona w Geralta. Nagle otworzyła paszczę - jak gdyby chwaląc się rzędami białych, spiczastych zębisk, po czym kłapnęła żuchwą z trzaskiem przypominającym zamykanie skrzyni. I od razu skoczyła, z miejsca, bez rozbiegu, godząc w wiedźmina okrwawionymi pazurami.

Geralt odskoczył w bok, zawirował w błyskawicznym piruecie, strzyga otarła się o niego, też zawirowała, tnąc powietrze szponami. Nie straciła równowagi, zaatakowała ponownie, natychmiast, z półobrotu, kłapiąc zębami tuż przed pierś Geralta. Riv odskoczył w drugą stronę, trzykrotnie zmienił kierunek obrotu w furkoczącym piruecie, zdezorientował strzygę. Odskakując, mocno, choć bez zamachu, uderzył ją w bok głowy srebrnymi kolcami osadzonymi na wierzchniej stronie rękawicy, na knykciach.

Strzyga zaryczała potwornie, wypełniając dworzyszczę dudniącym echem, przypadła do ziemi, zamarła i poczęła wyć, głucho, złowrogo, wściekle.

Wiedźmin uśmiechnął się złośliwie. Pierwsza próba, tak jak liczył, wypadła pomyślnie. Srebro było zabójcze dla strzygi, jak dla większości potworów powołanych do życia przez czary. Istniała więc szansa: bestia była jak inne, a to

mogło gwarantować pomyślne odczarowanie, zaś srebrny miecz, ostateczność, mógł gwarantować mu życie.

Strzyga nie spieszyła się z następnym atakiem. Tym razem zbliżała się wolno, szczerząc kły, śliniąc się obrzydliwie. Geralt cofnął się, szedł półkolem, ostrożnie stawiając kroki, zwalniając i przyspieszając ruchy dekoncentrował strzygę, utrudnił jej spięcie się do skoku. Idąc wiedzmin rozwijał długi, cienki, mocny łańcuch, obciążony na końcu. Łańcuch był ze srebra.

W momencie gdy strzyga sprężyła się i skoczyła, łańcuch świsnął w powietrzu i zwijając się jak wąż, w okamgnieniu oplótł ramiona, szyję i głowę potwora. Strzyga zwała się w skoku, wydając przeszywający uszy wizm. Miotła się po posadzce, rycząc okropnie, nie wiadomo było, z wściekłości czy z palącego bólu, jaki zadawał jej nienawistny metal. Geralt był zadowolony - zabicie strzygi, gdyby tego chciał, nie przedstawiało w tej chwili wielkiego problemu. Ale wiedzmin nie dobywał miecza. Jak do tej pory nic w zachowaniu strzygi nie dawało powodów przypuszczać, że mógłby to być przypadek nieuleczalny. Geralt cofnął się na odpowiednią odległość i nie spuszczać wzroku z kotłującego się na posadzce kształtu, oddychał głęboko, koncentrował się.

Łańcuch pękł, srebrne ogniwa, jak deszcz, sypnęły się na wszystkie strony, dzwoniąc po kamieniu. Zaślepią wściekłością strzyga runęła do ataku wyjąć. Geralt czekał spokojnie, uniesioną prawą dłonią kreślił przed sobą Znak Aard.

Strzyga poleciała w tył kilka kroków jak uderzona młotem, ale utrzymała się na nogach, wyciągnęła szpony, obnażyła kły. Jej włosy uniosły się i załopotwały, jak gdyby szła pod gwałtowny wiatr. Z trudem, charcząc, krok po kroku, powoli szła. Jednak szła.

Geralt zaniepokoił się. Nie oczekiwał, że tak prosty Znak zupełnie sparaliżuje strzygę, ale i nie spodziewał się, że bestia pokona opór tak łatwo. Nie mógł trzymać Znaku zbyt długo, było to zbyt wyczerpujące, a strzyga miała już do przebycia nie więcej niż dziesięć kroków. Raptownie zdjął Znak i odskoczył w bok. Tak jak oczekiwał, zaskoczona strzyga poleciała naprzód, straciła równowagę, przewróciła się, pośliznęła po posadzce i stoczyła w dół po schodach, w ziejący w podłodze otwór wejścia do krypty. Z dołu rozległo się jej potępięcze wycie.

Aby zyskać na czasie, Geralt skoczył na schody prowadzące na galeryjkę. Nie przebył nawet połowy stopni, gdy strzyga wypadła z krypty, pędząc jak ogromny czarny pajak. Wiedzmin odczekał, aż wbiegnie za nim na schody, po czym przesadził balustradę, zeskoczył w dół. Strzyga zakręciła się na schodach, odbiła i poleciała na niego w nieprawdopodobnym, ponad dziesięciometrowym skoku. Nie dała się już tak łatwo zwieść jego piruetom - dwukrotnie jej szpony naznaczyły skórzany kaftan Riva. Ale ponowny, rozpaczliwie mocny cios srebrnych kolców rękawicy odrzucił strzygę, zachwiał nią. Geralt, czując wzbierającą w sobie wściekłość, zakołysał się, wygiął tułów do tyłu i potężnym kopniakiem w bok zwałił bestię z nóg.

Ryk, jaki wydała, był głośniejszy od wszystkich poprzednich. Aż tynk posypał się z sufitu.

Strzyga zerwała się, dygocąc z nieopanowanej złości i żądzy mordy. Geralt czekał. Już dobył miecza, opisywał nim w powietrzu koła, szedł, okrążał strzygę, bacząc, by ruchy miecza były niezgodne z rytmem i tempem jego kroków. Strzyga nie skoczyła, zbliżała się powoli, wodząc oczami za jasną smugą klingi.

Geralt raptownie zatrzymał się, zamarł z uniesionym mieczem. Strzyga, zdetonowana, stanęła również. Wiedźmin opisał ostrzem powolne półkole, zrobił krok w stronę strzygi. Potem jeszcze jeden. A potem skoczył, wywijając młyńca nad głową.

Strzyga skuliła się, zrejterowała zygzakiem, Geralt był znowu blisko, klinga migotała mu w dłoni. Oczy wiedźmina rozpały się złowrogim blaskiem, zza zaciśniętych zębów rwał się chrapliwy ryk. Strzyga znów cofnęła się pchnięta do tyłu mocą skoncentrowanej nienawiści, złości i przemocy emanujących z atakującego ją człowieka, bijących w nią falami, wdzierających się do mózgu i trzewi. Przerażona aż do bólu nie znanym jej dotychczas uczuciem wydała z siebie roztrzęsiony, cienki kwik, zakręciła się w miejscu i rzuciła do obłąkańczej ucieczki w mroczną płataninę korytarzy dworzyszca.

Geralt, wstrząsany dreszczem, stał pośrodku sali. Sam. Długo to trwało, pomyślał, zanim ten taniec na skraju przepaści, ten szaleńczy, makabryczny balet walki doprowadził do oczekiwanego rezultatu, pozwolił mu na osiągnięcie psychicznej jedności z przeciwnikiem, na dobrane się do pokładów skupionej woli, która przepelniała strzygę. Złej, chorobliwej woli, z mocy której strzyga powstała. Wiedźmin zadygotał na wspomnienie momentu, w którym wchłonął w siebie ten ładunek zła, by skierować go, jak zwierciadłem, na potwora. Nigdy jeszcze nie spotkał się z taką koncentracją nienawiści i morderczego szału, nawet u bazylijszków cieszących się pod tym względem najgorszą sławą.

Tym lepiej, myślał, idąc w stronę wejścia do krypty czerniejącego w podłodze jak ogromna kałuża. Tym lepiej, tym mocniejsze uderzenie odebrała sama strzyga. To mu da trochę więcej czasu na dalsze działanie, zanim bestia otrząśnie się z szoku. Wiedźmin wątpił, czy zdobyłby się na jeszcze jeden podobny wysiłek. Działanie eliksirów słabło, a świt był jeszcze daleko. Strzyga nie może dostać się do krypty przed jutrzeńką, inaczej cały dotychczasowy trud zda się na nic.

Zszedł po schodach. Krypta była nieduża, mieściła trzy kamienne sarkofagi. Pierwszy od wejścia miał na wpół odsuniętą pokrywę. Geralt wydobył zza pazuchy trzeci flakonik, wypił szybko jego zawartość, wszedł do grobowca, zanurzył się w nim. Tak jak oczekiwał, grobowiec był podwójny - dla matki i córki.

Zasunął pokrywę dopiero wtedy, gdy z góry usłyszał znów ryk strzygi. Położył się na wznak obok zmumifikowanych zwłok Addy, na płycie od wewnątrz nakreślił Znak Yrden. Na piersiach położył miecz i postawił małą klepsydę wypełnioną fosforyzującym piaskiem. Skrzyżował ręce. Nie słyszał już wrzasków strzygi przetrząsającej dworzyszca. Przystawał słyszeć cokolwiek, bo czworolist i jaskólcze ziele zaczynały działać.

VII

Kiedy Geralt otworzył oczy, piasek w klepsydrze przesypał się już do końca, co oznaczało, że jego letarg był nawet dłuższy, niż należało. Nadstawił uszu - nie usłyszał nic. Jego zmysły działały już normalnie.

Ujął miecz w dłoń, przesunął ręką po pokrywie sarkofagu mruczając formułę, po czym lekko, na kilka cali, odsunął płytę.

Cisza.

Odsunął wieko bardziej, usiadł, trzymając broń w pogotowiu wystawił głowę ponad grobowiec. W krypcie było ciemno, ale wiedźmin wiedział, że na zewnątrz świta. Skrzesał ognia, zapalił miniaturowy kaganek, uniósł go, śląc na ściany krypty dziwaczne cienie.

Pusto.

Wygramolił się z sarkofagu, obolały, zdrętwiały, zziębnięty. I wtedy dostrzegł ją. Leżała na wznak przy grobowcu, naga, nieprzytomna.

Była raczej brzydka. Szczuplutka, z małymi szpiczastymi piersiami, brudna. Włosy - płoworude - sięgały jej prawie do pasa. Stawiając kaganek na płycie ukląkł przy niej, pochylił się. Usta miała blade, na kości policzkowej duży krwiak od jego uderzenia. Geralt zdjął rękawicę, odłożył miecz, bezceremonialnie zadarł jej palcem górną wargę. Zęby miała normalne. Sięgnął po jej rękę zagrzebaną w spleątanych włosach. Zanim namacał dłoń, zobaczył otwarte oczy. Za późno.

Chlasnęła go szponami po szyi, tnąc głęboko, krew bryzgnęła jej na twarz. Zawyla, godząc w oczy drugą ręką. Zwalił się na nią, łapiąc za przeguby obu rąk, przygważdżając do posadzki. Kłapnęła zębami - już za krótkimi - przed jego twarzą. Uderzył ją czołem w twarz, mocniej przydusił. Nie miała już dawnej siły, wiła się tylko pod nim, wyła, wypluwając krew - jego krew - zalewającą jej usta. Krew uchodziła szybko. Nie było czasu. Wiedźmin zaklął i ugryzł ją mocno w szyję tuż pod uchem, wbił zęby i zaciskał je, dopóki nieludzkie wycie nie zmieniło się w cienki, rozpaczliwy krzyk, a potem dławiący się szloch - płacz krzywdzonej czternastoletniej dziewczynki.

Puścił ją, gdy przestała się poruszać, uniósł się na kolana, wyrwał z kieszeni na rękawie kawał płótna, przycisnął go do szyi. Namacał leżący obok miecz, przyłożył nieprzytomnej dziewczynie ostrze do gardła, pochylił się nad jej dłonią. Paznokcie były brudne, połamane, zakrwawione, ale... normalne. Najzupełniej normalne.

Wiedźmin wstał z trudem. Przez wejście do krypty wlewała się już lekko-mokra szarość poranka. Ruszył ku schodom, ale zachwiał się, usiadł ciężko na posadzce. Przez przesiąknięte płótno krew lała mu się po ręce, ściekała do rękawa. Rozpiął kaftan, rozdarł koszulę, pruł, darł szmaty, wiązał je wokół szyi wiedząc, że nie ma za dużo czasu, że zaraz zemdleje...

Zdążył. I zemdlął.

W Wyzimie, za jeziorem, kogut, strosząc pióra w chłodnej wilgoci, zapiał ochryple po raz trzeci.

VIII

Zobaczył bielone ściany i belkowany sufit komnatki nad kordegardą. Poruszył głową krzywiąc się z bólu, jęknął. Szyję miał obandażowaną, grubo, solidnie, fachowo.

- Leż czarowniku - powiedział Velerad. - Leż, nie ruszaj się.

- Mój... miecz...

- Tak, tak. Najważniejszy jest oczywiście twój srebrny, wiedźmiński miecz. Jest tu, nie obawiaj się. I miecz, i kuferek. I trzy tysiące orenów. Tak, tak, nic nie mów. To ja jestem stary dureń, a ty jesteś mądry wiedźmin. Foltest powtarza to od dwóch dni.

- Dwóch...

- Ano, dwóch. Nieźle rozplatała ci szyję, widać było wszystko, co tam masz w środku. Straciłeś mnóstwo krwi. Szczęściem pognaliśmy do dworzyszczka zaraz po trzecich kurach. W Wyzimie nikt nie spał tamtej nocy. Nie dało się. Okropnieście tam hałasowali. Nie męczy cię moje gadanie?

- Kró... lewna?

- Królowna jak królowna. Chuda. I głupawa taka jakaś. Płacze bez ustanku. I sika w łóżko. Ale Foltest mówi, że to się jej odmieni. Myślę, że nie na gorsze, co, Geralt?

Wiedźmin zamknął oczy.

- Dobrze, idę już - Velerad wstał. - Odpoczywaj. Geralt? Zanim pójdę, powiedz, dlaczego chciałeś ją zagryźć? He? Geralt?

Wiedźmin spał.

Anna Brzezińska
Ile prawdy w starej baśni?

Wchodząca na ekrany sfilmowana „Stara baśń” prowokuje pytanie, czy tak wyglądał świat pogańskich Słowian, jak go najpierw w XIX w. opisał Józef Ignacy Kraszewski, a w XXI w. zobrazował Jerzy Hoffman. Co dziś wiedzą historycy?

O religii dawnych Słowian wiadomo niewiele – wciąż pozostawia równie wiele pola wyobraźni jak w czasach Ignacego Kraszewskiego. Pozostała po niej rozproszona garść zapisów kronikarzy, niechętnych reliktom pogaństwa, znaleziska archeologiczne i źródła etnograficzne. Ale nieliczne fakty toną w morzu przypuszczeń, hipotez i wątpliwości, a historycy i archeolodzy spierają się o nią jak pradawni Słowianie na wiecu w „Starej baśni”. Nie jesteśmy nawet pewni, czy pod każdą zapisaną nazwą bóstwa kryje się oddzielna istota, czy też są to rozliczne przydomki tego samego boga. Na dodatek kronikarze, niejednokrotnie obcokrajowcy, nie rozumieli dobrze języka i obyczajów Słowian. Zresztą często znacznie bardziej interesowały ich zwycięskie postępy chrześcijaństwa niż pogańskie zabobony.

Kilka rzeczy udało się na szczęście ustalić. Powszechnie przyjmuje się, że nasi przodkowie wierzyli w wielu bogów, spośród których jeden był najpotężniejszy. W Polsce długo rekonstruowano pogańskie wierzenia na podstawie słynnego fragmentu Jana Długosza. Piętnastowieczny kronikarz utrzymywał, że dawni Słowianie czcili najwyższego boga Jesse, boga wojny Łado, boginię miłości Dździleylę, boga podziemi Niję oraz Pogodę, Żywie, Dziewannę i Marzannę. Z czasem odkryto, że Długosz skonstruował ów katalog bogów na podstawie uchwały synodu biskupów polskich z XV w., czyli czasów, kiedy wiedza o pogańskich bogach nie była już powszechna. Prawdopodobnie zniekształcił imiona bogów, mylił je z zaśpiewkami, refrenami i zawołaniami. Poza tym zwyczajnie poniosła go *licentia poetica* i pragnienie uporządkowania dawnych wierzeń na podobieństwo panteonów antycznych z Zeusem Gromowładnym, Aresem, Hadesem i Demeter.

Perun i Swarożyc. Należy przyznać, że Długosza nie do końca zwiódła intuicja, gdy zestawiał pogańskie wierzenia Słowian z dziedzictwem antyku. Współcześni badacze często odwołują się do wspólnego dziedzictwa Indoeuropejczyków, aby poprzez zmuśne porównania lepiej interpretować wiadomości o religii naszych przodków. Wydaje się, że wśród bóstw dawnych Słowian najważniejsi byli dwaj bogowie związani z niebem – Perun, władca piorunów, bóg burzowego nieba, który opiekował się wojownikami i walką, oraz Swarożyc, pan niebieskiego ognia, czyli słońca.

Świętowit, Wołoś, Nija. W Arkonie na Rugii czczono Świętowita, opiekuna wojny, zasiewów i magii. Wyobrażano go sobie z czterema twarzami zwróconymi na cztery strony, co miało symbolizować jego panowanie nad całym światem. Innym ważnym bogiem był Wołoś albo Weles, bóstwo związane z ziemią, płodnością i wegetacją, opiekun bydła i ogólnie dobytku ludzkiego. Dla miłośników „Starej baśni” radosna będzie wiadomość, że być może istniała

również Nija, bogini, przed której posągiem pełni służbę Dziwa w świątyni na Ostrowie Lednickim. Można przypuszczać, że Nija jest istotnie bóstwem związanym z zaświatami, gdyż imię to wskazuje na niknięcie, usychanie.

К след занятию прочитатъ до этого момента

Planetnicy, utopcy, południce. Oprócz wielkich bogów, uosabiających najpotężniejsze siły natury, nasi przodkowie czcili również ogromną mnogość rozmaitego magicznego drobiazgu. Ci pomniejsi bogowie byli w codziennym życiu chyba bardziej istotni od potężnych bóstw panteonu. Z czasem zostali przez Kościół katolicki zepchnięci do roli demonów. Jednak wiara w ich istnienie przetrwała jeszcze bardzo długo w folklorze ludowym, stając się wdzięcznym polem do badań etnograficznych. Właśnie dzięki pracom etnografów możemy wnosić, że dawny Słowianin był za pan brat z cudownością. Na niebie mieszkali według niego planetnicy lub obłoczники, którzy przepędzali chmury po nieboskłonie nad pola złaknione deszczu. W wodach na nieostrożnych wędrowców czyhali utopcy. W lasach rusałki wabiły chłopców na zatracenie. W wirach powietrznych tańczyły południce. Trudno wyliczać te wszystkie demoniczne istoty. Zazwyczaj były one dla człowieka niebezpieczne i należało unikać z nimi spotkania. Najgorszą sławą cieszyły się demony kobiece, szczególnie zaś dusze młodych dziewcząt, które umarły samobójczą śmiercią. Były one bowiem po dziewczęcemu płochy i złośliwe, przy tym mściły się na żywych za swój przedwczesny zgon.

Czarownice. Demoniczną siłą mógł być obdarzony również człowiek. Najczęściej zdradzał go wygląd, jakaś deformacja, okaleczenie, zwyczajna szpetota albo też jakaś nietypowa cecha. Niepokój sąsiadów budziły najdziwniejsze rzeczy – zrosnięte brwi albo ich brak, nadmierne owłosienie, ale też łysina, wielka głowa, znamiona albo zielone źrenice. Oczy były szczególnie ważne. Bodajże u wszystkich Słowian wierzono w uroczone oczy, które mogły spojrzeniem sprowadzać nieszczęście i śmierć. Jeszcze gorzej było, jeśli – powiedzmy – znamie posiadała niewiasta wyjątkowo wredna, małomówna, zazdrosna i stroniąca od ludzi. Wówczas łatwo można odgadnąć, że babina jest w istocie wiedźmą, która dybie na ziomków, sprowadza rozliczne choroby, w szczególności zaś osusza krowie wymiona z mleka.

Postać wiejskiej czarownicy na dobre wpisała się w baśnie i wierzenia ludowe jako suma wiejskich strachów przed złym losem, trucizną, ludzką zawiścią. Nie mogło jej też zabraknąć w „Starej baśni”, gdzie pojawia się znamienna postać starej Jaruchy, obeznanej z ziołami, leczeniem ran i magią miłosną. Uważano, że wiedźmy nie są zwyczajnymi śmiertelniczkami, jako że potrafią się wcielać w zwierzęta, najchętniej w żaby, ropuchy i ćmy. Za pomocą czarów umiały rzekomo wywoływać klęski żywiołowe: nieurodzaj, gradobicie czy suszę albo nawet ukraść księżyc z nieba. Tym większą jest ironią, że nie umiały zawczasu dojrzeć niebezpieczeństwa i uniknąć kaźni z rąk rozjuszonych krzywdą rodaków.

Skrzaty. Dla równowagi trzeba kilka słów poświęcić bożkom pożytecznym i przychylnym ludziom. Najważniejsze były demony domowe, po części wywodzące się od zmarłych. Spośród rozmaitych bożąt, które żywiły się okruchami ze stołu, a w zamian dbały o obejście i pomagały w pracach

gospodarskich, najciekawsze są chyba ogniste latające skrzaty. Pojawiają się one w wierzeniach z północnej Polski i widywano je ponoć na niebie pod postacią furkoczących ognistych smug. Jeśli smuga leci nisko nad ziemią, to znak, że skrzat nakradł gdzieś lub nazbierał dobytku – zboża, pieniędzy, płótna, nabiału – a teraz dźwiga je właśnie w ciężkim worku do rodzinnego domostwa, aby obdarować gospodarzy. Z przykrością trzeba przyznać, że krasnoludki, obecnie najpopularniejsze z domowych dobrych duchów, są importem germańskim i pojawiają się w Polsce dość późno. Do literatury trafiają w „Pamiętnikach” pana Paska, który opisuje wesele krasnoludków, zaczerpnięte z folkloru duńskiego. Ale na dobre popularyzuje je dopiero książka Marii Konopnickiej „O krasnoludkach i sierotce Marysi”.

Życie po życiu. Bardzo ważne były również wyobrażenia związane ze śmiercią i życiem pozagrobowym. Wierzono, że dusza opuszcza ciało pod postacią pszczoły albo niewielkiego ptaszka i odchodzi do krainy zmarłych. Słowiańskie zaświaty musiały przypominać świat żywych, skoro wyposażano bliskich na drogę, wkładano im do grobów przedmioty codziennego użytku, narzędzia, broń oraz pożywienie. Czasami mężom towarzyszyły małżonki, które dobrowolnie wstępowały na stos, jak Jaga, małżonka Wisza ze „Starej baśni”. Wprawdzie za poświęcenie życia nie czekała ich nagroda na tamtym świecie, bo pośmiertna kara za grzechy i złe życie jest u nas wynalazkiem chrześcijańskim. Ale w owych zamierzłych czasach Słowianki służyły z wierności i na stosie pogrzebowym dawały ostateczny wyraz miłości do małżonków. Wypada więc wierzyć, że małżonkowie wędrowali razem po tęczy albo Mlecznej Drodze do prasłowiańskich zaświatów i żyli długo i szczęśliwie – tyle że po śmierci.

O zmarłych dbano, mówiono o nich ze czcią i urządzano dla nich uczty w określonych porach roku, ale też i lękano się ich po trochu. Zmarły nie odchodził bowiem raz na zawsze. Mógł powracać i ukazywać się żyjącym w widmowej, jasnej postaci. Nie zawsze czynił to w dobrych intencjach. Starano się przeszkodzić mu w powrocie do domu, by nie plątał się niepotrzebnie po obejściu i nie trapił żywych. Aby go zdezorientować, wynoszono ciało przez okno albo rozlewano za nim wodę, która, jak wiadomo, jest przeszkodą nie do przestąpienia dla złych mocy. Nawet spalenie ciała, typowy słowiański obrządek pogrzebowy, nie było dostateczną przeszkodą dla szczególnie upartego zmarłego. Dlatego nasi przodkowie stawiali czasem na sztorc – zamiast kłaść – urnę z prochami, by nie mógł się łatwo wydostać na zewnątrz – zresztą praktyka ta rozgorycza okrutnie archeologów, bo ponoć w tej pozycji urny znacznie szybciej niszczej.

Upiory. Oczywiście duchy przodków opiekowały się swymi potomkami, zapewniały rodowi dostatek i powodzenie. Ale jeśli wśród zmarłych zdarzył się wyrodek, wówczas czynione przez niego szkody bywały dotkliwe. Dawni Słowianie wierzyli w upiory, i to obdarzone isticie wampirycznymi skłonnościami. Miały one zwyczaj zakradać się do siedzib żywych, wysysać krew, sprowadzać śmierć i chorobę. Dla zilustrowania owych wierzeń można przytoczyć pewną historię. Wydarzyła się ona w XIV w. w Czechach, ale jest znamienna, bo wiara w wampiry przetrwała w kulturze ludowej bardzo długo. Po śmierci pasterza

Myśleły okolice zaczęły trapić rozliczne nieszczęścia. Jego sąsiedzi powzięli podejrzenie, że mają do czynienia z wampirem. Najpierw przebito go kołkiem. Ale uparty pasterz drwił tylko i szydził, że oto dostał laskę, którą się będzie podpierał podczas nocnych wypraw. Co było czynić? Odkopano zmarłego, który okazał się nadęty jako wół. Kiedy wbito w niego kijek, trysnęła krew, której się nocami opił, a wampir jął ryczeć wielkim głosem i złorzeczyć. Wpakowano go na wóz i spalono doszczętnie, ale i tak umarli wszyscy, których imię głośno wypowiedział.

Miejsca kultu. Literatura i kino przyzwyczajają nas do mrocznych pogańskich świątyń z przerażającym posągami jak Nija ze „Starej baśni” – bogini o pałających czerwonych oczach i z czaszkami wrogów, które próchnieją u jej stóp. Rzeczywistość była bardziej zgrzebna. Owszem, świątynie i posągi bóstw istniały w niektórych częściach Słowiańszczyzny, na przykład na Pomorzu, które utrzymywało żywe kontakty handlowe – albo łupieżcze, bo mieliśmy w tamtych czasach własnych słowiańskich korsarzy – z innymi częściami Europy. Jednak zinstytucjonalizowana religia, ze świątyniami i kapłanami, pojawiła się tam dość późno, zapewne pod wpływem chrześcijaństwa. Była na naszych ziemiach praktyką na tyle nową, że kiedy na Pomorzu zwycięzcy misjonarze obalali bałwany i palili świątynie, zdarzyło się, że tubylcy błagali ich, aby oszczędzono przybytek, z którego byli wielce dumni i który dopiero niedawno zbudowali.

Jednak centralną część Polski chroniły puszcze i rzeki, co zapobiegało szerzeniu się nowinek. Istniały oczywiście miejsca kultu, ale pod gołym niebem – święte gaje, kręgi ofiarne, drzewa, źródła czy kamienie. W kronikach pojawiają się wzmianki, że dawni Słowianie wręcz czcili święte drzewa czy kamienie. Niemniej wydaje się, że pewne obiekty nie miały cudownej mocy same z siebie, ale za sprawą boga, który postanowił w nich zamieszkać. Dlatego też święte gaje otaczano wielkim szacunkiem. Jeśli były mniejsze, ogradzano je niewielkimi płotkami, aby wszyscy wiedzieli, że w środku rozciąga się strefa sacrum, przestrzeń przynależna bóstwom. Nie można było tam polować ani ścinać drzew, a granicę świętego gaju przekraczano, aby pomodlić się, złożyć ofiary, zwołać sąd albo – jak w „Starej baśni” – radzić nad sprawami całego plemienia.

Bogowie naszych przodków prócz modlitwy przyjmowali także ofiary ze zwierząt, ziarna, kaszy, sera czy miodu. Zachowały się też wzmianki o ofiarach z ludzi. Jednak składano je przed pomorskimi bogami późno, w epoce chrystianizacji i walk z sąsiadami. Trudno więc oceniać, czy była to powszechna praktyka, czy też kapłani dokonywali przed obliczem boga egzekucji jeńców wojennych. Tam, gdzie nie było świątyń ani kapłanów, ofiary składali zwyczajni ludzie. Matki obdarowywały boginie losu włosami dzieci, ojcowie sprawowali ofiary za pomyślność całej rodziny. Często bogowie przyjmowali część ofiary, reszta zaś była rozdzielana i spożywana przez ofiarników na ucztę. Trudno powiedzieć, czy podczas owych biesiad panowała nabożna, podniosła atmosfera, ale Helmold, proboszcz z Bożowa, zapisał w XIII w. w swej kronice, że jedzono na nich do woli i pito, póki nikt nie został trzeźwy.

Rod i Dola. O przychylność bogów warto było zabiegać, bo właśnie oni zawczasu określali los człowieka. Rodzenice, trzy boginie przeznaczenia, niczym mityczne Mojry pojawiały się przy kołysce dziecka, aby rozstrzygnąć jego

przyszłość. Wśród Słowian szafarkom losu towarzyszył bóg Rod, związany zapewne z płodnością i czczony szczególnie na Rusi. Jeszcze w XV w. pojawia się tam wzmianka o Rodzie, który siedzi w powietrzu i miota grudy na ziemię, z czego rodzą się dzieci. Gdzie indziej wierzono z kolei w Dole, ducha opiekuńczego, który przez całe życie towarzyszy człowiekowi, a czasem może nawet przejść z ojca na syna. Dobrze więc, jeśli śmiertelnikowi trafi się Dola życzliwa i pracowita, gdyż wówczas życie układa mu się pomyślnie i dostatnio. O taką Dole należy się troszczyć i ją szanować, aby się nie obraziła. Zresztą o przychyłność innych bogów również należało zabiegać. Doskonale wiedziały o tym matki, które przygotowywały Rodzenicom poczęstunek z chleba, sera i miodu, licząc, że tak ugoszczone boginie będą przychylniejsze dla ich dzieci.

Wróżby. Skoro przyszłość kształtowali bogowie, usiłowano ją poznać poprzez wróżby. Kronikarze nie zapisali wielu prostych domowych sposobów odczytywania przyszłych wydarzeń. Wiemy na przykład, że kobiety na Rugii kreśliły od niechcienia linie w popiele. Jeśli się później okazało, że liczba linii jest parzysta, wróżba wypadła pomyślnie. Powszechną praktyką było też rzucanie losów. Wybierano trzy drewnianki, najprawdopodobniej po prostu rozszczepiano gałązki, tak że z jednej strony losy były białe, a z drugiej pokryte korą. Jeśli losy wypadły białą stroną drewnianki, wróżba była pomyślna, jeśli zaś ciemną – niepomyślna. Co ciekawe, wydaje się, że ten obyczaj przetrwał długo i być może wyjaśnia zagadkowe zabobony Władysława Jagiełły, które wielce bulwersowały kronikarza Jana Długosza. Król miał bowiem zwyczaj o poranku odprawiać gusła. Okręcał się trzy razy i rzucał za siebie gałązkę, przełamaną na trzy małe kawałki.

Znacznie więcej informacji zachowało się o wróżbach publicznych, dokonywanych w świątyniach bogów połabskich i pomorskich. Tam wróżbami zajmowali się kapłani. A ponieważ wyrocznia rozstrzygała o sprawach najważniejszych, takich jak wojna, pokój, nieurodzaj, dostatek, znaczenie sług świątyni było ogromne i na Rugii cieszyli się większym poważaniem niż władca. Wróżono rozmaicie. Dostatek odczytywano z rogu obfitości, który tkwił w prawej dłoni posągu bóstwa. W naczyniu uroczyście nalewano miodu pitnego lub wina. Jeśli po zebraniu plonów okazało się, że róg pozostał nadal pełny, przyszłe zbiory miały być obfite. Podobne znaczenie miał olbrzymi obrzędowy kołacz, który ofiarowywano Świętowitowi: jego wielkość miała zapowiadać przyszłe zbiory.

We wróżeniu wykorzystywano również święte konie z pomorskich świątyń. Odległe echo tego obrzędu pojawia się w „Starej baśni” w rozważaniach kmieci nad sposobem wyboru nowego władcy. Jeśli potrzebowano rady boga, na placu przed świątynią wbijano w ziemię trzy rzędy skrzyżowanych włóczni. Kapłan przyprowadzał konia i jeśli zwierzę przestąpiło włócznie prawą nogą, wróżba wypadła pomyślnie. Ale aby mieć pewność, że intencje boga zostały odczytane poprawnie, wróżbę powtarzano dwu- lub trzykrotnie. Przy czym nie bez podejrzliwości wypada zauważyć, że tresurą koni zajmowali się kapłani, więc ich wpływ na wróżbę mógł nieco wykraczać poza bierne odczytywanie wyroków losu.

Folklor i literatura. Świat pogańskich wierzeń Słowian zaczął znikać wraz ze zwycięskim pochodem chrześcijaństwa. Święty czarny koń ze szczecińskiej świątyni został sprzedany wieśniakowi i zaprzęgnięty do jarzma. Ścinano święte

drzewa, na miejscu dawnych miejsc kultu budowano kościoły. Na Pomorzu posągi bogów obalono, a ich samych strącono do rangi demonów, przeciwników prawdziwego Boga. Ale pomniejsi bogowie, choć skarłali i stopniowo ogołacani z mocy, przetrwali jeszcze bardzo długo w folklorze, opowieściach ludowych i literaturze.

Anna Brzezińska

Autorka jest mediewistką, studiowała historię na KUL i mediewistykę na Central European University w Budapeszcie. Najpopularniejsza polska pisarka fantasy.

САРАТОВСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМЕНИ Н. Г. ЧЕРНЫШЕВСКОГО

Polskie dowcipy o studentach

Pewien student miał za tydzień egzamin z zoologii. Nie miał zamiaru uczyć się całego tematu więc dowiadywał się o ulubiony temat profesora, który go egzaminował. Były to robaki. Nadszedł dzień egzaminu. Wchodzi pierwszy student. Po chwili wychodzi. Koledzy go pytają:

- O co cię pytał?!
- O lwa!

Wchodzi i wychodzi następny.

- O co cię pytał?! - pytają znowu pozostali studenci.
- O wieloryba!

I tak nadeszła kolej naszego studenta. Bardzo przestraszony na chwiejących się nogach wchodzi na salę. Profesor:

- Dzień dobry! Proszę opowiedzieć mi o słoniu!

A student na to:

- Hmh... ta... więc... no... słonie mają duuuże uszy... są duuuże i baaardzo ciężkie... i... wiem! Mają trąbę w kształcie robaka, a robaki dzielą się na... !

Pewien dziennikarz postanowił zrobić wywiad na uczelni technicznej. Jednym z podstawowych pytań było określenie czasu jaki potrzeba na opanowanie języka chińskiego. Podchodzi do prof. dr hab. i pyta:

- Panie profesorze, ile pan potrzebuje czasu, aby nauczyć się chińskiego?
- No tak, aby dość dobrze się nim posługiwać to 7 lat.

Idzie do doktora:

- Panie doktorze, ile pan potrzebuje czasu, aby nauczyć się chińskiego?
- Sądzę, że w ciągu 5 lat to bym się nauczył.

Idzie do doktoranta i zadaje to samo pytanie. Doktorant odpowiada, że 2 lata wystarczą. W końcu podchodzi do studenta:

- Te stary, ile potrzebujesz czasu, aby nauczyć się chińskiego?

Na co student spojrzął się ze zdziwieniem i pyta:

- A na kiedy trzeba??

Rozmawiają dwaj studenci:

- Jak mam napisać rodzicom, że znów oblałem egzaminy? - pyta jeden.
- Napisz... - odpowiada drugi - ..."Już po egzaminach, u mnie nic nowego!"

Student spóźnił się na wykład historii starożytnej. Po chwili zaczął się w ławce nieznośnie wiercić, zaczepiać innych studentów, i ogólnie robił wielkie zamieszanie. Profesor w końcu nie wytrzymał. Podeszedł do studenta i wściekły wycedził przez zęby:

- Młody człowieku! Jak ty się zachowujesz?! Uwłaczasz godności studenta. Co z ciebie wyrośnie? Co ty zamierzasz robić w życiu? Czy ty wiesz, że w twoim wieku Aleksander Wielki był władcą całego znanego ówczesnego świata?

Na to student z niezmaconym spokojem:

- Tak panie profesorze, ale jego nauczycielem był Arystoteles.

Profesor filologii polskiej na wykładzie:

- Jak państwo wiecie w językach słowiańskich jest nie tylko pojedyncze zaprzeczenie. Jest też podwójne zaprzeczenie. A nawet podwójne zaprzeczenie jako potwierdzenie. Nie ma natomiast podwójnego potwierdzenia jako zaprzeczenia.

Na to student z ostatniej ławki:

- Doobra, doobra.

Student skarży się właścicielowi, że w wynajmowanym pokoju są myszy.

- To niemożliwe!

- Proszę się przekonać na własne oczy! - Sypie na środek pokoju okruszki.

Wybiega jedna myszka, druga, trzecia, rybka, czwarta myszka... Właściciel patrzy zbaraniały:

- Jakim cudem rybka?!...

- To znaczy sprawę myszy mamy ustaloną. Przejdźmy teraz do wilgoci...

Student zdaje egzamin. W pewnej chwili profesor wskazuje na biurko.

Zdziwiony student pyta:

- Co pan robi?

- Tak lejesz wodę, że boję się, żebym sobie butów nie pomoczył.

Ćwiczenia z analizy matematycznej. Profesor nakazuje wyprowadzić jakiś dowód matematyczny, oczywiście nikt nie umie... W końcu sam wypisuje ów dowód na tablicy z komentarzem:

- No popatrzcie, przecież nic tu nie zrobiłem mądrego...

Na to głos z sali:

- Od miesiąca nic pan tu nie robi mądrego!

СОДЕРЖАНИЕ

Введение.....	2
Уроки 1-16.....	4
Урок 1.....	4
Урок 2.....	7
Урок 3.....	8
Урок 4.....	10
Урок 5.....	15
Урок 6.....	17
Урок 7.....	22
Урок 8.....	26
Урок 9.....	29
Урок 10.....	32
Урок 11.....	37
Урок 12.....	39
Урок 13.....	44
Урок 14.....	47
Урок 15.....	51
Урок 16.....	53
Приложение 1. Грамматика польского языка	57
Приложение 2. Тексты для чтения.....	72
Legends wielkopolskie. Orle gniazdo.....	72
O Popielu, którego myszy jadły.....	73
H. Sienkiewicz. Janko muzykant.....	80
J. Chmielewska. Wszystko czerwone.....	83
A. Sapkowski. Wiedźmin.....	91
A. Brzezińska. Ile prawdy w starej baśni?.....	115
Polskie dowcipy o studentach.....	121
Содержание.....	123